

**TURUN
YLIOPISTO**
Kauppakorkeakoulu

Tietojärjestelmät nuorisotyön ytimessä

Kohti humanistisempaa digitaalista moniammatillisuutta

Tietojärjestelmätieteen
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Piia Lehmus

Ohjaaja:
FL Antti Tuomisto

20.5.2025
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Tietojärjestelmätieteen pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Tietojärjestelmätiede

Tekijä: Piia Lehmus

Otsikko: Tietojärjestelmät nuorisotyön ytimessä - kohti humanistisempaa digitaalista moniammatillisuutta

Ohjaaja: FL Antti Tuomisto

Sivumäärä: 106 sivua + liitteet 4 sivua

Päivämäärä: 20.5.2025

Digitalisaatio tarjoaa uusia mahdollisuuksia nuorten tukemiseksi moniammatillisessa yhteistyössä. Tämä Pro gradu- tutkielma tarkastelee digitaalisten ratkaisujen roolia moniammatillisen tiedonsiirron edistämiseksi, vuorovaikutuksen parantamisessa sekä luottamuksellisen yhteistyön tukemisessa nuorten tukiverkostossa. Tarkastelun erityisenä kiinnostuksen kohteena ovat eri ammattiryhmien väliset näkemykset tiedonsiirrosta nuoren parhaaksi, vuorovaikutus lasten ja nuorten tukena sekä luottamuksellinen, laadukas ja kestävä kommunikointi heidän välillään.

Lähtökohtana on nuorten kasvava tuen tarve tulla kuulluksi ja digitaalisten palveluiden mahdollisuudet resurssien tehokkaampaan hyödyntämiseen. Tutkielma analysoi tietojärjestelmien vaikutuksia moniammatilliseen nuorisotyöhön tietojärjestelmätieteen kolmesta teoreettisesta näkökulmasta: systeemiteoreettinen, sosiotekninen ja humanistinen.

Tietojärjestelmätiede tarkastelee ihmistä osana teoreettista viitekehystä, kuten osallistavassa suunnittelussa ja hiljaisen tiedon hyödyntämisessä. Keskeistä on ihmisen aktiivinen rooli, ei vain tutkimuskohteena oleminen. Tietojärjestelmät tukevat moniammatillista tiedonkulkua nuorisotyössä edistäen nuorten hyvinvointia ja palveluprosesseja ihmisten välillä.

Aineisto koostuu sosiaalialan, terveydenhuollon, koulujen ja opetuksen ammattilaisille (soteko) kvalitatiivisin tutkimusmenetelmin tehdyistä teemahaastatteluista, joiden avulla tunnistettiin keskeisiä haasteita ja kehitystarpeita moniammatillisessa yhteistyössä. Tulokset osoittivat, että digitaalisten sovellusten integroiminen tukipalveluihin voi merkittävästi vahvistaa tiedonsiirtoa, edistää hoitosuunnitelmien jatkuvuutta ja mahdollistaa nuorten aktiivisemmän osallistumisen omaan hyvinvointiinsa. Tiedon elinkaarimalli ja humanistiset näkemykset sovellusten hyödyn kokemisesta nousevat esiin sote uudistusten myötä, joka on pilkkonut yhdennetyt toimintamallit. Tutkimustulosten analysointimenetelminä käytettiin teemoja ja temaattista aineistoanalyysia. Tutkimusote oli kuvaileva.

Erityisen keskeiseksi nousi luottamuksen säilyttäminen hoitoprosessin aikana, sillä asiantuntijaverkostojen vaihtuminen voi heikentää tiedonkulkua ja nuoren kuulluksi tuleamista. Tutkimus tuo esiin mahdollisuuksia kehittää sovelluksia, jotka tukevat moniammatillista yhteistyötä sekä tarjoavat nuorille matalan kynnyksen yhteydenpitoa ammattilaisten kanssa. Tulokset auttavat ymmärtämään mitä ja millaisia sovelluksia moniammatillinen yhteistyö nuorten kanssa voi hyödyntää parantaakseen nuorten tilannetta tietojärjestelmän keinoilla.

Johtopäätökset tutkimuksen pohjalta näyttäisivät tarjoavan useita mahdollisuuksia kehittää tietojärjestelmiä nuorisotyön ytimessä kohti humanistisempaa digitaalista moniammatillisuutta kaikkia osapuolia kuunnellen. Työstä saadaan tärkeää tietoa digitaalisten työkalujen kehittämisestä sekä tietojärjestelmien integroimisesta nuorten tukemiseen. Vaikka tutkimuksen tapausympäristö on paikallinen, havainnot ovat relevantteja myös laajempien digitaalisten moniammatillisten toimintamallien kehittämisessä. Useat organisaatiot ovat jatkuvasti lisänneet ja kehittäneet verkkosivujen lisäksi toimivia puhelinsovelluksia ja chatteja, joista on paljon hyötyä nuorille matalan kynnyksen avun hakemiseen.

Tutkielma antaa vahvan humanistisen ja moniammatillisen näkemyksen tietojärjestelmien toimista, joita tulisi huomioida hyvinvointiyhteiskunnan tietorakennemuutoksia toteuttaessa digitaalisin keinoin nuorten luottamuksellisen kasvun ja itseohjautuvuuden edistämiseksi.

Avainsanat: nuorisotutkimus, humanistiset tietojärjestelmät, moniammatillisuus, kommunikointi, sovelluskehitys, digitaalisuus

SISÄLLYS

1	Johdanto	7
2	Nuorten luottamusta tukemassa	11
2.1	Moniammatillinen työ nuorten parissa	13
2.1.1	Moniammatillisuuteen liittyvien käsitteiden määrittelyä	13
2.1.2	Käytäntöyhteisöt ja moniammatillisuuden näkökulmia	15
2.2	Nuoren oikeudet, yksityisyyden suoja ja tietosuojalaki	15
2.3	Näkökulmia nuorisotutkimuksesta	18
3	Tietojärjestelmät tukena nuorten asioiden hoitamisessa	22
3.1	Yleisimmät järjestelmät nuorten asioiden hoitamiseen	24
3.2	Tiedon elinkaari	26
3.3	Teknologiaa vuorovaikutuksellisesti	27
3.4	Nuoret ja humanistiset tietojärjestelmän näkemykset osana kokonaisuutta	30
3.4.1	Soft System Methodology	32
3.4.2	Tutkimuksen lähtökohdista näkökulmia Wilmaan	33
4	Tutkimusmenetelmä ja metodi	36
4.1	Luotettavuus ja eettisyys tutkimuksessa	37
4.2	Teemahaastattelujen toteutus	38
5	Analyysi teemoittain teoreettisten näkökulmien mukaan	41
5.1	Teema 1. Työjärjestelmät moniammatillisen nuorisotyön tiedonjaossa.	41
5.1.1	Systeemiteoreettinen näkökulma	42
5.1.2	Sosiotekninen näkökulma	42
5.1.3	Humanistinen näkökulma	43
5.2	Teema 2. Nuorten kuunteleminen ammattilaisten näkökulmasta.	44
5.2.1	Systeemiteoreettinen näkökulma	44
5.2.2	Sosiotekninen näkökulma	45
5.2.3	Humanistinen näkökulma	45
5.3	Teema 3. Sovelluskehitys ja nuorten tunnetaidot	46
5.3.1	Systeemiteoreettinen näkökulma	46
5.3.2	Sosiotekninen näkökulma	47
5.3.3	Humanistinen näkökulma	49
5.4	Teema 4. Muut esille nousseet asiat	50

5.4.1	Systeemiteoreettinen näkökulma	50
5.4.2	Sosiotekninen näkökulma	51
5.4.3	Humanistinen näkökulma	51
6	Tutkimustulokset ammatillisista lähtökohdista	53
6.1	Alakohtaiset näkemykset analysoituna	57
6.1.1	HS1-4 Haastateltavien näkemyksiä sosiaaalialalta	57
6.1.2	HO1-6 Haastateltavien näkemyksiä opetusosalta	63
6.1.3	HT1-4 Haastateltavien näkemyksiä terveydenhoitoalalta	67
6.2	Moniammatilliset näkemykset teemoittain koottuna	73
6.3	Tärkeinä pidettyjen tekijöiden ja sovellusten yhteys	74
7	Johtopäätökset	78
7.1	Tutkimuskysymysten tarkastelu	80
7.2	Pohdintaa sovellusten mahdollisuuksista	84
7.3	Tutkimuksen merkityksestä	89
7.4	Tutkimuksen rajoitteet ja ajatuksia jatkotutkimukselle	91
8	Yhteenveto	93
	Lähteet	95
	Liitteet	107
	Liite 1. Opiskelijan aineistonhallintadokumentti	107
	Liite 2. Suomen säädöskokoelma	110

KUVIOT

Kuvio 1. Haastateltujen mielipidejakauma 54

TAULUKOT

Taulukko 1. Haastateltavien dokumentoidut tiedot teemahaastatteluun osallistuneista 39

1 Johdanto

Moniammatillinen työ nuorten parissa ja nuorten mielenterveyshaasteet ovat erittäin ajankohtainen tutkimusalue. Terveystieteiden, pedagogisen, sosiaalityön näkökulmasta monialaisuutta on tutkittu runsaasti. Tässä tutkielmassa etsitään kuitenkin keinoja auttaa tätä ammattilaisten ja nuorten välistä yhteistyötä tarkastelemalla asiakastilanteeseen liittyvien tietojärjestelmien luomia haasteita ja mahdollisuuksia. Esimerkiksi tutkimusta asiakastietojärjestelmistä on tehty vain vähän suunnitelmallisen sosiaalityön näkökulmasta (Toikkanen ym. 2023, 441). On tärkeää saada nuoret osaksi yhteiskuntaa, ja onnistunutta dialogiaa. Yleisesti nuoret ovat varsin taitavia hyödyntämään erilaisia älypuhelinsovelluksia vuorovaikutukseen, joita ammattilaisetkin voisivat ottaa tietojärjestelmien rinnalle avuksi sujuvampaan kommunikointiin.

Lapsen oikeudet lasten silmin 2024 raportissa todetaan, että lähes puolet vastanneista lapsista ja nuorista kokee, että heidän mielipidettään kysytään liian harvoin heitä koskevissa asioissa (Lastensuojelun keskusliitto 2024). Tämän työn tavoitteena on luoda lisää ymmärrystä siitä miten moniammatillisen hoitosuhteen ja nuoren välistä yhteistyötä voidaan kehittää sovellusten avulla ja etsiä uusia tapoja parantaa kommunikointia lapsen ja nuoren elinkaaren kannalta tarkasteltuna. Teemahaastattelussa nostetut aiheet pohjautuvat aiempiin tutkimuksiin nuorisotyöstä, moniammatillisesta työstä sekä niissä käytetyistä tietojärjestelmistä. Tarkastellaan mobiilisovellusten mahdollisuuksia sosiaalialan, terveydenhuollon ja koulumaailman opettajien omien järjestelmien elinkaareen tueksi. Miten saadaan nuorten ajatukset osaksi tätä ammattilaisten työtä ja millä tietoteknisillä ratkaisulla voisi olla työtä tukevaa vaikutusta nuorisotyössä. Tilastot nuorten hyvinvoinnin tilasta ovat relevantti syy tämän tutkielman laatimiseen.

Tässä tutkielmassa tarkastellaan nuorten asiakkaiden mobiilisovellusten, digitallenteiden ja erilaisten kalentereiden sekä viestinnän mahdollisuuksia ohjaajien, opettajien, terveydenhuollon ja sosiaalialan ammattilaisten työn, yhteistyön ja palvelujen tukemiseksi ja näiden kohdejärjestelmien, sekä nuoren oman mobiilin, että moniammatillisten työjärjestelmien tueksi. Tästä voisi muodostua parhaimmillaan hoitoa täydentävä digitietue nuoren oman kasvun ja kehityksen sekä työjärjestelmien elinkaareen tueksi soteko ammattilaisille. Soteko:lla tarkoitetaan tämän tutkimuksen yhteydessä sosiaalialan, terveydenhoidon, kasvatus ja opetusalan edustajia.

Tavoite on tarkastella mobiilisovellusten mahdollisuuksia sosiaalialan, terveydenhuollon ja koulumaailman opettajien omien järjestelmien elinkaareen tueksi asiakaslähtöisesti. Fyysinen

kokemus sosiaalisena kanssakäymisenä ei korvaudu kännykällä tai näyttöpäätteellä, mutta ne mahdollistavat jatkuvasti uusia tapoja yhteydenpitoon ja tiedon löytämiseen (Hyvönen 2018, 19).

Niiden hyödyntäminen eri toimijoiden kanssa yhdessä luotettavalla tavalla toisi pitkällä aikavälillä nuoren omaa tarinaa esiin hoitoketjussa ja mahdollistaisi itsereflektion ja kokemusten jakamisen haluttujen henkilöiden kanssa. Tärkeintä tässä on nuoren elinkaaren säilyttämisen tunne soteko yhteishenkilöiden ja palveluiden vaihtuessa. Juuri yksilön elämän eheyden tunteeseen keskittymällä sovelluksilla saattaisi olla mahdollista tukea luottamusta moniammatillisesti.

Tietojärjestelmät on tehty yhteistyön ja tehokkaan tiedonsiirron tueksi (Hyppönen ym. 2021). Tunnistettuja IT- haasteita nuorille tarjotun avun kohdentamisessa ovat taito hakea ja löytää tarvittava tieto, oikealla hetkellä. Lait tiedon jakamisesta tiedon turvaamiseksi ja elinkaaren muutokset järjestelmissä tuovat haasteita. Soteko ammattilaisilla on useita järjestelmiä, joista tiedon hyödyntäminen asiakkaan parhaaksi arjessa kiireen keskellä voi olla haastavaa, kun tietoturvallisuus ja käyttöoikeudet on myös huomioitava.

Kokonaisvaltaisen kuvan saamiseksi nuorten tukiverkostosta kodin ulkopuolella tarkastellaan sosiaalialan, terveydenhuollon ja koulumaailman työjärjestelmiä ja niiden palveluprosesseja osana moniammatillista ja monitoimijaista työnkuvaa ja nuoren tarpeita ja mahdollisuuksia hyödyntää palveluketjua. Keskeisessä roolissa on selvittää joustaviksi koettuja digitaalisia teknologioita helpottamaan vahvistamaan ja parantamaan johdonmukaista ja pitkäaikaista laadukasta viestintää eri sosiaalisten yhteistyöverkostojen välillä (Boland 2008, Star 1989).

Sourander ym. (2016) ovat havainneet kehityssuunnan, jossa suomalaiset lapsi- ja perhepalveluiden hoidot suuntaavat tarjontansa erityistason palveluihin. Lapsipoliittisen ohjelman puuttumisen vaikutuksia arvioidessa on tämä hoitoon pääsyn vaikeus käynyt ilmi (Rimpelä 2015). Hoitoon pääsyn vaikeus kasaa nuorten ongelmia ja pitkittää myös tulevia hoitoja. Miten saadaan nuorten tuntemukset ja ajatukset vaikuttavimmin osaksi näiden ammattilaisten työtä? Millä tietoteknisillä ratkaisuilla voisi olla työtä ja yhteistyötä tukevaa vaikutusta nuorisotyössä?

Humanistinen näkökulma käsittelee tietojärjestelmien käytännön sovelluksia ja hyötyjä arjessa ja työelämässä käyttäjäkeskeisesti. Tutkimusalojen välinen suhde tietojärjestelmissä ja humanistisissa tieteissä on kaksisuuntainen ja useimmissa tutkimuksissa hyödyllinen. Tietotekniikkaa tutkitaan usein humanististen tieteiden kautta. Tämä viittaa suhteen olevan paremminkin toista hyödyttävä kommensaalinen kuin mutualistinen molempia hyödyttävä vuorovaikutus. Tietojärjestelmätieteisiin on kuitenkin kiinnitetty paljon huomiota myös yhteiskuntatieteiden näkökulmasta ja

tietoyhteiskuntaa tutkitaan humanistisissa tieteissä soveltaen. (Kroeze 2009, 5.) Humanistiseen viitekehykseen lisäksi Nurmisen työjärjestelmäteorian kolmeen lähestymistapaan. Teoriat tarjoavat käsitteellisen perustan tietojärjestelmien teknisten, sosiaalisten ja käyttäjakeskeisten vaikutusten tarkastelulle. (Nurminen 1986.) Metodologiaan kuuluu teemahaastattelut ja monimenetelmällinen laadullinen lähestymistapa aineiston analysoimiseksi. Laadullisessa Aineistonanalyysissä hyödynnetään sisällön temaattista analyysiä, joka soveltuu aineiston ymmärtämiseen ja kuvaamiseen sekä Nurmisen näkökulmien vertailuun.

Empiria sisältää lasten ja nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten teemahaastatteluja, joilla kartoitetaan ammattilaisten näkemyksiä tavoista kuulla nuorta ja käydä dialogia. Miten koetaan tiedonkulun toimivan ja ajatusten siirtyvän osapuolien välillä, sekä moniammatillisessa työyhteisössä että nuorten kanssa? Millaiset työkalut on havaittu toimiviksi? Millaisia sovelluksia pystyisi hyödyntämään? Mitä puuttuu tai voisi olla toisin? Mitä lapset ja nuoret toivovat? Löytyisikö malleja, jotka toimisivat helpottavana elementtinä nuoren ajatusten ymmärtämisessä ja auttamisessa?

Digitaalisten ratkaisujen osalta on muistettava, että nuorten oman tiedon tuottaminen ja jakaminen muille pitää säilyä täysin luottamuksellisena. Lisäksi korostan, että sen tulee pohjautua vapaaehtoisuuteen, on kyse sitten yhteistyöstä esimerkiksi vertaistuen tai ammattilaisten kanssa niin tiedonjako on aina nuoren valinta. Nuoreen asiakkaaseen liittyvä nykyinen ja ammattilaisten keräämä ja kokoama asiakastieto on lähtökohta, jota vasten arvioidaan tässä tutkielmassa esitetyn uudenlaisen, lapsen ja nuoren oman tuottaman elämyksellisemmän ja tarinallisemmän henkilökohtaisen tiedon tuottamista siten, että se voisi sujuvoittaa ja parantaa myös moniammatillista yhteistyötä, palvelujen vaikuttavuutta, laatua ja osuvuutta asiakkaan elinkaarinäkökulmasta. Tietotekniikan lähestymistavat näkevät ihmissubjektit nykyään osana teoreettista ja käsitteellistä viitekehystä. Tästä esimerkkinä on osallistava suunnittelu ja kiinnostus hiljaiseen tietoon sekä käytäntöyhteisöihin. Ihmistä ei tule kohdella vain tutkimuksen kohteena vaan korostettava aktiivisen toimijan roolia. (Nurminen ym. 2006, 3.) Lisäksi onnistuessaan se voisi tuottaa osallisuuden ja kuulluksi tulemisen kokemuksia nuorelle, sekä parantaa yhteistyötä nuoren kanssa toimivaan työryhmään tuoden luottamuksen tunnetta. Tietojärjestelmätieteen humanistisessa viitekehyksessä pohditaan nuorten tallentamien tietojen hyödyntämistä erilaisissa ammatillisjärjestelmien muodostamaa työjärjestelmäkokonaisuutta.

Miten erilaiset lisäsovellukset tai humanistiset tietojärjestelmäkuvaukset voisivat auttaa työjärjestelmissä moniammatillisia työyhteisöjä ei vain yhden yksittäisen työntekijän työtä vaan

koko hoitoketjua saamaan laadukkaampaa informaatiota tarjotakseen yhdessä sovittuja ja näin sitoutumista parantavia ratkaisuvaihtoehtoja nuoren käyttöön. Mahdollistaisiko tällainen tiedonkulun sujuvoittaminen nuorten hyvinvoinnin parantamista? Koettaisiinko tämä hyödylliseksi tai mahdolliseksi toteuttaa?

Tutkielman viitekehys luvussa 3. esittelee tutkielman kannalta olennaiset humanistiset teoriat ja käsitteet ennen teemahaastatteluja. Se luo pohjan hypoteeseille ja tutkimuskysymyksille. Tutkimuskysymysten kautta selvitän vaihtoehtoisia toimintamalleja. Induktiivisella päättelyllä empiirisissä havainnoissa haetaan vastauksia kysymyksiin (Awati, 2022).

Lopputyön tavoitteena on vastata kahteen tutkimuskysymykseen, jotka ovat:

- Millainen mobiilisovellus hyödyttäisi eniten ammattilaisia, jolle nuori haluaa jakaa omia ajatuksiaan?
- Miten moniammatillisessa työjärjestelmässä pystyttäisiin huomioimaan paremmin nuoren kasvu, kehityskaari ja ajatukset hoitoketjun eri vaiheissa?

Näitä tutkimuskysymyksiä kartoitetaan kirjallisuuden ja raporttien avulla, jolla pyritään luomaan kokonaiskuva tutkittavasta ilmiöstä (Salminen, 2011). Hahmotetaan keskeisiä huomioita moniammatillisesta hoitotyöstä ja tutkimuksia työjärjestelmistä sekä nuorisotyöstä. Tutkielman tarkoitus on tutustua olemassa oleviin sosiaali-, terveys-, kasvatusta- ja opetusalojen toimijoiden (soteko-alan) palvelurakenteisiin, lakeihin ja problematiikkaan. Molempien tutkimuskysymysten ratkaisemiseksi hyödynnetään laadullisia teemahaastatteluja alan ammattilaisten kanssa.

2 Nuorten luottamusta tukemassa

Moniammatillinen yhteistyö sairaanhoidon, terveydenhoidon, koulujen, lastensuojelun, sosiaalityön ja oppilashuollon välillä on keskeistä nuoren hoitopolun sujuvuuden varmistamisessa.

Moniammatillinen tai monialainen yhteistyö tulee esiin myös kaikkien soteko-alojen omissa lakipykälissä. Sosiaalihuoltolaki 2014/1301, terveydenhuoltolaki 2010/1326, oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, lastensuojelulaki 2013/1292 ja nuorisolaki 1285/2016 velvoittavat toimijoita yhteistyöhön, johon viitataan useilla lakipykälillä (Liite2). Säädökset ohjaavat toimintaa. Kun puhutaan laissa lapsista, tarkoitetaan kaikkia alle 18-vuotiaita ja nuorisolaista puhuttaessa alle 29-vuotiaita (THL 2019, 107).

Vaikuttavat tekijät yhteisöllisyydessä voidaan jakaa käyttäjiin ja käyttökokemukseen, työympäristöön, joka tukee niiden käyttöä ja säännöksiin, jotka ohjaavat sovellusten käyttöä. Moniammatillisuus vaatii ammattitaitoa ymmärtää omaa alaa tukevia suuntauksia yhteisen päämäärän saavuttamiseksi, niin ammatillisista lähtökohdista kuin asiakkaan näkökulmasta. Juvonen (2019) on tutkinut moniammatillisia ilmiötä ja hän tuo esiin yhteistyön sujuvuutta ja asiakkaan etuja lisäävän hyödyn. Avoimuus muuttaa myös työkuultuuria ja asenteita luoden luottamusta. Moniammatillisuuden neljä tärkeintä työyhteistyön teemaa ovat ”moniammatillisen osaamisen kehittäminen, paineensietokyky, asiallinen ja yhteishenkeä rakentava vuorovaikutus, sekä ymmärrys omasta työroolista työyhteisössä”. (Juvonen, 238–239.)

Tässä tutkielmassa on kyse luottamuksen luomisesta tietojärjestelmien ja digitaalisuuden tukemana, kestävästi ja pitkäaikaisesti huomioiden elinkaariajattelu, joka lähtee lapsen ja perheen tarpeista. Olennaista luottamuksen rakentamisen ja sen onnistumisen ehtona on epäkohtien tunnistaminen. Ne ja niiden syyt poistetaan korjaamalla asiat mahdollisimman ripeästi, jolloin on mahdollista saavuttaa luottamus (Heinonen 2008, 109). Eli ristiriitaiset asiat, jotka herättävät nuorella epäluottamusta on tärkeä havaita ja niihin tulee yhdessä puuttua, jotta luottamuksellinen suhde mahdollistaa elinkaariajattelun nuoren elämässä ja hoitopolussa. Yhteistyö ja toimintatavat, joilla kunnioitetaan kaikkia toimijoita edistää sujuvaa vuorovaikutusta. Esimerkiksi Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa (Sosiaali- ja terveysministeri 2017) pyritään selvittämään miten lasten ja nuorten mielipiteet otetaan huomioon arvostavasti, kuuntelevasti ja kunnioittaen.

On hyvä huomioida moniammatillisesta lähtökohdasta, jos työntekijän omat resurssit tai toimintamahdollisuudet ja käyttöoikeudet tarvittaviin tietojärjestelmiin tuen antamiseksi ovat riittämättömät, mukaan on kutsuttava myös muita ammattilaisia sekä perheen läheisiä tarvittaessa.

Ilman moniammatillista yhteistyötä voi pahimmillaan syntyä yhtä aikaa sekä palvelujen päällekkäisyyttä, että lasten ja perheiden väliinpuotoamista. Tämä kuormittaa sekä asiakkaita, työntekijöitä, että palveluita ja muodostaa lisää kustannuksia. ”Monitoimijaisen tiimin tai opiskeluhuollon asiantuntijaryhmän kokoaminen haasteellisten tilanteiden ympärille ei kuitenkaan riitä, vaan keskeistä on, miten tiimi tai ryhmä toimii yhteistyössä.” (Sosiaali- ja terveysministeri 2017).

Asiakaslähtöinen johtaminen vaatii palveluiden kokonaisvaltaista kehittämistä. ”Tämä edistää lasten ja perheiden joustavaa pääsyä palveluihin ja tarpeiden mukaisen tuen saamista etenkin niissä tilanteissa, joissa asiakkaat käyttävät useita palveluita samanaikaisesti.” (Sosiaali- ja terveysministeri 2017).

Usein kokonaisuuden hallintaan tarvitaan johtoryhmää, jossa eri toimialat kohtaavat, silloin on riittävästi ymmärrystä, resursseja, toimintavaltuuksia ja oikeuksia toteuttaa tarvittavat toimenpiteet niin tietoteknisesti kuin henkilöstö tasolla asioiden sujuvoittamiseksi. Esimerkiksi: Onnistunut monialainen nuorten kohtaamisen malli lisäsi moniammatillista yhteistyötä. Tällainen vakiintunut toimintamalli toi merkittävää lisäarvoa, kun sillä onnistuttiin tuomaan nuorten elämäntilanteet näkyväksi. Myönteinen kohtaaminen, riittävän pitkä aika, vertaistuki ja luottamus olivat avain hyvään lopputulokseen. Se herätti kysymyksiä siitä, miten arjessa jokainen tulisi huomioiduksi. (Gretschel & Hästbacka 2016, 46.)

Luottamuksen ja avoimuuden lisäksi erilaisten kulttuurien arvojen ja tietoperusteiden ymmärtäminen ryhmässä edistää työskentelyä jäsenten välillä (Mönkkönen ym. 2019, 108). ”Ensimmäiset hetket ja kohtaukset ovat luottamuksen kannalta merkittäviä. Lapsen kuunteleminen ja tunteiden ymmärtäminen sekä aidon kiinnostuksen osoittaminen on erityisen tärkeää. Lapsen ei voida olettaa automaattisesti luottavan työntekijään, vaan työntekijän on ansaittava luottamus omalla toiminnallaan ja suhtautumisellaan. Luottamus vahvistuu, kun onnistuneita vuorovaikutuskokemuksia kertyy ja keskinäinen tunteminen syvenee.” (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019). Tämä humanistisen teorian ydin, yksilön käyttökokemus on otettava huomioon lähes kaikessa tietojärjestelmien kehitystyössä ja vaikka usein nuorten It-kyvykkyys on hyvä, kohtaukset ihmisten kesken luovat myös tietojärjestelmän käytölle luottamussuhteen tiedonjakamiselle (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019).

Invarianssin eli muuttumattomuus näkökulman mukaan objektiivisuus on läheinen käsite luottamukselle. Luotettava väite voidaan oikeuttaa jokaisesta näkökulmasta eri tieteen aloilla

ennustettavien tapahtumaketjujen mukaisesti. Objektiivisuutta on viisainta tarkastella luotettavan tiedon kautta. (Stephen 2021,101.)

2.1 Moniammatillinen työ nuorten parissa

Onnistunut monialainen nuorten kohtaamisen malli on onnistunut löytämään tapoja koulumaailman yhteistyöhön ja niiden ongelmien ratkaisemiseen, joka on esitetty kirjassa Kaikki käy koulua. Julkaisu on Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen tilaama tutkimus Kaikki käy koulua -toimintamallin vaikutuksista, ja tutkimuksen toteuttamisesta on vastannut Nuorisotutkimusverkosto. Se sopii kaikille nuorten kanssa työskenteleville ammattilaisille, moniammatillisesta ja monihallintokuntaisesta työstä kiinnostuneille nuoriso-, opetus- ja sosiaalityöntekijöille sekä tutkijoille ja kehittäjille. (Gretschel & Hästbacka 2016.)

2.1.1 Moniammatillisuuteen liittyvien käsitteiden määrittelyä

Terveystieteiden, pedagogisen ja sosiaalityön näkökulmasta moniammatillisuutta on tutkittu runsaasti. Moniammatillisuudella tarkoitetaan ammattiryhmien verkostoja, jotka työskentelevät yhteistyössä ja jotka tavoittelevat ymmärrystä toistensa näkökulmiin. Kehittymistä tapahtuu, kun opitaan jakamaan valta, taidot ja tieto. Vuoropuhelun ja tunteiden jakaminen pitävät yllä tavoitteellisuutta. (Pesonen 2005.) Käytän sanaa moniammatillinen, joka korostaa eri ammattiryhmien yhteistyötä, vaikka termit monialainen, monitahoinen ja käytäntöyhteisöt tulivat esiin myös monissa tutkimuksissa ja teorioissa painottaen yhteistyötä eritasoilla.

Edellytykset moniammatilliselle yhteistyölle ovat ammatillinen arvostus jota, voidaan parantaa moniammatillisella koulutuksella. Tämä lisää myös tietoisuutta omasta ja muiden rooleista ja vastuista. Keskinäinen luottamus ja toimiva kommunikaatio lisäävät onnistuneen yhteistyön edellytyksiä vaadittujen niin yksilöllisten, hallinnollisten kuin organisaatiot ylittävien taitojen tukemiseen moniammatillisuudessa. (Petri 2010, 76–78.)

Työjärjestelmässä voi olla mukana ihmisiä, teknologiaa, prosesseja ja muita resursseja, jotka yhdessä mahdollistavat työn tekemisen. Työjärjestelmä keskittyy enemmän työnkulkuun ja prosesseihin kuin pelkästään tiedon käsittelyyn. Sillä pyritään parantamaan palveluiden laatua ja tehokkuutta, koska se mahdollistaa kokonaisvaltaisen lähestymistavan asiakkaan tarpeisiin. Palvelukokonaisuuden saumattomuus toimii, kun asiakas saa tarvitsemansa palvelut helposti ja oikea-aikaisesti. (Koivisto ym. 2020.) Moniammatillinen työjärjestelmä voidaan ymmärtää tutkielmassani järjestelmänä, jossa eri alojen ammattilaiset työskentelevät yhdessä yhteisten

tavoitteiden saavuttamiseksi. Tämä yhteistyö voi tapahtua esimerkiksi terveydenhuollossa, sosiaalipalveluissa, koulutuksessa tai muilla aloilla, joissa monimutkaiset ongelmat vaativat eri asiantuntijoiden osaamista. Teknologia korostaa yksilön roolia sosiaalisissa kommunikointisuhteissa (Heinonen 2008,22). Teknologiasta voidaan tutkia eri tasoja, jotka vaikuttavat tiiviisti toisiinsa. Siinä on tekninen ulottuvuus, käyttäjä ulottuvuus, sosiaalinen kulttuuri ulottuvuus ja neljäntenä organisaatio ulottuvuus. (Pacey 1999).

Moniammatillisuus hyödyttää yhteiskuntamme monimutkaisten haasteiden ratkaisemisessa, kun tarvitaan kokonaisvaltaisia ajattelu- ja toimintatapoja. Ongelmia tulee pohtia kunkin ammattidentiteetin omasta näkökulmasta ja näin yhdistää osaamista. (Mönkkönen ym. 2019, 176.)

Moniammatillinen verkostoyhteistyö on ymmärrettävästi haastavaa, mutta antoisaa. Se edellyttää osallistujilta asiantuntijuuden lisäksi vuorovaikutustaitoja ja kykyä ratkaista ongelmia yhdessä. Yhteistyötä tekevien työntekijöiden on saatava koulutusta moniammatillisiin tapoihin, jolla voitaisiin tiimissä hahmottaa uudella tavalla sekä omaa ammatillisuutta että taitoja sopeuttaa rooleja sen sisällä. (Nykänen ym. 2007.) Moniammatillisen toimintatavan vaatimat edellytykset, joista tärkeimpinä onnistumistekijöinä verkostotoiminnalle nähdään yhteistyökykyisyys, joka pitää sisällään suhteet rakentaa luottamusta, vuorovaikutusta ja sitoutumista ovat avain parempaan ohjautuvuuteen (Nummenmaa 2004).

Monialainen työskentely hyötyy asiakassuunnitelmien ja palveluntarpeen arvioinnista. (Heikkilä 2019). Nyky-yhteiskunnassa moniammatillisen yhteistyön yksi haaste on asiantuntijatyön suuret näkemuserot, kun omaan alaan erikoistutaan pidemmälle ja käytetään täysin erilaisia ohjelmistoja tiedonkeruuseen. Osaaminen pilkkoutuu ja hallitaan hyvin pieneltä alueelta kaikki mahdollinen ja oman osaamisalueen ulkopuolelta tiedetään vähemmän. Yhteiskunnan ongelmat kuitenkin monimutkaistuvat ja siksi niiden ratkaisemiseen vaaditaan tietotaitoja ja osaamista myös oman ammattitaidon ulkopuolelta yhdistäen eri tieteenalojen näkemyksiä. (Launis & Engeström 1999.) Tutkimus monitoimijaisen yhteistyön rakentumisesta avoimuuden lastensuojelussa osoitti yhteistyön ominaisuuksien olevan jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Luottamuksen ja sitoutumisen tekijät olisivat näin ollen sekä edellytyksiä että ominaisuuksia. (Muukkonen 2016, 238–257.)

Ulkoisesta moniammatillisuudesta puhutaan, kun tarkoitetaan eri organisaatioiden yhteistyöstä. Suppeassa merkityksessä tämä tarkoittaa vaikka kun, oppilashuollon, kuten erityisopettajan, koulupsykologin ja kuraattorin sekä kouluterveydenhuollon ammattilaisten moniammatillisuutta hyödynnetään yksittäisen nuoren auttamiseksi. Laajemmin ymmärrettynä ulkoisen

moniammatillisen toiminnan kehittämistä on mahdollista tarkastella kokonaisia toimintamalleja uudistavana käsitteenä. (Nummenmaa 2004.)

2.1.2 Käytäntöyhteisöt ja moniammatillisuuden näkökulmia

Moniammatillisuutta ja sosiaalisia suhteita sekä työyhteisöjä on tutkittu laajasti aiemmin esimerkiksi 1990-luvulla Etienne Wengerin kehittämän Communities of Practice eli CoP, käytännön yhteisön teorian näkökulmasta (Wenger 1998). Tutkijat ovat monissa eri yhteyksissä pitänyt sitä hyödyllisenä tietämisen ja oppimisen lähestymistapana, koska se korostaa yhteisöllisyyttä ja kokemuksellista oppimista. Määritelmä ei olelaillaan vaan sallii tarkoituksellisuuden kolmen ominaisuuden perustella. Ensinnäkin yhteisön jäsenillä on jaettu toimivalta kollektiivisessa osaamisessa ja he oppivat toisiltaan. Toiseksi yhteisö osallistuu yhteiseen kiinnostukseen toimimalla ja keskustelemalla, auttavat toisiaan ja jakavat tietoa. He rakentavat aktiivisesti suhteita, joiden avulla he voivat oppia toisiltaan. Kolmanneksi heille kehittyy resursseja kuten kokemusta, jaettua tietoa, työkaluja ja tapoja käsitellä toistuvia ongelmia eli yhteistä käytäntöä. (Wenger 1998, 2.) Tällaisessa yhteistyössä ammattilaiset saavat mahdollisuuden muodostaa nuorelle toimivan tukiverkon, mikäli yhteistyö on jatkuvaa ja sille muodostuu oma elinkaari. Ajan kanssa tämä jatkuvaa vuorovaikutus muodostaa näiden kolmen elementin yhdistelmänä käytäntöyhteisön (Wenger 1998, 2).

Esimerkiksi pelkkä verkkosivuston seuraaminen itsessään ei vielä tee käyttäjästä käytäntöyhteisöön kuuluvaa. Ei myöskään sama työ tai sama titteli luo käytäntöyhteisöä, elleivät jäsenet ole vuorovaikutuksessa ja opi yhdessä. Käytäntöyhteisöjä on muodostunut kautta aikojen kotona, töissä, koulussa ja harrastuksissa, kun ihmiset ovat oppineet yhdessä. Voimme kuulua useisiin, joissa toisissa olemme ydinjäseninä. (Wenger 1998, 3.) Näiden käsitteiden ymmärtäminen selkeyttää yhteistyön rooleja, jossa tehdään töitä nuorten parissa tietyn tyyppisessä yksilöä auttavassa käytäntöyhteisössä, mutta emme kuitenkaan nyt käsittele näitä suhteita vaan mietimme tätä kokonaisuutta myös työjärjestelmien näkökulmasta.

2.2 Nuoren oikeudet, yksityisyyden suoja ja tietosuojalaki

Lapsi on aikuista haavoittuvampi suhteessa julkisuuteen. Eettinen pohdinta on tarkoitettu selventämään sitä, miten lapsia tulee käsitellä sosiaalisessa mediassa. Ei vaan suojellen, vaan kokonaisuutta ymmärtäen: ”... lähtökohtana oli, että myös lasten äänen tulee välittyä mediassa eikä aikuisten pidä suodattaa sitä pois liialla suojelulla.” (Lastensuojelun keskusliitto, 2024). Tämä on tärkeä huomio myös siinä suhteessa, että moniammatillisessa hoitosuhteessa nuoren tallennetut ja

suojatut tiedot eivät välttämättä välity ja näytä kaikille osapuolille tärkeitä nuoren omia huomioita. Epävirallisille nuorten omille havainnoille, tiedoille, dokumenteille ja muulle informaatiolle taas ei ole tällä hetkellä määrittelyä eikä yhteisiä ohjeita.

Kansainvälinen ihmisoikeussopimus ja oma lainsäädäntömme turvaa yksityisyyden suojan, joka pitää usein sovittaa yhteen myös sananvapauden kanssa, niin sosiaalisessa mediassa, työssä, kuin hoitosuhteissakin. Yhteensovittaminen tietojärjestelmien kanssa hoidetaan usein esimerkiksi käyttöoikeuksien rajoittamisella. Moniammatillisuus mahdollistaa näkemyksellisen varmistuksen, jossa nuorten asioita tarkastellaan useista eri ammatillisista näkökulmista. Tiedon käsittely ei näin ollen jää yhden ammattilaisen vastuulle, vaan se jaetaan avoimesti asiantuntijaryhmän kesken, mikä tukee läpinäkyvyyttä ja kokonaisvaltaisempaa päätöksen tekoa. Salassapitovelvollisuus sisältää asiakirjat, vaitiolovelvollisuuden ja tiedon hyväksikäyttökiellon (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2019, 72). On hyvä osata erottaa julkisuuden ja tietosuojan välinen yhteys. Nuorella on oikeus olla myös julkisuudessa, kuten sosiaalisen median kautta osa nuorista on saanut esimerkiksi YouTube -kanavien kautta itselleen työn somessa, julkisena henkilönä. ”Henkilötietolaki koskee sekä viranomaisten että yksityisten toimintaa. Sen sijaan julkisuuslaki nimensä mukaisesti koskee vain viranomaisen hallussa olevien henkilötietojen pyytämistä ja niiden luovuttamista ja sitä sovelletaan ensisijaisesti, kun tietoja pyydetään ja luovutetaan viranomaisen henkilörekisteristä.” (Mäenpää 2008, 47).

Lasten suojelun keskusliiton tekemän kyselyn perusteella (2016) kartoitettiin nuorten 13–17-vuotiaiden ajatuksia yksityisyyden suojasta sosiaalisessa mediassa ja heidän näkemyksiänsä tiedonjakamisesta ja omasta toiminnastaan verkkoympäristössä. Erityisasiantuntija Jaana Tervo (2016) käsitteli näiden nuorten vastausten näkökulmasta aihetta. Yksityisyyden käsitteelle ei löydy laista tarkkaa määritelmää, mutta siihen voidaan katsoa kuuluvaksi oman tiedon kontrollointi, oman arvontunnon säilyminen, fyysinen ja psyykinen koskemattomuus ja mahdollisuus torjua omaa elämää koskevat tietoturva hyökkäykset ja tunkeutuminen. Tervo pohtii tätä vasten oikeutta sananvapauteen, tiedon levittämiseen ja vastaanottamiseen sekä kommunikointiin ja itseilmaisuuksiin. Sekä yksityiselämän suoja että sananvapaus ovat perusoikeuksia, jotka on turvattu sekä kansallisessa lainsäädännössä että kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. ”Yksityisyyden laajuuden arvioinnissa vaikuttavat myös ne lain säännökset, jotka koskevat yksityisyyden alueelle kuuluvien tietojen käsittelyä, näitä tietoja sisältävien asiakirjojen julkisuutta ja salassapitoa sekä sananvapauden käyttämistä ja sen rajoja.” (Tervo 2016).

Euroopan ihmisoikeussopimuksessa artikla EIS 8: ”Oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämän kunnioitusta 1. Jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeen vaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. 2. Viranomaiset eivät saa puuttua tämän oikeuden käyttämiseen, paitsi kun laki sen sallii ja se on välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalisen suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.” (Finlex 1999.)

EU:n tietosuojasäätely edellyttää jäsenvaltioita rajaamaan alaikäisten mahdollisuutta antaa suostumus omien henkilötietojensa käsittelyyn verkkoympäristössä. Suomessa kyseinen ikäraja on 13 vuotta lasten verkkopalveluiden käytölle, jotka tallentavat henkilötietoja. Tätä nuorempien tulee käyttää tällaisia verkkopalveluita vain vanhempien luvalla. (Lastensuojelun keskusliitto 2024.)

Lapsen oikeuksien komitea (2019) on määritellyt neljä yleisperiaatetta, jotka pohjautuvat YK lasten oikeuksiin. ”2 artikla: velvollisuus kunnioittaa ja taata yleissopimuksessa tunnustetut oikeudet kaikille lapsille ilman minkäänlaista erottelua (syrjinnän kielto).” Yhdenvertaisuuden ja kunnioituksen lisäksi, on myös huolehdittava lapsen edun mukaisuus häntä koskevissa asioissa. ”3 artiklan 1 kohta: lapsen edun ottaminen ensisijaisesti huomioon kaikissa lapsia koskevissa toimitissa (lapsen edun ensisijaisuus).” Rauhallinen ja turvallinen kasvuympäristö mahdollistaa myös oppimisen. ”6 artikla: lapsen oikeus elämään ja sopimusvaltioiden velvollisuus taata lapselle elämän, henkiinjäämisen ja kehittymisen edellytykset mahdollisimman täysimääräisesti (lapsen oikeus kehittymiseen).” Neljäntenä pääperiaatteena tuodaan esiin lapsen oikeus ilmaisuvapauteen ja sen huomiointi päätöksen teossa. ”12 artikla: lapsen oikeus vapaasti ilmaista näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa ja lapsen näkemysten ottaminen huomioon (lapsen oikeus tulla kuulluksi, lapsen näkemysten kunnioittaminen)”. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019, 18.)

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteet luovat keskeiset lähtökohdat myös tietosuojauudistuksen tarkasteluun. Sopimus turvaa lapsen oikeuden hänen hyvinvoinnilleen välttämättömään suojeluun ja huolenpitoon, ja se velvoittaa myös siihen, että lasta koskevia päätöksiä tehtäessä on aina ensimmäiseksi otettava huomioon lapsen etu. Lapsen oikeuksien sopimuksen lähtökohtana on, että lapsella on oikeus osallistua yhteiskunnan toimintaan sen kaikilla osa-alueilla oman kehityksensä mukaisesti. Tämä on otettava huomioon myös verkkomaailmassa. Sopimus turvaa lapselle vapauden ilmaista näkemyksensä, ja lapsen näkemykset on myös otettava huomioon hänen kehittyvien valmiuksiensa mukaisesti. (Lastensuojelun keskusliitto, 2019.)

Ristiriita kerätyn tiedon oikeuksista herättää kysymyksen tietovarjojen käytöstä informaatioverkossa. Vaikka meillä on oikeus tietää itsestämme kerätyt tiedot, emme silti aina tiedä tietoa keräävistä tahoista. Valvonta yhteiskunnassa on tiedon resurssiero, koska tiedolla autetaan aktiivisesti mutta autettavan oletetaan pysyvän passiivisena osapuolena ja luottavan tähän valtaa käyttävään tahoon. (Airaksinen 2006, 245–247.)

Lakeja ja sääntöjen muunnellaan ja niillä on vaikutuksia toimintaan. Esimerkiksi lastensuojelun ikäraja nostettiin 21-vuotiaista koskemaan 25-vuotiaita vuonna 2020. Vuonna 2024 ikäraja laskettiin koskemaan 23-vuotiaita. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2024.) Tällä on suoria vaikutuksia myös lastensuojelun nuorten jälkihuoltoon. Eduskunta edellyttikin, että valtioneuvoston tulee seurata ikärajojen muutosten vaikutuksia palvelujärjestelmään sen kykyjen ja resurssien vastaavuudesta palvelun piiriin kuuluvien nuorten yksilöllisten tarpeiden osalta. Lapsi ja nuori on oikeutettu lastensuojelun jälkihuoltoon tietyin ehdoin (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 75–77§). (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2023.) Jälkihuollosta vastaavalle johdon taholle toteutettiin kysely 2024, jonka tulokset löytyvät THL:n Tutkimuksesta tiiviisti -sarjassa syksyllä 2024. Materiaalin avulla kehitetään lastensuojelun jälkihuoltoa. Myös YEAH- tutkimuksen tavoitteena on selvittää hoitoon hakeutuneiden nuorten psyykkisten oireiden ja voimien mielenterveydellisiä ennusteita heidän hoidonalkunsa kysely ja haastattelutietojen perusteella. Tämä voisi edesauttaa muodostamaan tarkempaa kuvaa nuoren tilanteesta ja parantaa erikoissairaanhoidon suunnittelutyötä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2024.)

2.3 Näkökulmia nuorisotutkimuksesta

Nuorisotutkimusseura tarjoaa paljon ajankohtaista ja monitieteistä tietoa nuorista. Esimerkiksi Ojalan (2017, 94) tutkimuksessa pohdittiin opettajien kanssa psyykkisesti oireilevien lasten koulukuntoisuutta. Lapsen kykeneväisyys koulussa herätti mietteitä tuen pilkkoutumisesta ja ulkoistamisesta sekä koulun normeista. Nämä kaikki vaikuttavat myös hoitopolun sujuvaan toimintaan, jossa nuorta pystytään kuuntelemaan ja tässä riittää vielä haastetta. Yksi NEPSOS-hankkeen osana tehty tutkimus osoitti kuinka vaikeaa on palvelupolkuun pääseminen neurokirjon lapsilla. Haasteet liittyivät palveluihin pääsyyn, niiden toteutumiseen, kustannuksiin sekä sisältöön. Tutkimuksessa tuli ilmi myös ammattilaisten vaihtumisesta johtuvat tiedon katkokset, jotka pysäyttivät toisinaan tuen saannin etenemisen. (Kaitila, 2025.) Tämä vaje on oletettavasti heijastunut uuvuttavasti nepsy nuoriin aikuisiin, jotka ovat jääneet ilman tarvittavia tukimuotoja. Suomalainen tuoreet tutkimustulokset osoittivat, että chat-neuvontapalvelusta nuoret hakivat apua itsemurha ajatusten kanssa kamppaillessaan. Tutkimus selvitti syitä pitkittyneille

mielenterveyshaasteille ja anonyymien chat-palvelun toimivuutta mielenterveyden vahvistamisessa, joka koettiin toimivaksi matalan kynnyksen keskustelu avuksi edellyttäen vahvaa ammattitaitoa eettistä harkintaa chat-palveluntoimijoilta. (Helfer ym. 2025.) Tutkimus osoittaa, että nuorista itsestään lähteville dialogeille ja niiden onnistuneelle digitaaliselle toteutukselle osaksi moniammatillista yhteistyötä on tarvetta.

Yksi opetuksen mielenkiintoisimmista tämän hetken tutkimushankkeista hakee ymmärrystä yksilöllisen oppimisen mahdollisuuksiin. Silmänliikkeenanalytiikkaa tutkitaan tekoälyn avulla hyödynnettäväksi yksilöllisen oppimisprosessien tunnistamisessa parempien oppimistapojen kehittämisessä opettajille. EYE TECH HANKE on Turun yliopiston psykologian ja logopedian laitoksen koordinoima monitieteellinen työ, joka tekee yhteistyötä Turku EyeLabs-silmäliikelaboratorion kanssa. (Kaakinen, 2025.) Juuri tällaiset innovatiiviset keinot auttavat oppimista voivat auttaa Nepsy-perheitä, joiden lapset ja nuoret kampailevat lukemisen ja oppimisen haasteiden parissa päivittäin.

YouTube oli 2005 yksi ensimmäisistä ilmaisista julkisista videojulkaisualustoista (Aalto & Uusisaari 2009,54). Siitä lähtien on älypuhelimien käyttö videoiden katselussa vain koko ajan kasvanut. Aiempien tutkimusten mukaan yhteisöllisyyden, nuorten teknologiankäytön ja teknologianhyväksymisen sekä sosiaalisen median ja älypuhelimien käytön maailmanlaajuiset muutokset vaikuttavat merkittävästi nuorten hyvinvointiin ja mielenterveyteen (Haidt 2024). Useat valtiot ovatkin rajoittaneet koululaisten puhelinten käyttöä. Mikä osaltaan haastaa positiivisten ja negatiivisten vaikutusten ristiriitaa esimerkiksi sovelluskehityksessä.

Esimerkiksi tutkimus siitä mikä motivoi opiskelijaa oppimisprosessissa, kun käytössä on digitaaliset osaamismerkkit Oppiminen Online – osaamisenkehittämisselmissä auttaa ymmärtämään humanistiset intressit digitaalisuuden hyödyntämiselle. Vaikuttavat muuttujat motivaatiossa tämän perusteella olivat tehtävien haastavuus ja laajuus, osaamismerkeistä innostuminen, oppiminen ja edistyminen, innostava pelillisuus ja mahdollisuus opiskeluun halutussa järjestyksessä riippumatta ajasta tai paikasta. (Brauer 2017, 8.) Tällaisia huomioita voisi hyödyntää myös moniammatillisen hoitosuunnitelman motivoinnin ylläpitäjänä. Oppiminen ei ole yksisuuntaista, vaan etenee eri tasoilla, kuten yksilö tasolla tai yhteisön tasolla omaan tahtiin, laajuudelle ratkaisevaa on kommunikoinnin määrä. (Toiviainen 2005, 221). Yhteisöllisyyden keskeisimmät tekijät ovat jäsenten väliset suhteet, näiden välinen luottamus ja kiintymys, eivätkä ne ole muuttuneet vaikka, on siirrytty verkkoyhteisöihin (Heinonen 2008,92–93). Tutkimuksen vastaajat, myös nuoret olivat sitä mieltä, että erottavat valheet ja saattavat tehdä lisäkysymyksiä, jos epäilevät toista osapuolta

verkkoyhteisössä (Heinonen 2008,104). Pelillisuus on yksi suosituimmista tavoista kohdata nuoria heitä kiinnostavalla tavalla. Esimerkiksi Jyväskylän ammattikorkeakoulussa on kehitetty osaamista mobiilimenetelmien ja pelillisyyden hyödyntämisestä, johon ollut mahdollista osallistua niin opiskelijoiden kuin ammattilaistenkin (Punna & Raitio 2018). Yksilön tarve kokea itse ohjautuvuutta antaa hänelle pätevyyden tunteen osallistuessaan toimintaan. Itsemääräämisteorialla ajatellaan olevan kolme tarvetta, jotka ovat pätevyys, koettu autonomisuus ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus. Nämä lisäävät esimerkiksi motivaatiota ja pedagogista hyvinvointia opiskelijalle. Näiden kolmen ehdon täytyessä yksilö osallistuu omasta vapaasta tahdosta toimintaan. (Lappalainen ym. 2008, 81.) Menetelmien ja pelillisyyden lisäksi tarvitaan analyysia, joka osoittaa miten näitä nuorille tarjottavia palveluja voidaan tukea hänen elämässään ja missä määrin ne voivat pelillistä ilmaisua käyttäen olla auttamassa henkilökohtaisen hyvinvoinnin kohenemistä tai yleisemmin oman elämän haltuunottoa. (Kirvesniemi & Poikolainen 2017, 101–112.) Mentalisaatioteorian mukaan kyky ymmärtää omia tunteita ja reaktioita sekä taito eläytyä toisen mieleen tukee myös pelillistämistä, jolloin näitä taitoja voidaan opetella pelaajan roolissa.

Psykologinen sopimus ottaa huomioon kuormitustekijät, joita nuorilla ovat esimerkiksi stressin aiheuttama tunne opintojen kuormittavuudesta. Aito vuorovaikutus opettajien ja oppilashuollon kanssa laskee stressiä ja ahdistusta ja asettaa sen kokemisen oikeisiin mittasuhteisiin. Opettajat odottavat nuorten olevan itseohjautuvia, mutta tulosten mukaan vain harva nuori osaa hakea itselleen tällaista vuorovaikutteista tukea. (Meriläinen ym. 2008, 166–167.) Nuorten identiteetin muodostuminen on tärkeä osa nuoruuden kehitystä. Tutkimuksissa on tarkasteltu erilaisia näkökulmia nuorten identiteettiin liittyen. Elina Marttisen (2000) tutkimuksessa selvitettiin millaisia tavoitteita nuoret itselleen asettavat ja kuinka epäselvä identiteetti on yhteydessä pahoinvointiin ja vaikeuksiin toimia yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Tutkimuksessa seurattiin suomalaisnuoria 16-vuotiaasta 26-vuotiaaksi, ja peräti 40 %:lla 23-vuotiaista identiteetti oli selkiintymätön tai osittain selkiintymätön. Epäselvä identiteetti liittyi heikkoon koettuun hyvinvointiin ja motivaatio-ongelmiin opiskeluun ja työuraan liittyvissä tavoitteissa. (Martinen 2000.) Tämä osoittaa juuri niitä tekijöitä, joihin haetaan apua moniammatillisten työryhmien avulla. Narratiivisilla ja taidelähtöisillä menetelmiä voidaan hyödyntää nuoren identiteetin rakentumista. Oman vahvan identiteetin rakentaminen voi olla joillekin nuorille erityisen vaikeaa, ja vahva identiteetti voi ehkäistä syrjäytymistä. Nuoren identiteetin muodostuminen on monimutkainen prosessi, ja tutkimukset auttavat ymmärtämään paremmin nuorten tarpeita ja haasteita. (Kirvesniemi & Poikolainen 2017, 101–112.) Tietokonepeliyhteisössä osaamattomuus voi aiheuttaa epäonnistumisen tunnetta (Herkman 2001, 192). Ihmisellä voi olla myönteinen tai kielteinen minäkuva ja tämä vaikuttaa

hänen käsitykseensä itsestä ja omista kyvyistä. Minäkuva on koko elämän ajan muuttuva ja kehittyvä asia meissä jokaisessa. Minäkuva kehittyy, kun saamme palautetta käytöksestämme ympäröiviltä ihmisiltä. Palaute auttaa muodostamaan minäkuvan ja antaa käsitystä siitä, mitä olen ja mitä osaan. Käsitys itsestä on jokaisella erilainen ja tärkeää olisi saavuttaa realistinen, mutta positiivinen käsitys omasta itsestä, kyvyistä ja vaikutusmahdollisuuksista omaan elämään. (Kirvesniemi & Poikolainen 2017, 101–112.) Minäkuva on osa jokaisen omaa identiteettiä. Sairastuminen rikkoo minäkuvan ja muuttaa ihmistä ja hänen tunnettaan omasta itsestä. Sairastuessa saattaa tarvita tukea minäkuvan vahvistukseen ja omien tunteiden kohtaamiseen. Tukena voi olla esimerkiksi henkilökunta, läheiset ja ystävät. Kriisin kohdatessa on tärkeää antaa kriisille aikaa, jotta sitä ei ohiteta. Tunteiden käsittely voi olla haastavaa, mutta esimerkiksi vertaistuki voi olla merkittävänä avuntuoja. (Terveyskylä, 2022.)

Tutkimustyötä lasten ja nuorten eteen tehdään paljon eri organisaatioiden toimesta moniammatillisesti ristiin. Esimerkiksi lapsuudessa koetut epäsuotuisat lapsuuskokemukset ACE (Adverse Childhood Experiences) on haluttu saada tutkijayhteisöjen käyttöön ja THL on jakanut luomansa TerveLapsuuskokemuksia -lomakkeen tieteellisiin tutkimusten tarkoituksiin. Lisäksi tästä on kehitteillä myös vastaava lomake nuorisotyön käyttöön. (Hietamäki, 2023.)

Tutkimustulokset paljastavat myös paljon haasteita yhteiskunnan älyteknologian käytössä lasten ja nuorison parissa ja tätä problematiikkaa on sanoitettu ytimekkäästi äänikirja dialogissa: Kuka kasvattaisi lapsesi. (2024) Yhteiskunnan tehokkuus lisää ärsyketulvaa ja kun tarkkaavaisuus häiriintyy, kuormitus lisääntyy. Siinä pohditaan itsesäätelyn ja muistikapasiteetin kehittymistä sekä yksinäisyyden sietämisen oppimista, kun lapset elävät sosiaalisessa ympäristössä älylaitteiden kanssa kasvavien muutosten ja ongelmien parissa. Tämä vaikeuttaa itsenäistymistä. Itsesäätelyn opettelu helpottuu lääkkeillä mutta ei poista itseohjautuvan opetteluun määrää. Puhelinten käytön rajoitukset kouluissa ja käytön ohjaus ovat keskeisiä avaimia itseohjautuvuuden opetteluun. (Tahkokallio & Uski 2024.) Omasta jaksamisesta huolehtiminen, arjen tukitoimet, ärsykkeiden karsimien ja riittävä määrä oppimisen toistoa sekä aikuisen ohjaava rooli auttavat pärjäämisessä. Ongelmalliseksi kirjassa koetaan kasvatuskulttuurin auktoritaarisesta kasvatuksesta siirtyminen toiseen ääripäähän itseohjautuvuuden muutokseen aikuisilta lapsille, jolloin seuraamusten sietäminen vaikeutuu ja ohjaamisen rooli on heikentynyt. Luottamuksen kasvun mahdollisuudet työrauhan edistämiseksi oppimisessa vaativat yhteisten pelisääntöjen luomista ja kunnioittamista älylaitteiden lisääntyessä (Tahkokallio & Uski 2024).

3 Tietojärjestelmät tukena nuorten asioiden hoitamisessa

Humanistisen tietojärjestelmänäkökulman tavoite on ymmärtää lasten parissa tehtävän moniammatillisen (soteko) työn nykytilaa, tarpeita ja mahdollisuuksia uusien luottamusta ja yhteistyötä parantavien digitaalisten ratkaisujen muodossa. Digitaaliset ratkaisut eivät ole vain laitteita, vaan kyse on järjestelmäkokonaisuuksien toiminnan käyttäjistä myös humanistisessa mielessä. Niiden toiminta perustuu ihmisen rakentamaan järjestelmään, joka alkaa esitutkimuksesta ja jatkuu vaatimusmäärittelyn ja analyysin jälkeen toteutukseen ja testaukseen. Käyttöönnoton jälkeiset ylläpitovaiheet jatkuvat elinkaaren loppuun. (Pohjonen 2002, 26.) Elinkaarimallit, kuten vesiputousmalli tai spiraalimalli tietojärjestelmissä ovat ohjelmistoprosesseja, eivät valmiita sovellusalueita organisaatioille (Pohjonen 2002, 39–42). Verkkopalveluteknologioiden järjestelmäarkkitehtuurit ovat interaktiivisia, dynaamisia ja yhteistyössä palvelurajapintojen kanssa neutraalisti, jolloin palvelun tuottajat, välittäjät ja pyytäjät pystyvät avoimeen arkkitehtuurin avulla yhdistämään komponentteja (Suorsa 2009, 38–39). Internetin sisältö on esitetty ihmiselle tarkoitettussa muodossa, joka ei ole koneen tulkittavissa ja siksi on siirrytty semanttiseen verkon kehittelyyn, jossa metatietoa voidaan paremmin hyödyntää. (Allemang & Hendler 2008.)

Kun ihminen asetetaan elämään tekniikan keskellä, mitä siitä pitäisi tietää teoriassa? Ymmärtämisen sijaan ihmistä kiinnostaa usein vain käyttäminen (Airaksinen 2006, 170–171). Sosiaalinen rakenne koostuu monella tasolla verkostoyhteiskunnassa sekä virtuaaliyhteisöistä että reaaliyhteisöstä ilman selvää rajaa (Dijk 1999,25). Tietojärjestelmää kohteena tarkastellaan seuraavaksi kolmen näkökulman, teknisen, sosioteknisen ja humanistisen kautta.

Tekninen näkökulma analysoi tietojärjestelmien teknisiä ominaisuuksia, toiminnallisuutta ja tehokkuutta. Tarkastellaan miten järjestelmät toimivat ja miten ne voidaan optimoida. Sosiotekninen näkökulma tutkii tietojärjestelmien vaikutuksia ihmisiin, organisaatioihin ja yhteiskuntaan. Ihmiset sopeuttavat teknologian omiin käyttötarkoituksiinsa ja vaikuttaa näin sosiaalisiin tapoihin (Gumpert & Drucker 2003, 29). Se keskittyy siihen, miten teknologia muuttaa työskentelytapoja, vuorovaikutusta ja sosiaalisia rakenteita. Humanistinen näkökulma käsittelee tietojärjestelmien käytännön sovelluksia ja hyötyjä arjessa ja työelämässä käyttäjäkeskeisesti. Yksilön ominaisuudet, taidot, tavat ja tottumukset vaikuttavat käyttäjäkokemukseen ja määrittelevät pitkälti tunteiden kautta sen, miten suhtaudumme ja otamme haltuun sovelluksia ja järjestelmiä.

Tietojärjestelmiä on tutkittu suomalaisessa sosiaalityössä esimerkiksi lastensuojelun näkökulmasta (Huuskonen, 2014). Sosiaalisten ongelmien monimutkaisuutta ei kuitenkaan ratkaista

informaatiolähtöisellä päätöksenteolla, koska se heikentää sosiaalityön suhdeperustaisuutta (Parton, 2009). Erilaisten näkökulmien avulla ongelmia voidaan tarkastella laajaa-alaisesti hakien erilaisia ratkaisumalleja ongelmiin. Tietojärjestelmien hyödyistä ja haasteista on tehty tutkimusta myös muun muassa käytettävyydestä perustuen kansallisiin aineistoihin (Ylönen ym. 2019).

Julkinen palvelusektori, viranomaishallintoa, säännöksiä ja järjestelmiä käyttävät laitokset perustuvat usein alkujaan lineaariseen tietojärjestelmään, jossa ei ole huomioitu toimijoiden valmiuksia, käyttäjäryhmät eivät ole yhdenmukaisia arvoineen ja intresseineen, eikä organisaatiot ole suljettuja. Tällaisiin tietojärjestelmiin vaikuttaa monet ulkopuoliset tahot ja päätöksenteko on moniulotteisempaa, kuin mihin ne on luotu. Kun käyttäjäryhmiä ei ole huomioitu alun perinkään humanistisista ja sosioteknisistä lähtökohdista niin tietojärjestelmäprojektien epäonnistumisten merkittävimmät syyt löytyy projektin alkutaipaleelta. (Myllymäki & Hinkka 2010, 199.)

Suunnitelmallisen sosiaalityön tietojärjestelmien tutkimus osoitti, että tietojärjestelmien tiedon laatua sosiaalityöntekijät arvioivat pääosin hyväksi. Haasteita tuotti monille olennaisen ja tarpeellisen tiedon hahmottaminen. Enemmistön mielestä tietojärjestelmien ei koettu tukevan riittävää laadullista työtä eikä dokumentaatiota. Työn hallinnan ja asiakkaan tilanteen hahmottamisen tukea puolet piti huonona. Suurin haaste koettiin tietojärjestelmien tarjoaman tuen saamista yhteistyön tiedonkulkuun. Tyytymättömyys koski niin asiakkaan ja ammattilaisen välistä kuin monialaisten ja organisaatioiden välistä tietojärjestelmien hyötyä sosiaalityöntekijöiden mielestä. ”Sosiaalityöntekijöiden luottamus tietojärjestelmien tiedon laatuun luo hyvät edellytykset tiedon hyödyntämiselle, mutta kehittämistä tarvitaan tiedon hyödyntämisen toteutumiseksi suunnitelmallisen sosiaalityön käytännössä.” (Toikkanen 2023, 439). Yhteistyön jäsentämisessä on keskeistä hahmottaa asiakassuunnitelmat yhtenä monialaisen yhteistyön työkaluna (Pohjola & Korhonen 2014, 451).

Tietojärjestelmätieteessä on olemassa erilaisia näkökulmia ja teorioita, joiden kautta voin lisäksi syventyä aiheeseen. Uuden teknologia hyväksymisteoria TAM (Technology Acceptance Model), joka selittää uusien teknologioiden omaksumisen syitä. Keskeisimpiä näistä monista koetuista syistä ovat hyödyllisyyden kokemus ja koettu helppous. (Venkatesh & Davis, 2000.) Teoria rajapintojen objekteista yhteisöjen välillä BO (Boundary Object Theory), tutkii yhteistyön ja viestinnän mahdollistajia (Star 1989). Nurmisen työjärjestelmä teoria keskittyy siihen, miten ihmiset, teknologiat ja tehtävät organisoidaan vuorovaikutuksen kannalta työyhteisössä. (Alter 2001). Muita esimerkkejä IS-teorioista ovat DOI (Diffusion of Innovations), joka selittää miten innovaatiot leviävät yhteiskunnassa (Rogers 1962) tai ANT (Actor- Network theory) 1980-luvun alussa

kehitetty lähestymistapa, joka tarkastelee teknologia ja ihmisen välistä vuorovaikutusta verkostoina. (Latour 2005). Lisäksi on useita sosioteknisiä lähestymistapoja, jotka tutkivat ihmisen ja tekniikan yhteensovittamista eri painotuksin (Checkland & Scholes 1990).

Tutkielmani viitekehukseen moniulotteisuuden analysoimiseksi ja kuvailemiseksi sopii hyvin kolme näkökulmaa tietotekniikkaan (Nurminen 1988): systeemiteoreettiseen, sosiotekniseen ja humanistiseen näkökulmaan. Näiden näkökulmien avulla pyritään tässä tarkastelemaan, miten tietojärjestelmät vaikuttavat ihmisiin, organisaatioihin ja yhteiskuntaan kokonaisvaltaisesti, tässä tapauksessa nuoriin ja moniammatilliseen työyhteisöön. Oletuksena on, että humanististen tietojärjestelmien ja työinformatiikan käsitteiden kautta pyrin vahvistamaan havainnot, jotka luvussa 2. nostettiin moniammatillisuuden vaikuttaviksi tekijöiksi. Lisäksi kiinnittäen huomioni humanistiseen tietojärjestelmänäkökulmaan, koska ihmiset ovat työinformatiikan käyttäjinä yhteistyön kulmakivi (Alter 2011). Yhteistyö yli ammatillisten rajojen auttaa tiedon hyödyntämisessä. Ennen Nurmisen teorioihin syventymistä analysoin vielä muita humanistisia näkemyksiä laajemman kokonaiskuvan luomiseksi aiheeseen.

3.1 Yleisimmät järjestelmät nuorten asioiden hoitamiseen

Tutkimukselle keskeistä on ymmärtää Suomessa nuorten parissa työskentelevien käytössä olevat tieto- ja työjärjestelmät. Suomessa lasten ja nuorten koulumaailmaan ja terveydenhoidon piiriin kuuluvat ovat pääsääntöisesti ammattilaisten asiakastietojärjestelmissä joko terveydenhoidon Kanta järjestelmän tai koulujen Wilman kautta. Näiden käyttäjät pidetään erillään tietoturvasyistä, mikä osittain hankaloittaa myös tiedon kulkua.

Wilma on laajalti käytetty oppilashallintojärjestelmä, joka mahdollistaa opettajien, oppilaiden ja vanhempien välisen viestinnän sekä oppilastietojen hallinnan oppilashuollon välillä. Kunnilla ja kouluilla on oppilashallintojärjestelmät, joita Wilman lisäksi voi olla myös Helmi ja Primus ja oppimisympäristöjärjestelmiä ovat esimerkiksi Moodle, Google Classroom ja Microsoft Teams, joiden kautta jaetaan oppimateriaalia ja vuorovaikutusta opettajien kanssa.

Kanta on sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojärjestelmä, joka tukee asiakastietojen hallintaa ja palveluprosessien sujuvuutta. Kanta mahdollistaa asiakastietojen tallentamisen, käsittelyn ja jakamisen eri toimijoiden välillä, mikä parantaa palveluiden laatua ja tehokkuutta.

Tietojärjestelmien oikein toimiessaan, ne pystyvät tarjoamaan tarkoituksenmukaista ja oikeaikaista dokumentaatiota. Tällainen tukee asiakkaan tilanteen hahmottamista ja helpottaa monialaista yhteistyötä sekä laadukkaan suunnitelmallisen sosiaalityön mahdollistumista (Toikkanen ym. 2023).

Julkisen terveydenhuollon Kanta palveluihin kuuluu kanta.fi sivusto sekä Omakanta sovellus sekä Reseptikeskus ja potilastiedon arkisto. Muita potilastietojärjestelmiä ovat esimerkiksi Effica, Lifecare ja Apotti, jotka sisältävät potilaiden terveystiedot, hoitosuunnitelmat ja käyntihistorian. Joillakin hyvinvointialueilla on käytössä myös digipalvelut kuten Maisa viestipalvelu, Apotti järjestelmässä, Omaolo ja Lifecare, joiden kautta voi myös lähettää viestejä. Erikoissairaanhoidossa on lisäksi käytössä Pegasos järjestelmä. Nämä ovat yleisimmät käytössä olevat järjestelmät tällä hetkellä, toki on otettava huomioon, että muitakin järjestelmiä on käytössä hyvinvointialueilla.

Osan omista tiedoistaan nuori näkee ensisijaisesti koulun Wilman ja OmaKannan kautta mutta esimerkiksi oppilashuollon, sosiaalipalveluiden ja psykologin kirjauksia siellä ei näy suoraan. OmaKantaan pystyy kirjautumaan 14 vuotta täytettyään. Nuorella on oikeus pyytää nähdä kirjallisena omat tietonsa viranomaisilta. Jos nuorella on lastensuojelun asiakkuus, tietoja hallitaan sosiaalihuollon järjestelmissä.

Tiedon saavutettavuuteen vaikuttaa tiedon tallennus, luvat tiedon jakamiseen, käytettävien sovellusten tuttuus ja tiedon löytyminen sekä käyttäjäkokemus. Toimiva yhteistyö edellyttää hyvää viestintää, selkeitä vastuunjakoja ja riittäviä resursseja sekä koulutuksessa että terveydenhuollossa. Haasteina ovat esimerkiksi tietojärjestelmien Wilman ja Kannan yhteensopimattomuus, joka vaikeuttaa tiedon kulkua. Tietosuojaja perustuu lakeihin, yksilönsuoja määrittelee, että alaikäisen henkilötietojen luovuttamiseen tarvitaan huoltajan suostumus, mikä osaltaan hidastaa tiedonkulkuprosessia. Tietojen luovuttamista ja pyytämistä ohjaavat lait sekä tietosuojaa lapsiin liittyen on selvitetty erittäin hyvin kootusti kappaleessa viisi kirjassa Luo Luottamusta. Julkisen hallinnon tiedonhallinasta laki määrittelee, että kun puhutaan tietojen jakamisesta moniammatillisesti, on syytä muistaa, että kaikki lasta koskevat asiakirjat on hyvin perusteltava ja merkittävä mitä tietoa on luovutettu, kenelle ja millä perustein. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019,107.)

Tietojärjestelmien toimivuus on osa kokonais kuvaa, jolla on suuri merkitys moniammatillisenkin työn onnistumisessa. StePS 3.0-hankkeen aineistoa hyödyntämällä työryhmä Toikkanen, Salovaara ja Lindh (2023) analysoivat sosiaalityötä tietojärjestelmien näkökulmasta. Tarpeellisen tiedon hahmottaminen haaste yhdistää myös tutkimuksia, joissa nuoret eivät tule kuulluksi toivomallaan tavalla. Asiakkaan tilanteen hahmottamisen tuki koettiin heikoksi. Sosiaalialan ammatillaiset arvioivat tietojärjestelmien tiedon laadun pääosin hyväksi, mutta sen ei koettu tukevan tarpeellisen ja olennaisen dokumentaation hahmottamista. Lisäksi työn hallinnan ja asiakkaan tilanteen hahmottamisen tuki oli heikkoa. Tietojärjestelmän tarjoama tuki asiakkaan ja ammatillaisen

väliselle, monialaiselle sekä organisaatioiden väliselle yhteistyölle ja tiedonkululle koettiin puutteelliseksi. ”Tutkimus nostaa tietääksemme ensimmäistä kertaa suunnitelmallisen sosiaalityön tietojärjestelmiä tarkastelevan tutkimuksen keskiöön”. (Toikkanen ym. 2023.) Tiedon jakaminen moniammatillisesti päivittäisessä yhteistyössä käy usein keskustellen joko kasvotusten tai esimerkiksi Teams- sovelluksen välityksellä, siitä tehdyt muistiinpanot tehtävän mukaan jaetaan tai pidetään omina, jolloin jokainen ammattilainen katsoo asiaa oman alansa linssien läpi. Tässä kohtaa pitäisi kiinnittää huomiota juuri siihen mitä ja miten nuori on asiat tuonut esiin ja että ne löytyisivät nuoren kertomina tietueina kaikilta auttajatahoilta laadukkaina ja nuoren elämäntapahtumia ja -vaiheita tarkoituksenmukaisesti kuvaten kaikkien osapuolien hyödyksi.

3.2 Tiedon elinkaari

Tietojärjestelmätiede vaikuttaa moniin arkipäivän sovelluksiin ja teknologioihin.

Ohjelmistokehityksen lisäksi, isona osana suunnittelua on huomioitava tietoturva, jolla suojataan yksityisyys ja estetään hyökkäykset ja tietomurrot. Tietokannoissa tallennetaan ja ylläpidetään organisaatioiden tietoja. Tietojärjestelmiä tehostamalla ja automatisoimalla sekä organisoimalla tietokantoja pyritään tehostamaan esimerkiksi tietotyötä osana teknologian kehityskaarta.

Kun tavoittelemme onnistunutta tietojärjestelmää erityisesti soteko-alalle, on huomioitava tiedon elinkaari. Esimerkiksi Dublin Core mallia (DC, 2024) hyödynnetään verkkodokumenttien standardissa, jota sovelletaan myös avoimena verkkopalveluna TerveSuomi järjestelmässä linkitettyinä datana (TerveSuomi, 2024). Sen taustalla oli havainto terveyden edistämiseen liittyvistä ohjeista ja aineistoista, joita Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen lisäksi tuotti yli sata muutakin terveysjärjestöä. Tällaisten metatieto mallien luomisen avulla voidaan rikastaa tietoa linkittämällä eri osapuolien tietoa ja poistaa päällekkäisyyksiä (Hyvönen 2018, 127–128).

Asiakastietojärjestelmät nuorten kohdalla tarkoittavat noin kahdenkymmenen vuoden aika-akselia. Nykyisellä kehityksellä ohjelmistot, raporttien säilytys, tietokannat ja niihin pääsy ovat saattaneet muuttua useampaan otteeseen, samoin työtä tekevät tahot ja viranomaisten työnjaot. Aina ei riitä, että kehitetään esimerkiksi nopea AI työkalu nykyiseen tietojärjestelmään, joka osaa poimia kyseisen nuoren tiedot tältä ajalta, vaan on huomioitava, ettei niitä enää ole olemassa käytettävissä olevissa tietoresursseissa, tai niihin ei ehkä ole enää pääsyä.

Jopa haastatteluissa tuli esiin tapaus, jossa nuori asiakas, joka oli ikänsä asunut samalla paikkakunnalla, haki apua keskittymisongelmiinsa. Kouluterveydenhoitajan, opiskelijaterveydenhuollon lääkärin ja koulupsykologin moniammatillinen yhteistyöketju ei

löytänyt asiakkaalle jo aiemmin tehtyjä laajoja psykologian testejä peruskouluajoilta, koska koko järjestelmä oli vaihtunut ja tietoihin pääsy oli nykyään eri ammattiportailla. Tietoa siitä mitä on tehty, missä, milloin, kuka ja mistä etsiä ei myöskään ollut.

Ilmiö kuvastaa hyvin aikamme tiedonparadoksia. Metatietoa, joka käsittää tietoa tiedosta hyödynnetään yleisesti tietojärjestelmissä, tekoälyssä ja semanttisessa webissä (Hyvönen 2018, 123). Tieto tiedosta sen löytämiseksi auttoi kuitenkin mainitun esimerkin asiakasta, kun hän löysi oman paperisen version tehdyistä tutkimusraporteista ja sai jaettua tämän ammattilaisille. Se nopeutti oikean hoidon saamista ja vähensin päällekkäisten tutkimusten tekoa. Kun havaittiin, miten tilanne oli edennyt ajallisesti lapsen kasvaessa nuoreksi, saatiin ymmärrys tapahtumista sekä nuoren, että tiedon elinkaarelle.

Kun ongelmanratkaisutyötä tehdään kunkin ammattiryhmän omista näkökulmista yhdistellen asiantuntijoiden tietopohjia ja osaamista, niin saadaan aikaan ketju, jota nuoren asiakkaan näkökulmasta mietittynä voitaisiin kenties vielä parantaa asiakkaan omalla tietopohjalla. Tämä asiakkaan oma tietopohja auttaa häntä ymmärtämään omat muutokset hoitohistoriansa aikana ja näkemään hoitoketjun omasta näkökulmastaan. Hän voisi antaa itsestään samat asiakaslähtöiset tiedot kaikille osapuolille edistään moniammatillisen työn toteutumista. Luotettavan tiedon tuottaminen ja jakaminen kiteyttää sisäänsä virallisen tiedon lisäksi, epävirallisen ja hiljaisen tiedon. Tiedottaminen keskittyy faktaan mutta huomioi myös epävarmat asiat. Tiedottaminen helpottaa esimerkiksi muutosten ymmärtämisistä. (Kinnunen ym. 2017, 82.) Kun ammattilaisilla on samat lähtökohdat ja jokainen keskittyy niihin omasta osaamisalastaan, saadaan asiantuntijatieta, joka luo kokonaisvaltaisen kuvan asiakkaasta ja päädytään tämän kannalta parhaaseen ratkaisuun.

Parhaimmillaan asiakastietojärjestelmän metatiedot tukevat nuorten omaa kehitystä, jonka elinkaarimalli on oppimiskeskeinen. Opittua lähdetään toteuttamaan itsenäisesti, kun aikuistutaan. Wenger (1998, 5) pohtikin, miten toteuttaa opiskelijoiden elinikäisen oppimisen tarpeita järjestämällä käytäntöyhteisöjä, jotka keskittyvät aiheisiin, jotka kiinnostavat opiskelijoita ensimmäisten kouluvuosien jälkeen. Tällä on merkitystä nuoren motivoitumiseen ja oman paikan löytymiseen yhteiskunnan jäsenenä.

3.3 Teknologiaa vuorovaikutuksellisesti

Käytäntöyhteisöt ajatellaan enimmäkseen omavaraisina, mutta ne voivat hyötyä esimerkiksi ulkopuolisista asiantuntijoista ja viestintäteknologiasta (Wenger 1998, 8). Ihmiskeskeistä tekniikkaa mietitään niin että tekniikka on ihmistä varten (Airaksinen 2006, 258). Turvallisuutta parannetaan

huomioimalla riskit. Ihminen pyrkii kontrolloimaan tekniikan tuomia ongelmia keinoilla nähdä riskit ja toimia niiden vähentämiseksi. Hyvinvoinnin ja modernin tekniikan suhteeseen liitetään oletus ihmisen palvelemisesta ja puhutaan tekniikan hyvinvointitekijöistä. Teknisten laitteiden suhde tunteisiin on kuitenkin epäsuora, eikä sen katsota tuottavan emotionaalista hyvinvointia, vaan kanavia, jolla ihmiset välittävät tunteita. (Airaksinen 2006, 268–270.) Tämä on syytä huomioida moniammatillisessa soteko yhteistyössä, chateissa, tekoälyn ja pelien käytössä, kun nuoret kohtaavat ihmisen verrattuna teknologian.

Sosiaalinen toiminta teknologiaa hyödyntämällä synnyttää vuorovaikutuksen kautta mielenkiintoisia ilmiöitä (Heinonen 2008, 45). Sovellusten ja tekoälyn jatkuva kehitys ja niiden hyödyntäminen, vanhojen lähteiden ja analyysityökalujen käyttö vaativat ammattilaisilta oman ammatillisen osaamisalueen lisäksi perehtyneisyyttä ja jatkuvaa valmiutta koulututtua ja jakaa opittua It-osaamista työyhteisössä It-ammattilaisten rinnalla, jotta kyvykkyys ja tarpeet kohtaavat ja saadaan luotua toimivia prosesseja tietojärjestelmiin. Kokemukset, It-osaaminen, absorptiokyvykyisyys ja työn eksplisiittinen tieto vaikuttavat työyhteisössä jaettuun tietoon (Mönkkönen & Roos, 2023). Hiljainen tieto siirtyy usein puhuttuna ja koettuna tietona tiiviissä työyhteisössä. Auttamisenhalu vaatii osajalta minäpysyvyyden kokemista, jotta työyhteisössä It taidot hyödyttävät kaikkia osapuolia ja näkyvät näin yhtenäisenä ketjuna myös loppukäyttäjälle.

Vapaa-ajan yhteisöt voi jakaa toiminnan luonteen perusteella. Yhdistävänä tekijänä voi olla kokemukset, jolloin sitoudutaan tiettyyn teemaan (Heinonen 2008, 47). Nuorten yhteisöllisyys on vaikuttava tekijä tiedonjaossa, jolloin hän kokee kuuluvansa yhteisöön. Vertaistuen hyödyt voi olla verkkoyhteisössä merkittävää tukea lisäävä keino henkilökohtaisissa kriiseissä (Heinonen 2008, 174). Kuulluksi tuleminen on olennainen osa nuoren mielen tasapainoa. Kuulluksi tuleminen on oikeus, joka edistää heidän hyvinvointiaan. Aikuisilla on tärkeä rooli siinä, että nuoret tuntevat olevansa arvostettuja ja että heidän äänensä kuuluu. Moniammatillista arviointityötä käytetään usein alaikäisten oikeuksien varmistamiseksi. Kommunikointi keinoissa korostuu monesti keskustelun tärkeys, aito läsnäolo ja kuuntelutaito. Nuoren kanssa keskustellessa on tärkeää olla aidosti läsnä ja kuunnella. Nuorella on oikeus muodostaa oma mielipiteensä ja käsityksensä asioista. Eniten nuorten mieliä askarruttaa perhesuhteet, erot, syyllisyyden tunteet, pahan puhuminen ja ylipäättään muutokset elämässä. (Harju & Hietanen 2013.) Tutkimusjakso saattaa muodostua nuoren yksilötapaamisista, vanhempien tai huoltajien tapaamisista, perhetapaamisista, lääkärin ja psykologin tutkimuksesta ja niin edelleen. Ei siis ihme, jos nuoresta saattaa tuntua, ettei kukaan kuule, kun aina saa olla kertomassa eri ihmisille ajatuksiaan. Kohtaa nuori on verkkosivusto, josta löytyy tietoa ja näkökulmia nuoren identiteetin rakentumiseen. Vuorovaikutustarvetta, minäkuvaa ja

identiteetin prosessia kuvaava sivusto on tehty nuorille itselleen ja aikuisille, jotka työskentelevät nuorten kanssa. (Rautiola & Ala-Nikkola 2018.)

Suunnitelmallista sosiaalityötä on tutkittu tietojärjestelmien tarjoaman tuen näkökulmasta. Tässä tutkimuksessa nostettiin esiin työn hallinta, laatu ja yhteistyö. Lisäksi tarkasteltiin tapauskohtaista tiedon muodostusta, dokumentaatiota, tiedonkulkua sekä tiedon laatua. (Toikkanen ym. 2020.)

Julkisen hallinnon palvelujen esittäminen tiedonhallintamallissa on mahdollista järjestää viidellä tavalla. Palvelut voidaan tuottaa itse, yhteistyössä toisten viranomaisten tai määrätyn viranomaisen kanssa, sidosyksikön tai osakkuusyhtiön toimesta tai ostopalveluna markkinoilla toimivilta yrityksiltä. Tästä syystä tiedonhallintamallissa on otettava huomioon riittävät tietovarannot ja tietojärjestelmistä, joiden ylläpidon vastuu on toisella palvelun tuottajalla. (Valtiovarainministerin julkaisuja 2024, 41) Keskitetyt tietojärjestelmät ja organisaation teknologiaresurssit mukaan lukien tekninen tuki ja ylläpito vaikuttavat osaltaan tiedon saatavuuteen. Tiedon siirto yksiköstä toiseen ja kirjautuminen haluttuun osoitteeseen ei aina ole ajallisesti järkevää. Suullisen tiedon kirjaamiseen hyödynnetään nykyään myös tekoälyä, mutta verbaalinen viestintä koetaan edelleen nopeimmaksi tavaksi toimia, kun tilanne on akuutti tai kriittinen ja yhteistyötä ja ratkaisuja on tehtävä nopeasti. Tilanteet vaativat myös usein nopeaa tiedonhakua ja löytämistä, jolloin korostuvat parhaiten toimiviksi totutut käytänteet. Kulttuurierot, kielimuurit, kommunikointitaidot ja sosiaalinen konteksi vaikuttavat myös siihen mitä tietoa poimimme ja pidämme oleellisena erilaisissa tilanteissa. Tilannetaju on kokemuspohjaista tiedon hyödyntämistä, ja sen taidon siirtäminen järjestelmien huomioitavaksi toisi lisää toimintavalmiutta moniammatillisen työryhmän käyttöön.

Aktiivinen tiedon jako nuorilta organisaatiolle vaatii sen hyväksyntää ja vastaanottamista. Jos nuori huomaa, ettei seuraava ”tukiporras” saa jaettua tietoa, hyödyn kokemuksen puute turhauttaa, kun huomaa ettei tiedonjako ole mennyt eteenpäin eikä häntä ole ymmärretty kokonaisvaltaisesti annetun tiedon valossa. Päätöksiin vaikuttavien vaihtoehtojen löytämiseksi koitetaan keksiä keinoja, joilla nuori voisi varmistua onnistuneesta kommunikoinnista ilman jatkuvaa asioiden esilletuonnin toistoa, mikä helposti lyhentää sanomaa ja vääristää tarpeita sekä lisää riskiä väärinymmärretyksi tulemisesta tai vetäytymisestä. Nuorten tilanteet, ajatukset ja tunteet myös muuttuvat koko ajan, joten tietynlainen tarinan jatkumo helpottaa nuoren mielen seuraamista ja auttaa myös itsereflektointiin. Muutosprosessit vaativat yksilöltä niin kuin työyhteisöltäkin vuorovaikutteista dialogia ja huomiota prosessin eri tahtiseen läpikäyntiin, vaikka kyse olisikin yhteisestä prosessista. (Kinnunen ym. 2017, 75.)

3.4 Nuoret ja humanistiset tietojärjestelmän näkemykset osana kokonaisuutta

Sosiaalinen rakenne koostuu monella tasolla verkostoyhteiskunnassa sekä virtuaaliyhteisöistä että reaaliyhteisöstä ilman selvää rajaa. (Dijk 1999,25). Tekninen näkökulma analysoi tietojärjestelmien teknisiä ominaisuuksia, toiminnallisuutta ja tehokkuutta. Tarkastellaan miten järjestelmät toimivat ja miten ne voidaan optimoida. Sosiotekninen näkökulma tutkii tietojärjestelmien vaikutuksia ihmisiin, organisaatioihin ja yhteiskuntaan. Ihmiset sopeuttavat teknologian omiin käyttötarkoituksiinsa ja vaikuttaa näin sosiaalisiin tapoihin (Gumpert & Drucker 2003, 29). Sosiotekninen näkökulma keskittyy siihen, miten teknologia muuttaa työskentelytapoja, vuorovaikutusta ja sosiaalisia rakenteita. Humanistinen näkökulma antaa tietojärjestelmä-tieteisiin soveltavan otteen nähdä tietoyhteiskunta ensisijaisesti ihmislähtöisesti. (Kroeze 2009, 5.) Nuoret omaksuvat näitä uusia käytänteitä jatkuvasti kasvaessaan ja ottavat uusia tapoja haltuunsa nopeammin kuin vanhemmat pystyvät muuttamaan jo opittuja tapojaan. Siksi yhteiskunnassa hyödynnetään siirtymäaikoja näiden muutos prosessien onnistuneisiin läpivienteihin.

Tieteen näkökulmasta tapoja, joilla digitaalitekhnologia kuvaa ihmisiä ja yhteiskuntia tekoälyn ja muiden digitaalisten teknologioiden avulla tapahtuvan automaation välineenä ei hyväksytä ja teknologisten käytäntöjemme on asetettava ihminen jälleen keskiöön. Digitaalisen humanismin käsitteen määrittelemiseksi ja selventämiseksi on ehdotettu kuutta osatekijää (Coeckelbergh 2024):

1. taipumus kuvata ihmistä koneena digitalisoitumisessa.
2. Ihmisen tulisi hallita teknologiaa, jossa vastakkainasetteluna tekoälyä
3. Inhimilliset arvot tulisi huomioida jo teknologian kehittämis- vaiheessa.
4. Tieteiden välisyys -kokonaisvaltaisemman ymmärtämisen saavuttamiseksi on tärkeää, että tekniset ja tieteelliset asiantuntijat työskentelevät yhdessä humanististen ja yhteiskuntatieteiden tutkijoiden kanssa ja päinvastoin.
- 5 Yhteisöllisyys, vaikka tätä yhteisökomponenttia painotetaan tällä hetkellä vähemmän, ainakin määritelmässään ja visioissaan, digitaaliset humanistit osallistuvat aktiivisesti myös yhteisön rakentamiseen saavuttaakseen muiden komponenttien tavoitteet.
- 6 digitaalisella humanismilla on selkeä poliittinen komponentti, joka korostaa systeemisiä näkökohtia ja vaati poliittisia uudistuksia muiden komponenttien aikaansaamiseksi. Tällainen digitaalinen humanismi näkemys tunnustaa ihmisten ja teknologian sekä yhteiskunnan ja

teknologian syvän kietoutumisen, ymmärtää, että etiikka itsessään muuttuu digitaalisten teknologioiden vaikutuksesta, ja kohtaa selkeämmin humanistisen ja tieteidenvälisen yhteisön rakentamisen haasteet nykyaikaisten digitaaliteknologioiden ja niiden läpitunkevan vaikutuksen valossa. (Coeckelbergh 2024.)

Niin kutsuttu yksilön luovuuden käynnistämä digitaalinen humanismi on ehdottanut, että teknologia on sovitettava inhimillisten arvojen kanssa ja kyseenalaistettava näkemykset teknologiasta ja teknologisista käytännöistä innovaatioille, jotka uhkaavat uhrata ihmiset, inhimillisen järjen, inhimilliset taidot, arvot ja luovuuden (Scuotto ym., 2023, 158). Kun tehdään moniammatillista työtä nuorten hyväksi, lähtökohtana on aina ihminen ja tunteet. Vasta tämän luottamussuhteen synnyn jälkeen voidaan keskittyä itse teknologioihin ja niiden hyödyntämiseen hoidossa ja oppimisessa. Yksi humanistinen lähestymistapa tietojärjestelmien kehittämiseen on teoreettinen viitekehys innovatiivisten prosessien hahmottamiselle kokonaisuutena, jossa tulkitaan teknologiaa suhteessa työhön ja tietoihin sekä perusarvoihin. Tämä järjestelmäkehityksen metodologia perustuu kokemukseen tietoon perustuvista järjestelmistä kielentutkimuksessa ja kielenopetuksessa. Sen kehitysprosesseja ovat ajatusprosessit, episteemiset prosessit, kommunikatiiviset prosessit ja oppimisprosessit. Näitä kielihankkeesta opittuja menetelmiä voidaan soveltaa myös muihin teknologian kehittämishankkeisiin. (Lytje 1988.) Teknologian hyväksymismalleilla pyritään selittämään innovaation diffuusioteorioita. Yhdistämällä nämä korostetaan tutkimukselle tärkeitä prosesseja. Tämä selittää kuinka uusia teknologioita hyväksytään ja miten ne leviävät sosiaalisissa järjestelmissä. (Kiwanuka 2015.)

Fenomenografinen tutkimus pyrkii kuvaamaan käsitysten variaatiota tutkittavien koko joukossa. Tutkimuksen kannalta on hyvin keskeistä ymmärtää ilmiötä niin kuin ihmiset sen kokevat tai käsittävät (Kettunen, 2021). Humanistiselle näkemykselle on tärkeää huomioida yksilön tunteet ja juuri siitä on kyse Fenomenografisen tutkimuksessa, kun halutaan kuvata ilmiötä tutkittavien, kollektiivisesta näkökulmasta (Marton & Pong 2005). Innovaatio ja diffuusioteorian mukaan uusi teknologia leviävää sosiaalisten ryhmien sisällä ajan kuluessa (Rogers 2010). Humanistinen näkemys ylipäättään korostaa inhimillisten tekijöiden, kuten tunteiden, arvojen ja kokemusten huomioimista tietojärjestelmien kehittämisessä ja käytössä.

Yhdistämällä oivalluksia kahdesta näennäisesti vastakkaisesta tietoteoreettisesta kannasta on usein ollut pyrkimyksenä valjastaa paremmin tietotekniikan voima tarkoituksenmukaisen inhimillisen toiminnan harjoittamiseen (Doyle & Wood 1993, 188). Tiedon eksyminen ja löytäminen on olennainen ongelma myös moniammatillisessa tietoverkostossa. Aktiivisen tiedon ja passiivisen

tiedon hallinta vaikuttaa saatavilla olevan tiedon määrään ja näin ollen myös oikea aikaiseen hoitoon. Nurmisen Humas-scale information system, HIS mallin soveltaminen organisaatioon näytti lisäävän työmotivaatiota Riitta Hellmanin tutkimuksessa. Kun informaatiot koostuivat hallittavan kokoisista osajärjestelmistä, tämä näytti tuottavan tietämystä, ymmärrystä ja vastuuta. Myös auktoriteetit ja autonomia vaikuttivat motivaatioon. Hellman korostaa käyttötilanteen ymmärtämisen tärkeyttä yksilön näkökulmasta. Yhteistyö ja tiedon havaittavuus ovat avainasemassa sekä johto- että operatiivisesti toimivassa HIS mallissa. (Hellman 1989, 309.)

Kun ajatellaan humanistista tietojärjestelmää tietopyramidin kautta, ymmärretään ihmisen tärkeys tiedon hallitsijana. Pyramidin pohjalla data, sen päällä informaatio, seuraavassa kerroksessa tieto ja pyramidin huipulla Viisaus (Ackoff 1989). Osaamiseen vaikuttaa tiedon laatu ja taito soveltaa tietoa (Lönnqvist ym. 2005, 36). Tiedon hallinnan kannalta nuorten tarpeiden tunnistaminen on olennainen osa toimivia tapoja sen soveltamiseen. Personalisointi voidaan nähdä tässä tutkielmassa elämäntapa ajattelun kulmakivenä, jolla lisätään kokemusperäistä tietotaitoa ja tunneälyn hyödyntämistä nuorta ohjaavassa työssä. Tämä edesauttaa ammattilaista oikean tiedon löytämisessä järjestelmistä. Pyrin haastatteluilla löytämään juuri näitä keinoja, joilla järjestelmiin saataisiin lisättyä tärkeää tietoa nuorten ajatuksista niin että ne tavoittaisivat moniammatillisen työryhmän oikea-aikaisesti. Tiedon kulun haasteena on myös aiheellisten tietoturva käytänteiden ja lakien lisäksi inhimillinen tiedon panttaaminen tahattomasti tai tahallisesti: osaamisen puute, halu ja valtasuhteet ja näkemyserot (Stähle & Gröönroos 2000, 37).

3.4.1 Soft System Methodology

Cheklandin 1970 luvulta kehittynyt tietojärjestelmä ja systeemiajattelun malli on saanut kritiikkiä, koska siinä ei ole huomioitu sosiaalisen todellisuuden objektiivisuutta, joka menettää helposti mahdollisuuden tehdä yhteistyötä muiden järjestelmäajattelujen ja menetelmien kanssa käsitelläkseen ihmisen toimintajärjestelmän järjestäytyntä monimutkaisuutta (Zexian 2003, 142). Tämä paradigma osoittaa Cheklandin työn saavutuksen pehmeän järjestelmän metodologiassa (SSM), jolla on tärkeä rooli nykyaikaisen järjestelmäkäytännön alalla. Se herättää hyödyllistä uudelleenajattelua järjestelmän puuttumiseksi ihmisten asioihin liittyvään ongelmalliseen tilanteeseen. (Zexian 2003, 150.) Siitä syystä ihmisen kädenjälki tietojärjestelmien käyttäjinä on äärimmäisen tärkeää, jotta tietojärjestelmät palvelisivat nykyistä yhteiskuntaa ja sen tarpeita ketterästi tekoälynkin avustuksella. Sovelletun järjestelmä ajattelun havainnollistaa hyvin JSD (Jacksonin järjestelmäkehitys) ja järjestelmätekniikasta (Cameron, 1983) ja SSM:n (pehmeät järjestelmätekniikat) esimerkkinä järjestelmätutkimuksesta. (Checkland, 1981.)

SSM keskittyy ratkaisemaan ihmisten ja prosessien väliseen vuorovaikutukseen liittyviä haasteita seitsemän analyysivaiheen kautta (Checkland, 1981). Tämä herätti ajatuksia sopivuudesta työhöni ja pohdin muutamia kohtia haastatteluja tehdessäni SSM kautta. *Soft Systems Methodology in Action* on Peter Checklandin ja Jim Scholesin kirjoittama kirja, joka esittelee pehmeän järjestelmämetodologian käytännön sovelluksia. Tämä metodologia kehitettiin 1970-luvulla vastaamaan monimutkaisiin ja epäselviin ongelmatilanteisiin, joissa perinteiset järjestelmäinsinöörimenetelmät eivät toimineet. SSM on suunniteltu käsittelemään "pehmeitä ongelmia", joissa ongelman määrittely ja tavoitteet ovat itsessään ongelmallisia. (Checkland & Scholes 1990.) Esimerkkejä tällaisista ongelmista ovat terveystalvelujen parantaminen tai nuorten mielenterveyden tukeminen. SSM korostaa eri sidosryhmien näkökulmien huomioon ottamista ja yhteistyötä ongelmanratkaisussa. Tämä on erityisen tärkeää monimutkaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Haastateltujen vastauksissa korostui moniammatillisen yhteistyön merkitys nuorten kuulemisessa ja tukemisessa. SSM:n periaatteet ja käytännöt voivat tarjota hyödyllisiä työkaluja ja lähestymistapoja näiden haasteiden ratkaisemiseksi. SSM auttaa määrittelemään ongelmat ja tavoitteet yhdessä sidosryhmien kanssa. Tämä varmistaa, että kaikki näkökulmat otetaan huomioon ja että ratkaisut ovat kattavia ja tarkoituksenmukaisia. SSM korostaa jatkuvaa oppimista ja sopeutumista muuttuviin olosuhteisiin, sillä nuorten tarpeet ja tilanteet voivat muuttua nopeasti. *Soft Systems Methodology in Action* periaatteet, kuten eri sidosryhmien näkökulmien huomioon ottaminen, ongelman määrittely yhdessä ja jatkuva oppiminen, voivat auttaa ratkaisemaan haastateltujen esiin tuomia ongelmia ja parantamaan nuorten hyvinvointia. Sovellus, joka hyödyntäisi SSM:n periaatteita, olisi joustava, yhteistyökykyinen ja mukautuva, mikä parantaa nuorten kuulemistä ja tukemista moniammatillisessa yhteistyössä.

3.4.2 Tutkimuksen lähtökohdista näkökulmia Wilmaan

Tietojärjestelmät ovat olennainen osa koulumaailmaa ja Wilma on hyvä esimerkki keskeisestä IT-järjestelmästä, joita koululaiset, opettajat ja huoltajat käyttävät päivittäin. Joten siinä saadaan seurata myös oppilaan kasvupolkua lapsesta nuoreksi. Markku I. Nurmisen kirjassa "People or Computers: Three Ways of Looking at Information Systems" (1988) esitetään kolme tapaa tarkastella tietojärjestelmiä: systeemiteoreettinen, sosiotekninen ja humanistinen näkökulma. Tarkastellaan Wilmaa ja näitä kolmea mallia, niin huomataan eri näkökulmien tuomat erot tietojärjestelmissä osana työjärjestelmää. Näitä kolmea näkökulmaa käytetään tutkielmassa haastattelujen analyysien tekemiseen luvussa viisi.

Systemiteoreettisessa lähestymistavassa Wilma ilmentää teknistä järjestelmää, joka käsittelee ja välittää tietoa tehokkaasti. Tästä näkökulmasta Wilma toimii tiedonhallintajärjestelmänä, jonka tavoitteena on mahdollistaa sujuva viestintä ja seuranta kouluyhteisössä. Esimerkiksi opettajat voivat syöttää arvosanoja ja poissaoloja ja huoltajat voivat tarkastella lapsensa koulunkäyntiin liittyvät tiedot reaaliaikaisesti. Wilman toimintalogiikka perustuu järjestelmälliseen tietojen käsittelyyn: se kokoaa yhteen opiskelijoiden arvosanat, tuntimerkinnot, viestit ja aikataulut ja esittää käyttäjilleen selkeässä muodossa. Tässä näkökulmassa Wilman tärkein tehtävä on tiedon tehokas prosessointi ja jakelu.

Sosioteknisessä näkökulmassa tarkastellaan sitä, miten Wilma vaikuttaa kouluyhteisön toimintaan ja ihmisten väliseen vuorovaikutukseen. Wilma ei ole pelkästään tekninen työkalu, vaan se muokkaa koulun toimintakulttuuria ja vaikuttaa opettajien, oppilaiden ja huoltajien väliseen viestintään. Viestintäkeinojen muuttuessa myös käytöstavat tai keinot muuttuvat, aikoinaan käytettyjä koulun ja kodin merkintävihkoja viestintään ei enää tarvita, jolloin ei tarvitse pelätä kenenkään vievän mukana kannettavaa vihkoa repusta ja lukevan noloja merkintöjä muille ääneen kiusaamismielessä ja esimerkiksi hyvästä käytöksestä oppilaat saattavat odottaa nykyään palkkioina positiivisia merkintöjä Wilmaan vanhemmille nähtäväksi, jolloin myös tämä on käyttäytymistä muokkaavaa palkitsemista Wilman tietojärjestelmän kautta. Wilma voi esimerkiksi vahvistaa opettajan ja kodin välistä yhteyttä, sillä sen avulla huoltajat voivat helposti seurata lastensa koulumenestystä ja olla helposti yhteydessä opettajiin. Haasteena voidaan kokea jatkuva valvonnan tunne oppilailla tai lisääntynyt työmäärän kasvu opettajille, joiden odotetaan vastaavan viesteihin nopeasti. Lisäksi Wilma voi vaikuttaa koulun valvontakulttuuriin, sillä sen avulla oppilaiden tekemistä voidaan seurata yksityiskohtaisesti. Tämä voi lisätä kurinpidon tehokkuutta, mutta samalla se voi myös vähentää oppilaiden itsenäisyyttä ja vastuullisuutta, jos kaikki tekeminen on jatkuvan tarkkailun alaisena.

Humanistisesta näkökulmasta painotetaan ihmisen ja teknologian suhdetta sekä käyttäjäkokemusta. Wilman käytettävyyden ja sen aiheuttaman tunteiden ymmärtäminen on tärkeää, jotta järjestelmä palvelee kouluyhteisön tarpeita mahdollisimman hyvin. Oppilaan näkökulmasta Wilma voi olla joko hyödyllinen työkalu tai stressin lähde. Jos järjestelmä on helppokäyttöinen ja selkeä, se voi auttaa oppilasta hallitsemaan koulutyötään paremmin. Toisaalta jatkuvat muistutukset myöhästymisistä, palauttamattomista tehtävistä ja vanhempien mahdollisuus seurata kaikkea voivat lisätä ahdistusta ja paineita. Opettajan ja huoltajan näkökulmasta Wilma voi joko helpottaa tai vaikeuttaa arkea. Hyvin toimiva Wilma tukee sujuvaa tiedonkulkua ja säästää aikaa, mutta huonosti suunniteltuna se voi aiheuttaa turhaa työtä ja kommunikaatio ongelmia. Humanistinen näkökulma

korostaa sitä, että Wilman tulee olla käyttäjäystävällinen ja ihmisten tarpeita tukeva, eikä vain tekninen järjestelmä. Myös järjestelmien elinkaariajattelu ja ikä tulee vastaan eikä ne aina tue uusia käyttötarkoituksia ja esimerkiksi yksi Wilma järjestelmän haasteista ovat kuvallinen viestintä, jota se ei tue.

Siinä missä systeemiteoreettinen näkökulma tarkastelee Wilmaa tiedonhallinnan kautta tietojärjestelmänä, sosiotekninen näkökulma korostaa järjestelmän vaikutusta kouluyhteisön vuorovaikutukseen ja käyttäytymiseen, sekä humanistinen teoria taas pohtii yksilön tasolla käyttökokemusta ja ihmistä keskeisenä toimijana. Wilma ei siis ole vain tekninen sovellus, vaan se muokkaa koulumaailman toimintatapoja ja vuorovaikutusta. Jotta Wilma palvelisi kaikkia käyttäjiään parhaalla mahdollisella tavalla sen kehittämisessä tulisi huomioida kaikki kolme näkökulmaa – tehokas tiedonkäsittely, sosiaalinen vaikutus, käyttäjäystävällisyys ja inhimilliset tekijät.

4 Tutkimusmenetelmä ja metodi

Kun yhteiskuntatieteissä 1970- luvulla pohdittiin tiedonmuodostuksen vaihtoehtoja positivismille ja laadulliset menetelmät hakivat paikkaansa hyvinvointivaltion palveluiden laajentuessa tuli aiheelliseksi ottaa tutkimuksissa huomioon eri ammattilaisryhmät sekä eri toimijoiden suhteet. (Rajavaara 1999, 47.) Humanistinen näkökulma tietojärjestelmätieteissä tuo esiin ihmisten tarpeet ja kokemukset teknologian käyttäjinä. Tässä työssä käytetään kvalitatiivisena tutkimusmenetelmänä teemahaastatteluja, joilla kerätään syvällistä tietoa haastateltavien kokemuksista, näkemyksistä ja tunteista tietojärjestelmien käytöstä. Haastateltavan kanssa käsitellään ennalta määritellyt teemat, joita on neljä. Teema ovat työjärjestelmät moniammatillisessa nuorisotyön tiedonjaossa, nuorten kuunteleminen ammattilaisten näkökulmasta, sovelluskehitys ja tunnetaidot sekä neljäntenä teemana muut esille nousseet asiat, jotka haastateltava koki tärkeäksi. Teemojen järjestys ja painotus voi vaihdella esimerkiksi haastateltavan työnkuvan mukaisesti (Eskola & Lähti 2018, 30).

Haastattelut keskittyvät Nurmisen työjärjestelmäteorian teknisiin, sosiaalisiin näkökulmiin sekä humanistisiin tekijöihin. Haastattelut analysoidaan haastattelujen sisältöä tunnistamalla ja luokittelemalla keskeisiä teemoja ja käsitteitä. Käytän temaattista analyysiä tunnistamaan ja ymmärtämään toistuvia teemoja ja malleja haastatteluaineistossa. Temaattinen analyysi auttaa luomaan selkeän kuvan haastateltavien näkemyksistä ja kokemuksista. Kysymyksiä voidaan kuitenkin tarkentaa ja muokata tarpeen mukaan (Hirsijärvi & Hurme, 2001). Vertaamalla teemoja ja niistä saatuja havaintoja pyritään ymmärtämään, miten tietojärjestelmät vaikuttavat ammattilaisiin ja asiakkaisiin. Kvalitatiivinen tutkimusaineisto työstetään aineistoa tarkastelemalla työvaihe kerrallaan tutkimukselle olennaisilla tieteellisillä menetelmillä (Hirsijärvi & Hurme, 2000).

Teemahaastattelut ovat puoli strukturoituja haastatteluja, jossa ohjaan keskustelua teemoittain, kuitenkin arvostaen vapaata keskustelua aiheesta ja annan tilaa haastateltavan omille ajatuksille, josta syntyi mielenkiintoisia huomioita ja ala kohtaisia näkemyseroja (Hirsijärvi & Hurme 2000). Haastattelut ovat kohdennettu alan ammattilaisille, jotka tekevät työtä moniammatillisessa ympäristössä lasten ja nuorten parissa. Havainnollistaaksemme koko sen tukiverkoston, joka on nuoren ympärillä auttamassa, haastateltaviin on otettu ammattilaisia niin sosiaalityöstä, koulumaailmasta kuin terveydenhuollon paristakin. Yhteiskunnallinen teema johon, yhdistyy tutkimuksen tavoite ratkaista tutkimuskysymykset, antaa mahdollisuuden tarkastella aihetta Nurmisen näkökulmien mukaisesti, ottaen huomioon ihmisen ominaispiirteet toimivien ratkaisujen pohtimiseksi nuorten kanssa työskentelyssä. Lähtökohtana tietojärjestelmien hyödyntämiselle on siten nuorisotyön asetelma.

Teemahaastattelut etenevät asiantuntijakeskusteluina neljän määritellyn teeman mukaisesti. Haastateltavat ovat oman alansa kokeneita asiantuntijoita ja analysointia varten haastateltavat on jaoteltu sosiaalialan, terveydenhoitoalan ja koulumaailman mukaisesti. Haastattelutapa on pyritty toteuttamaan paikan päällä keskusteluina. Kaikki haastattelut toteutuivat kasvotusten. Haastattelut on nauhoitettu ja litteroitu analysoitavaksi. Haastateltavien määrästä ei ole yksiselitteistä ohjeistusta vaan siihen vaikuttaa analysointi tapa (Eskola, 2007). Tutkijana koin onnistuneeni saamaan rikasta materiaalia eri näkökulmista haastateltavilta, saturaatio tuntui sopivalta ja toistoa alkoi tullemaan vasta kymmenen haastattelukerran jälkeen. Pyrin saamaan viisi haastattelua kultakin kolmelta soteko-alalta. Useampi haastateltava olisi sopinut moniammatillisen työkokemuksen perusteella useampaan ryhmittelyyn, joten tämä oli vain suuntaa antava lähtökohta sopivien haastateltavien etsimiselle. Yhteensä tutkimukseen on haastateltu neljätoista ammattilaista.

4.1 Luotettavuus ja eettisyys tutkimuksessa

Tieteellisen käytännön mukaisesti pyrin ottamaan luotettavuuden huomioon johdonmukaisesti toteutetulla tutkimusprosessilla, jonka haastattelut ovat toistettavissa. Samaa teemahaastattelua voidaan myös soveltaa eri ammattiryhmille moniammatillisuuden näkökulmasta. Tutkimus kuvastaa haastateltavien näkemyksiä, joita olen tuonut esiin heidän kommenteiltaan. Toki on huomioitava, että laadullisessa tutkimuksessa aineistolähtöiseen sisällönanalyysin objektiivisuuteen vaikuttaa tutkijan ennakkokäsitykset ja tiedot teorioista (Tuomi & Sarajärvi 2018, 80–87). Tämä tuo vääjäämättä subjektiivisen lähtökohdan työn tekemiselle, vaikka objektiivisuuteen toki pyritään. Aiheen moninaisuutta analysoitiin teorialähtöisesti luomalla haastattelut viitekehyksen mukaisesti teemoittaan ohjaamaan keskustelua, jolloin onnistuttiin paremmin refleктоimaan eettisesti haastatteluja ja rajaamaan luotettavasti aihealueita.

Haastattelujen nauhoitus varmentaa dokumentointia vääristymiltä ja mielipiteet pystytään tarkistamaan analysoinnin eri vaiheissa niin että, tulokset perustuvat kerättyyn aineistoon. Redusoinnilla pystyn poimimaan olennaisen tiedon koko aineiston materiaalista. Tein klusterointia ryhmittelemällä aineistoa teemoittain, ammattialoittain sekä eri näkökulmien mukaisesti. Abstrahointi merkitsee löydetyn tiedon teoreettiselle tasolle nostamista johtopäätöksiä tehdessä. Tähän käytin tulosten kuvantamista pylväsdiagrammilla. Näillä kolmella analyysin vaiheella pyrin varmistamaan luotettavan tutkimuksen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122–125.)

Eettinen toteutus haastatteluja tehdessä otettiin huomioon kertomalla osallistujille tutkimuksen tarkoitus ja kysyttiin halua ja suostumusta osallistumiseen. Heille oli tehty lyhyt esittely, josta kävi ilmi läpikäytävät aihealueet soveltaen kunkin ammatin näkökulmasta. Haastateltaville myös

luvattiin, että nauhoitettu keskustelu käytetään vain materiaalin käsittelyä helpottamaan eikä nauhoituksia säilytetä tai siirretä, vaan tuhotaan tutkimuksen valmistuttua. Liitteenä löytyvä aineistonhallintadokumentti (Liite1.) varmistaa haastateltavien yksityisyyden ja aineiston käytön hallinnan. Aineistoa on käsitelty vain omalla koneellani, eikä muilla ole ollut pääsyä siihen. Osallistujat pidetään anonyymeinä ja aiheita käsiteltiin arvostaen haastateltavien omia näkökulmia aiheeseen. Analyysiä kirjoittaessa pyrin turvaamaan haastateltavien anonymiteetin poistamalla kaikki tunnistetiedot, kuten työpaikan tiedot, nimet, iät ja muut yksilöllistettävän ja yhdistettävän tarpeettoman tiedon. Pyrin valitsemaan sitaatteja vain sellaisesta aiheesta, josta ei ole mahdollista tunnistaa haastateltavaa, kuitenkaan estämättä tutkimuksen johdonmukaisuutta.

4.2 Teemahaastattelujen toteutus

Suunnitellut teemat ja toteutus sujuivat haastateltavien kanssa hyvässä yhteishengessä, joko heidän työpaikoillaan tai työhuoneellani. Ehdotin ensisijaisesti haastatteluja kasvotusten ja se sopi kaikille haastateltaville. Haastateltavia on valittu mahdollisimman monelta eri ammattilais- taustalta ja työn eri osa-alueelta, jotka edustavat moniammatillista työryhmää ja yhteistyötä nuorten auttamiseksi, jotta löytäisimme tutkimukseen samansuuntaisen moninaisuuden, kun mitä nuori kokee todellisuudessa.

Esihaastattelu oli tehty jo aiemmin syksyllä ja siitä saatiin hyvää materiaalia, joten sekin on mukana aineistossa. Aikataulussa oli varattu kuukausi haastatteluiden tekemiseen, joka oli riittävä aikojen sopimiseen. Tutkimustehtävä antoi siis raamit haastateltavien valinnalle ja heihin oltiin suoraan henkilökohtaisesti yhteydessä asiasta, joka osoittautui tehokkaaksi tavaksi sopia haastattelu aika ja paikka (Eskola & Lähti 2018, 31). Haastateltavien tiedoista dokumentoidaan anonyymisti alalla työskentely aika, koulutus ja työtehtävä, jossa työskentelee. Haastattelut nauhoitettiin puhelimella ja haastateltavien luvalla. Aineisto litteroitiin heti tai mahdollisimman nopeasti kunkin haastattelun jälkeen, jotta sen tunnelma olisi mahdollisimman autenttisenä mielessäni.

Nuoren hoitopolku on tulosta moniammatillisen yhteistyön ketjusta. Yksi aiempi tutkimus moniammatillisuudesta tunnisti neljä tutkimusteemaa, jotka määrittävät osuvasti moniammatillisia toiminnan rajoja. Ne ovat oppiminen, yhteistyö, hallinnan jännitteet ja dilemmat sekä kommunikaatio (Purhonen & Toiviainen 2024, 12). Nämä nousivat vahvasti esiin myös omia teemahaastatteluja tehdessä. Haastattelun teemat ovat suuntaa antavia ja tutkimuskysymyksiä tukevia. Teemat on valittu viitekehyksen mukaisesti systeemiteorian, sosioteknisten ja humanististen näkökulman saattelemana, niin että niistä saadaan arvoa tutkimusongelman näkökulmasta. Haastattelun alussa moni epäili, onko hänellä sanottavaa aiheesta, mutta jokainen

haastateltava löysi itselleen tärkeitä nostoja ja jopa kehitysideoita työhönsä. Tulosten kannalta olennaiset asiat tuodaan ilmi niin että haastateltavien antamia tietoja ja mielipiteitä tärkeinä pidetyistä vaikuttavista keinoista voidaan verrata laadullisesti. Vaikuttavat aiheet on koottu kirjallisen tutkimustyön tuloksena aiempien teorioiden ja tutkimusten pohjalta aihepiiriin sopien.

Haastateltavien anonyymit tiedot, jotka kerätään tilaston luomista varten, esitetään seuraavassa.

Haastateltavien tiedot Sosiaaliala

Haastateltavat Sosiaaliala	Päivämäärä	Haastattelun kesto	Alalla olo aika	Koulutus
HS1	11.2.2025	19.22 min	20 v	Sosionomi
HS2	11.2.2025	55.42 min	20 v	Sosionomi
HS3	4.3.2025	36.20 min	7 v	YM, Sosiaalityöntekijän pätevyys
HS4	15.3.2025	39.51 min	40 v	Sosionomi

Haastateltavien tiedot Opetusala

Haastateltavat Opetusala	Päivämäärä	Haastattelun kesto	Alalla olo aika	Koulutus
HO1	20.8.2024	32.21 min	12 v	FM, Erityisopettaja
HO2	23.2.2025	35.09 min	19 v	FM, Aineenopettaja
HO3	23.2.2025	23.45 min	8 v	FM, Aineenopettaja
HO4	28.2.2025	31.55 min	30 v	Erytysluokan opettaja
HO5	28.2.2025	31.55 min	40 v	Erytysopettaja
HO6	19.3.2025	28.19 min	24 v	Muotoilija

Haastateltavien tiedot Terveydenhoitoala

Haastateltavat Terveydenhoitoala	Päivämäärä	Haastattelun kesto	Alalla olo aika	Koulutus
HT1	17.2.2025	60.30 min	14 v	Lääkäri, erikoistuminen työterveyshuoltoon
HT2	27.2.2025	38.16 min	6 v	Psykologianmaisteri
HT3	17.2.2025	22.38 min	30 v	Terveystieteidenmaisteri
HT4	26.2.2025	34.41 min	17 v	Sairaanhoitaja

Taulukko 1.

Haastateltavien dokumentoidut tiedot teemahaastatteluun osallistuneista.

Haastattelujen teemat ja aiheet on listattuna alla. Teeman esittelyssä käytin seuraavaa muotoilua:

” Nuorten tallentamien tietojen hyödyntäminen ammattilaisjärjestelmien lisäksi työssäsi. Miten erilaiset lisäsovellukset voisivat auttaa työjärjestelmissä moniammatillisia työyhteisöjä, helpottamalla työskentelyä ja auttaa koko hoitoketjua saamaan laadukkaampaa informaatiota esimerkiksi tarjotakseen oikeamman suuntaisia ratkaisuvaihtoehtoja nuoren käyttöön?”

Haastattelun teemat ja aiheet, jotka johdattelevat keskustelua:

Teema 1. Työjärjestelmät moniammatillisessa nuorisotyön tiedonjaossa.

- Koettu tietojen saatavuus ja miten tietoja jaetaan hoitoketjulle ja nuorelle
- Järjestelmien toimivuus työssäni, kehittämissuunnitelmia
- Käytänteitä, jotka helpottanut tiedonkulkua
- Mahdollisuuksia, haasteita omasta ja nuorten näkökulmasta

Teema 2. Nuorten kuunteleminen ammattilaisten näkökulmasta.

- Tärkeäksi koetut asiat ja ideat, jotta lapset ja nuoret saisivat sanomansa perille ja tuntisivat itsensä kuulluksi.
- Oman työn koettu vaikuttavuus nuoren elämässä. Palautteet nuorilta ja yhteydenpito.
- Elinkaariajattelu, ihmisen/sukupolvien elinkaari ja ammattitaidon/tiedon elinkaari.

Teema 3. Sovelluskehitys ja tunnetaidot.

- Puhelinsovelluksia, joilla nuori haluaisi tai voi viestittää, ottaa yhteyttä tai nähdä tietojaan.
- Puhelinsovellusideoita, joista voisi olla hyötyä työssäsi nuorten kanssa.
- Nuoren identiteetin rakentumisen tukena sovellukset kalenterit päiväkirjat

Teema 4. Muut esille nousseet asiat, jotka haastateltava koki tärkeäksi

5 Analyysi teemoittain teoreettisten näkökulmien mukaan

Analysoidaan kaikkien haastattelujen materiaalia neljän teemaan mukaisesti tarkastelemalla niitä systeemiteoreettisesta-, sosioteknisestä- ja humanistisesta näkökulmasta. Systeemiteoreettisessa näkökulmassa keskityn haastatteluissa esille tulleisiin tietojärjestelmiin ja sovelluksiin sekä niiden ominaisuuksiin. Sosioteknisessä tarkasteluissa korostuu vuorovaikutus ja yhteistyö nuorten kanssa, jota haastateltavat toivat esille ja humanistisessa näkökulmassa painottuu haastattelujen lausuntojen mukaisesti teknologian käyttökokemukset, käytettävyys ja yhteistyön edellytyksenä ihmiskeskeisyys.

Esimerkiksi useampi haastatelluista oli havainnut, että nuorten sosiaalinen elämä tapahtuu pitkälti verkossa sovellusten välityksellä, siksi niiden rajoittaminen esimerkiksi kiusaamisen estämiseksi on paljon suurempi elämää rajoittava tekijä kuin aikuisilla. Nykyisen yhteisöllisyyden tutkiminen ei onnistu ilman teknologian huomioimista (Heinonen 2008, 19). Arvioin, miten teknologia auttaa saavuttamaan tavoitteita ja ratkaisemaan ongelmia käytännön tasolla, joten nämä kaikki näkökulmat sopivat kattamaan tutkielmani aihealuetta ja siksi päädyin hyödyntämään näitä näkökulmia, vaikka harkitsin useampaa muutakin humanistisen tietojärjestelmän vaihtoehtoa, jotka tarjoavat eri tavalla painottuvia näkökohtia tieteellisen tutkimuksen tekemiseen. Tietoteknologisten sovellusten yleistymisen tuo vääjäämättä muutoksia myös sosiologiselta kannalta tarkasteltuna yhteiskunnallisesti (Aro 2000, 139). Tutkielmassa on käytetty kolmea tapaa katsoa tietojärjestelmiä (Nurminen 1988). Siten avataan analyysille mahdollisuudet tarkastella keinoja, joilla ammattilaiset näkevät nuorten auttamismahdollisuuksia.

Ihmisten edut tulee laittaa etusijalle käytön, kehittämisen ja toteutuksen näkökulmista sosiaalisessa informatiikassa, kun pohditaan hyvän ja pahan moraalikysymyksiä (Nurminen ym. 2006, 4).

Tietojärjestelmän tavoite on organisaation tavoitteisessa toiminnassa, itsensä ulkopuolella.

Työinformatiikassa nähdään kolme aluetta: yksilön työ, yhteistyö ja palvelut, joiden palvelemiseen tietotekniikan kuuluu sulautua. (Nurminen ym. 2006, 1–16.)

5.1 Teema 1. Työjärjestelmät moniammatillisen nuorisotyön tiedonjaossa.

Työjärjestelmät moniammatillisessa nuorisotyön tiedonjaossa tarkastelussa kolmella eri näkökulmalla Nurmisen mallin mukaisesti haastattelujen aineistoa käyttäen.

- Koettu tietojen saatavuus ja miten tietoja jaetaan hoitoketjulle ja nuorelle
- Järjestelmien toimivuus työssäni, kehittämis ehdotuksia

- Käytänteitä, jotka helpottanut tiedonkulkua
- Mahdollisuuksia, haasteita omasta ja nuorten näkökulmasta

5.1.1 Steemiteoreettinen näkökulma

Sähköposti ja puhelut ovat olennaisia yhteydenpitotapoja asioiden sopimisessa. Teams:ä käytettiin eniten kokouksiin. Asiakastieto ja potilasjärjestelmiä oli useita eri ammattiryhmillä. Mainittuja olivat Sofia, Lifecare, Akute, Effica, Miranda, Kompassi, Pegasos, Aura, Wilma ja Kanta. Jokaisella näistä on omat tekniset ominaisuutensa, tietoturva, käyttöoikeudet ja rajoitteensa, kuten Sofia-järjestelmän rajautuminen organisaatioon ja Akute-järjestelmän ajoittaiset toimivuusongelmat sekä järjestelmien yhteensovittaminen Kantaan. Terveysthuollon kautta muistiot tehdään Kantaan, sosiaalihuollosta ei tule vielä automaattisesti, mutta uusi tietojärjestelmä tulee näkymään myös omakannasta. Varha (Varsinaissuomen hyvinvointi alue) yhtenäistää asiakastietojärjestelmiä, Lifecare on potilastietojärjestelmä, joka ei sovellu sosiaalihuollontyöhön, joten nyt tulee käyttöön Sosiaalihuollon Lifecare. Joka kunnassa on voinut olla eri asiakasjärjestelmät, jotka ei puhu keskenään ja nyt päästään yhtenäiseen tiedonjakoon. Tämä tulee mahdollistamaan oikea-aikaista tiedonjakoa. Keskusteluissa tuli myös esille tarve yhtenäisille asiakastietojärjestelmille, jotka yhdistäisivät tiedot eri tahojen välillä. Nykyiset asiakasjärjestelmät eivät useinkaan näytä kokonaiskuvaa asiakkuuksista, jos nuori ollut yhteydessä eri tahoihin muualla. Asiakkuudet monilla lyhempiä. Lastensuojelun puolella kerätään tietoa myös aiemmista vaiheista kattavammin. Keskusteluissa toivottiin jonkinlaista yhteistä alustaa ”hoidontukijärjestelmää”, johon olisi pääsy nuorella sovelluksen muodossa ja hänen kanssansa työskenteleville, koska koettiin että nuoret, joilla heikoimmat voimavarat eivät jaksaa hakea apua ja kertoa aina uudelleen jollei heitä tulla vastaan.

5.1.2 Sosiotekninen näkökulma

Tiedonkulkuun liittyvät haasteet sosiaalisen vuorovaikutuksen näkökulmasta näkyivät eri järjestelmien välisessä tiedon siirtymättömyydessä ja tästä johtuvasta yhteistyön puutteesta. Haastateltavat totesivat, että pyritään tekemään paljon verkostoyhteistyötä, moniammatillisina työryhminä, mutta toiveena olisi, että yhteistyö organisoitaisiin koulun toimesta ja se olisi nuorelle kiintopiste eri tahoihin. Erikoissairaanhoidossa koettiin järjestelmät kankeampina, vähemmän yhteydenpito mahdollisuuksia nuorten kanssa, kun taas koulumaailmassa on tutumpaa tiedonjaon hyödyntäminen. Oppilashuollon järjestelmien siirtyminen Sote ympäristöön aiheutti järjettömän tiedon katkon ammattilaisten mielestä, kun koulun oppilashuolto ei näe tai pääse kirjautumaan enää toimivasti Wilman ja Kannan välillä. Haastateltavat korostavat moniammatillisen yhteistyön

merkitystä tiedon jakamisessa keskusteluissa ja palavereissa sekä palveluiden koordinoimisessa. Huomio kiinnittyy myös siihen, miten tietojärjestelmien rajoitukset vaikuttavat asiakas- ja ammattilaissuhteisiin, esimerkiksi asiakkaiden odotusten hallintaan ja luottamuksen rakentamiseen. Perheellä saattaa olla useampi työntekijä, jolloin etuna pieni yksikkö, jossa pystytään käymään keskustelut työntekijöiden kanssa asiakkaan luvalla, silloin kun moniammatillisesti katsotaan, ettei välttämättä tiedonjakotarvetta ulkopuolisille tahoille, minkä havaittiin edesauttavan luottamuksen syntymistä asiakkaalle, joka tuntee helposti olonsa uhatuksi tai jopa vainoharhaiseksi tietoverkossa. Tällä tarkoitettiin ilmeisesti sisäisen tiedonjaon riittävyttä, jolloin asiakas uskoo, ettei tieto leviä muille viranomaistahoille hänen tietämättään. Dokumentointi on vielä osa ammattilaisen työtä ja koettiin että järjestelmissä pitää olla vastaamassa ihminen, tekoälyn toimivuuteen ei luotettu täysin.

5.1.3 Humanistinen näkökulma

Haastateltavat mainitsevat käytännön kokemuksia järjestelmien käytettävyydestä ja siitä, miten ne tukevat heidän päivittäisiä työtehtäviään. Käyttäjäkokenuksia korostetaan esimerkiksi uusien järjestelmien käyttöönotossa ja koulutuksen tarpeessa. Positiivista käyttökokemusta saatiin, kun uusien järjestelmien kehittyminen helpotti työtä. Esimerkiksi hoidontarpeen arviointi sujui hyvin ja tekstinsiirto nopeampaa uudessa järjestelmässä. Negatiivisena koettiin vanhojen ja uusien järjestelmien päällekkäisyydet ja jatkuvat muutokset. Useimmat pitivät perehdytyksiä hyvin järjestettyinä. Tiedonkulun parantamiseksi esitetään ehdotuksia, kuten puhelimensovellusten käyttöä tiedonjakamisen välineinä, sekä tarvetta selkeille, yhtenäisille järjestelmille, jotka helpottavat tiedon jakamista ja parantavat asiakaskokemusta ja läpinäkyvyyttä palveluissa. Osa ammattilaisista haluaisivat tiedot kantaan, mutta toiset näkevät siinä tietoturvariskit uhkina asiakasturvallisuudelle, pyydetessä annetaan asiakkaalle tiedot. Moniammatillisen yhteistyön hyötynä koettiin että, se tuo hyvin asioita esiin, joita ei muuten tiedonjaossa nuoren kanssa välttämättä osattaisi huomioida. Nuori näkee omia tietojaan esimerkiksi Wilman ja Omakannan välityksellä. Kynnys soittaa, laittaa Wilma viestiä tai sähköpostia oli koettu nuorille korkeammaksi yhteydenotto tavaksi kuin WhatsAppin käytettävyys, jonka käyttöä tästä syystä lisätty useissa organisaatioissa nuorten yhteydenpidossa. Tiedonjako kasvotusten tuntui helpoimmalta tavalta selittää asioita kuin tietojärjestelmät. Sekä sosiaalityöntekijät että opettajat korostivat, että soittavat aina mieluummin puhelun yhteyden saamiseksi. Kirjattu tieto havaittiin kuitenkin pakollisena, jottei viestiketjut vääristy tiedonjaossa. Humanistinen lähestymistapa painottaa kokemuksia, arvoja ja yksilöiden kohtaamista. Tämä näkökulma auttaa ymmärtämään nuorten tarpeita ja heidän näkökulmaansa tiedonjakojärjestelmien käytössä. Inhimillisyyttä korostavat käytänteet, kuten

empatian ja luottamuksen rakentaminen, voivat parantaa tiedonkulkua. Painopiste voisi olla järjestelmien mukauttamisessa käyttäjäystävällisemmiksi ja nuorten tarpeita paremmin vastaaviksi.

5.2 Teema 2. Nuorten kuunteleminen ammattilaisten näkökulmasta.

Nuorten kuunteleminen ammattilaisten näkökulmasta tarkastelussa kolmella eri näkökulmalla Nurmisen mallin mukaisesti haastattelujen aineistoa käyttäen.

- Tärkeäksi koetut asiat ja ideat, jotta lapset ja nuoret saisivat sanomansa perille ja tuntuivat itsensä kuulluksi.
- Oman työn koettu vaikuttavuus nuoren elämässä. Palautteet nuorilta ja yhteydenpito.
- Elinkaariajattelu, ihmisen ja sukupolvien elinkaari ja ammattitaidon ja tiedon elinkaari.

5.2.1 Systeemiteoreettinen näkökulma

Järjestelmät, kuten Wilma ja Kanta mainitaan usein käytetyimmiksi, mutta niiden rajoitukset tulevat myös esiin. Esimerkiksi oppilashuollon henkilökunnalla ei ole pääsyä kaikkiin tietoihin Wilmassa, ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmät eivät aina keskustele keskenään. Järjestelmien näkyvyys on usein rajoitettuja, mikä vaikuttaa nuorten kuuntelemisen mahdollisuuksiin ja tiedonkulkuun. Palvelujärjestelmien hajanaisuus vaikuttaa siihen, että monet nuoret eivät koe kuuluvansa järjestelmään, mikä heikentää kuulemisen mahdollisuuksia. Ammatillaiset ovat uusien nuorten suosimien sovellusten ja tietojärjestelmien hyödyntämisessä vanhanaikaisia, jos nuorella on joku oma sisältö, niin mieluusti sitä kuunnellaan ja hyödynnetään mutta aloitteet tulee todennäköisesti tällöin nuoren taholta. Tietojärjestelmät parantuvat jatkuvasti ja niihin on nykyään saatavissa mobiilisovelluksia. Nuorten näkökulmasta tietojärjestelmien toimivuus palvelee heitä kuitenkin ammattilaisen lähtökohdista, jolloin ei riittävästi kuulla nuorten mielipiteitä virallisissa kanavissa, joiden tehtävänä tuleekin tukea ammattikäyttöä, mikä synnyttää ristiriitaa tietojärjestelmän vaatimuksille.

Systeemiteorian pohjalta nuorten kuunteleminen on keskeinen osa järjestelmien toimivuutta. Tämä edellyttää toimivien kanavien luomista, joissa kaikkien nuorten ääni, myös heikommassa asemassa olevien, tulee kuuluviin. Palautekyselyiden ja kuulemisen laajentaminen salassapitovelvoitteen ehtoilla voi parantaa järjestelmien toimivuutta ja tehokkuutta, etenkin oppilashuollon ja sosiaalipalveluiden välisen tiedonkulun osalta.

5.2.2 Sosiotekninen näkökulma

Haastateltavat korostavat moniammatillisen yhteistyön merkitystä nuorten kuulemisessa ja tukemisessa. Vain tarpeelliset ammattilaiset, kuten koulukuraattorit, psykiatriset hoitajat ja sosiaalityöntekijät, kootaan moniammatillisiin palavereihin nuoren parhaaksi tapauskohtaisesti. Sosiaalisessa näkökulmassa tarkastellaan myös vanhempien roolia ja suostumuksia tietojen jakamisessa. Monialaiset hoitotiimit tulisi suunnitella siten, että ne vähentävät nuorten kokemaa kuormitusta. Tämä luo pohjaa luottamukselliselle suhteelle nuorten ja ammattilaisten välillä. Sosiaalihuollossa yhteyttä pidetään nuoreen niin kauan, kun on asiakkuus voimassa järjestelmässä. Yhteydenpito jatkuu täysikäisyyteen asti lastensuojelussa ja sijaishuollossa. Pyritään vastavuoroiseen kommunikointiin puhelimitse ja sovittuihin tapaamisiin. Nuoret, jotka käyttävät aktiivisesti chatti palveluita, verkkosivustoja ja moniammatillisia yhteistyöverkostoja tulevat hyvin kuulluiksi, mutta haastateltavat näkivät, että nämä ovat hyvin marginaalinen osuus kaikista apua tarvitsevista nuorista.

Käytännön työssä ilmenneet haasteet estävät nuorten osallistamisen ja hän jää usein teknologisten tai organisatoristen verkostojen taakse, kuten palautteen antamisen soveltumattomuus käytetyissä järjestelmissä. Teknologisia ratkaisuja tarvitaan, mutta niiden tulee palvella paremmin ihmisläheistä yhteistyötä. Tällä hetkellä parempi tilanne oppilashuollossa kuin aikaisemmin kun ollaan konkreettisesti usein samoissa koulun tiloissa nuorten kanssa. Työntekijällä ei pitäisi mennä aikaa niin paljon työn suunnitteluun koneella ja aikataulujen jakamiseen, tällöin aikaa vapautuisi arkisiin kohtaamisiin koulussa ja juttelut nuorten kanssa välitunneilla edistävät hyvää vuorovaikutusta. Käytännöt, kuten kuvakorttien, erilaisten hoitomenetelmien tai pelien käyttö keskustelun tukena, ovat osoittautuneet hyödyllisiksi tavoiksi avata vuorovaikutusta nuoren kanssa. Nuorten näkökulman huomioiminen teknologian ja ammattilaisen työn tasapainossa on tärkeää. Esimerkiksi Wilma-viestintä voi jossain tapauksissa antaa vääristyneen kuvan ja kärjistää tilannetta, mutta kasvokkaiset keskustelut ja puhelut helpottavat vuorovaikutusta.

5.2.3 Humanistinen näkökulma

Kuuntelemisen inhimillinen ulottuvuus humanistisessa lähestymistavassa painottaa nuorten tunteuksia siitä, että heidät on todella kuultu. Esimerkiksi yksilölliset käynnit perheen jokaisen lapsen kanssa mahdollistavat kunkin mielipiteen huomioimisen. Heikommassa asemassa olevien nuorten tukeminen on tarpeellista, koska he eivät osaa tai pysty tuomaan itseään esille tarvitsemallaan tavalla, jotta saisivat tunteen kuulluksi tulemisesta. Tämä vaatii joustavaa ja

osallistuvaa nuorisotyötä, jota esimerkiksi tehdään kentällä, kun kohdataan nuoria aidosti heidän lähtökohdistaan. Nuoren identiteetin ymmärtämiseksi ammattilaisen pitää nähdä myös kulttuurien ja yhteisöjen määrittelyn vaikutus sallittuihin käytäntöihin, jota peilataan yhteiskunnan normeihin.

Osallistaminen ja palautteen hyödyntäminen osoittaa, että lyhyetkin interventiot voivat olla vaikuttavia. Inhimillinen kohtaaminen, kuten koulun välitunneilla tapahtuvat jutustelut, voivat tehdä nuorten mielipiteistä näkyvämpiä ja ymmärrettävämpiä. Käyttäjäkokemusten osalta haastateltavat mainitsevat käytännön haasteita, kuten tiedon puutteita ja järjestelyihin vaikuttavia ongelmia, kuten kuinka hyvin nuorten ääni kuuluu ja kuinka heidän tarpeensa tulevat huomioituiksi. Nuorten kokemusten kuuleminen ja heidän palautteidensa huomioiminen koetaan tärkeäksi osaksi ammattilaisten työtä. Opetustyössä ehditään kuulemaan opiskelijan murheita melko vähän. Nuorten poissaolot yleisin syy pitää keskusteluja kouluilla. Hyvää ja huonoa palautetta tulee osalta nuorista suoraan, toiset nuoret kokevat pelottavana kertoa asioita aikuiselle. Useat organisaatiot keräävät nuorilta palautetta vähintään kerran vuodessa. Aiheina voi olla kiusaaminen, häirintä, jaksaminen, terveys, ruoka, uni, oma hyvinvointi, kielimuurit, kulttuurierot, perhe, työtilat, ympäristö ja mikä tahansa nuorta askarruttava asia.

5.3 Teema 3. Sovelluskehitys ja nuorten tunnetaidot

Sovelluskehitys ja nuorten tunnetaidot ammattilaisten näkökulmasta tarkastelussa Nurmisen mallin mukaisesti haastattelujen aineistoa käyttäen.

- Puhelinsovelluksia, joilla nuori haluaisi tai voi viestittää, ottaa yhteyttä tai nähdä tietojaan.
- Puhelinsovellusideoita, joista voisi olla hyötyä työssäsi nuorten kanssa.
- Nuoren identiteetin rakentumisen tukena sovellukset kalenterit päiväkirjat

5.3.1 Systeemiteoreettinen näkökulma

Tietojärjestelmät, verkkosivut ja puhelinsovellukset, kalenterit ja päiväkirjat, mainitaan välineinä nuorten viestinnän ja tiedonjakamisen tukena. Näiden sovellusten tekninen toimivuus ja käytettävyys ovat keskeisiä sovelluskehityksessä. Kouluissa käytössä on erilaisia sovelluksia portfolioista, liikuntapäiväkirjoista, unipäiväkirjoista, mielialapäiväkirjoista ja digitaalisista kasvioista. Esimerkiksi Seek kasvintunnistus sovellus mainittiin haastatteluissa. Oppilaiden omat puhelimet ovat harvoin käytössä sovellusten hyödyntämiseen, koska koululla korvausvelvollisuus, jos niitä käytetään opettajan luvalla, haastateltava muistutti. Ammattilaiset kokevat haasteita löytää

sopivia, riittävän yksinkertaisia sovelluksia, joita voisi muokata helposti tarpeen mukaan työkäyttöön nuorten materiaaliksi ja hyödynnettäväksi. Digitaaliset työkalut tukevat nuorten viestintää ja tiedonjakamista ammattilaisille ja ovat osa työmenetelmiä pienissä määrin. Nuorten identiteetin tukeminen sovellusten avulla on mahdollista, mutta sovellusten tekninen toimivuus ja käytettävyys ovat avainasemassa käyttöönotossa. On tärkeää huomioida sovellusten yhteensopivuus muiden käytössä olevien järjestelmien kanssa, jotta tiedonkulku olisi sujuvaa ja eri ammattilaisten käyttämät järjestelmät voisivat keskustella keskenään.

Opettajat voivat viestinnän lisäksi seurata ja ohjata oppilaita monin tavoin teknologian keinoin. Wilma sovelluksen viesteillä nähdään ketkä lukenut viestit. Googlen Classroom oppimisympäristö, joka on sähköinen alusta koulutehtäville, on oppilaista helppokäyttöinen samoin digitehtävät kirjoissa, vaikka näissä toki tottumiseroja. Haaste digitaalisissa jutuissa on, että laitteilla oppilaat tekevät muutakin, kun opiskelevat tehtäviä koneella. LanSchool tiedonhallinta alustalla opettajat pääsevät tunnin aikana näkemään mitä ja missä oppilas etenee töissä, pystyy estämään vääriä sivuja, laittamaan lukkoon yksittäiset koneet väärinkäytösten estämiseksi.

Systeemiteoria korostaa tiedon ja viestintävälineiden merkitystä kokonaisjärjestelmän toimivuudessa. Puhelinsovellukset, kuten WhatsApp, Wilma tai uusi Varha sovellus, tarjoavat mahdollisuuksia nuorille viestintään ja tiedonhakuun, mutta järjestelmien hajanaisuus ja sovellusten käyttöön liittyvät esteet heikentävät vielä tehokkuutta, mutta jatkuva päivitystyö luo parannuksia käytettävyyteen. Sovellusideoissa, kuten tunnetaitojen harjoittamiseen keskittyvissä sovelluksissa, olisi potentiaalia tukea nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia ja identiteetin rakentumista. Systeemiteorian mukaan integroitu ja selkeä rakenne tukee näiden sovellusten toimivuutta. Lisäksi huomiota tulisi kiinnittää siihen, miten nuorten tiedot ja palautteet käsitellään turvallisesti ja kokonaisvaltaisesti.

5.3.2 Sosiotekninen näkökulma

Sosiaalisessa näkökulmassa tarkastellaan, kuinka sovellukset tukevat nuorten ja ammattilaisten välistä vuorovaikutusta. Erilaisia apua, tietoa ja chat- palveluita tarjoavia verkkosivustoja nuorille mainittiin muun muassa apuaeroon.fi, nettiturvakoti.fi, onksok.fi, mieli.fi, mielenterveystalo.fi ja nuortennetti.fi. Ensijaturvakotienliitto.fi verkkosivustolla on ollut sovellukset kaksi kotia ja turvakamu mutta näiden sovellusten linkaari oli tullut tiensä päähän 2019 eikä niitä enää päivitetty. Haastateltavat korostavat, että sovellukset voivat helpottaa tiedonkulkua ja vuorovaikutusta, mikä parantaa nuorten kokemuksia ja heidän saamaansa tukea. Toiset haastateltavat kokivat, että tekevät paljon neuvontatyötä sovelluksen käytön edistämiseksi, jotta nuoret osaavat hakea sieltä tarvittavat

tiedot ja hoitopolut. Nuoret oppivat kuitenkin nopeammin ja sujuvammin hyödyntämään sovellusta, kuin vanhemmat asiakkaat. Tässäkin suhteessa tehdään vastavuoroista vaikuttamista sosioteknisesti. Sovellusten rooli vuorovaikutuksessa voi parantaa nuorten ja ammattilaisten välistä vuorovaikutusta tarjoamalla alustan, jolla nuoret voivat viestiä helposti ja turvallisesti. Hyviä ideoita matalan kynnyksen yhteydenpitoon mietitään jatkuvasti lisää teknologioita hyväksi käyttäen. Nuorten omien ideoiden esiintuonti ja äänestämiset esim. WhatsApp tms. sovellusten kanssa ovat hyviä esimerkkejä. Tämä edistää avointa keskustelua ja vahvistaa luottamusta. Moniammatillinen yhteistyö helpottaa tiedonkulkua ja yhteistyötä eri ammattilaisten välillä. Esimerkiksi moniammatilliset palaverit ja tiedon jakaminen eri osapuolten kesken voivat tehostua sovellusten avulla.

Ammattilaiset näkevät paljon negatiivista jaetuissa sovelluksissa esimerkiksi kouluväkivallan muodossa. Nuoren elämässä sosiaalinen kanssakäyminen sovellusten ja pelien maailmassa on arkea. Jos tätä joudutaan rajaamaan esimerkiksi rajun kiusaamisen takia, se sulkee seuraajat ja ison osa nuoren omaa kanssakäymistä. Oman turvallisuuden tunteen palauttamiseksi ja oman identiteetin vaalimiseksi seurannan rajoittaminen on joskus paikallaan, mutta nuorelle se on samalla iso sosiaalinen eristäytyminen.

Sosiotekniikka painottaa teknologiavälineiden sovittamista ihmisten tarpeisiin. Sovellukset, kuten päänsärkypäiväkirjat, mielialapäiväkirjat ja tunnetaitojen harjoitukset, voivat olla hyödyllisiä työvälineitä, mutta niiden käytön tukeminen vaatii ammattilaisten koulutusta ja perehtyneisyyttä. Haastateltavat kokivat vastaanotollaan mielellään katsovansa potilaan materiaaleja lisänä tutkimukseen. Esimerkiksi voidaan käyttää yhdessä Mielenterveystalon sivustoa ja seurata ohjeita. Tapaamiskerran jälkeen nuorella on kotona sovellukset tukena ja muistutuksena harjoitteista. Haastatteluissa tuli esiin tarve ja toive sovellukselle, johon saisi samoja harjoituksia, kun tukikäynneillä käytetään. Nuoren olisi helppo palata niihin. Useampi haastateltava painotti, että nimenomaan hyvien harjoitteiden löytäminen on todella vaikeaa ja aikaa vievää jopa ammattilaiselle, saati nuorelle.

Teknologian hyödyntäminen koulumaailmassa, kuten Google Classroomin käyttö on yleistä, mutta oppilaiden digikäytänteet kaipaavat ohjausta, jotta teknologia tukisi oppimista eikä häiritsisi sitä. Käytännölliset sovellukset, jotka tukisivat yksilöllistä tunnetaitojen kehitystä ja mahdollistaisivat myös anonyymien palautteen antamisen, voisivat vastata nuorten tarpeisiin paremmin.

5.3.3 Humanistinen näkökulma

Haastateltavat mainitsevat sovellusten käytettävyyden helppouden nuorten etuna ja niiden vaikutukset nuorten elämään suurina. Sovellusten tulisi tarjota konkreettista hyötyä nuorille. Sovellukset, kuten kalenterit ja päiväkirjat, auttavat nuoria organisoimaan arkeaan ja seuraamaan edistymistään. Käyttäjäkokeemukset ovat keskiössä, kun kehitetään uusia sovelluksia. Sovellusten tulee olla helppokäyttöisiä ja vastata nuorten tarpeisiin ja toiveisiin. On tärkeää ottaa huomioon nuorten näkemykset sovellusten suunnittelussa ja kehityksessä, jotta ne tukisivat heidän arkeaan ja hyvinvointiaan. Nuorilta ja ammattilaisilta saadut palautteet ovat arvokkaita sovellusten kehittämisessä. Sovellusten tulee tarjota konkreettista hyötyä ja olla intuitiivisia käyttää, jotta niiden käyttö lisääntyy ja tehostuu. Nuoret osaavat hyödyntää hyvin esimerkiksi terveydenhuollon chatteja. Oman terveydenhoitoon ja mielenterveyteen on lähes jokaisella terveydenhuollon organisaatiolla omat sivustonsa ja sovelluksensa asiakkaille, joita kehitetään jatkuvasti. Positiivisesti ilahtuneita ammattilaiset ovat siitä, miten nuoret ovat taitavia sanottamaan tunteitaan esimerkiksi traumakehystä vasten, kun Nepsy aiheet ovat pinnalla sosiaalisen mediassa esimerkiksi Instagramin, YouTube kanavien tai TikTokin ansiosta. Saamansa tiedon turvin nuoret ovat valveutuneita asioista, vaikka osa ilmaisikin huolensa algoritmien haitoista ja maailmantilanteen vaikutuksista sovellusten luotettavuuteen tai jatkuvan vertailun negatiivisen vaikutuksista. Koululuokissa puhelimet pidetään pääsääntöisesti lokerikoissa tai poista näkyviltä tuntien ajan ja tämän on koettu rauhoittavan oppilaiden keskittymiskykyä huomattavasti.

Asiakkaalle jaettavia ohjeistuksia pohdittiin monelta kannalta, osa tunsu tarvetta antaa paperiset ohjeet mukaan käynnin yhteydessä, toiset lisäsivät ohjeita asiakkaan nähtäville sovellukseen. Toimintaohjeet ovat hyvin yksilöllistä ja hyödynkokemuksen kannalta ammattilaiset näkivät asiakkaiden tiedon vastaanottokyvyn ja ymmärryksen välillä haastavana, kun mieli on hyvin kuormittunut niin asiakas ei välttämättä muista mitä sovittu. Osa haastateltavista kertoi, etteivät käytä ollenkaan sovelluksia, eivätkä olleet kokeneet, että nuoretkaan kaipaa niitä terapian aikana. Etävastaanotto koettiin toimivaksi ja luontevasti isompien yli kaksikymppisten nuorten kanssa, jolloin voidaan myös tehdä tehtäviä verkossa. Nettiterapia, hoitokontakti ja harjoitteet netin välityksellä sovellukset, kuten päiväkirjat ja kalenterit, voivat toimia nuorten identiteetin rakentamisen tukena. Nepsy asiakkaat tarvitsevat tulkintaa ja kompensointia sanoittamiseen ja asiat sovelletaan ja hidastetaan yksilön tasoisesti. Humanistinen näkökulma korostaa, että sovellusten tulisi olla yksilön tarpeisiin mukautuvia ja helposti lähestyttäviä. Uuden sovelluksen käyttöönotto on ammattilaisellekin ylimääräinen ponnistus, jota vaatii järkeväntuntuisen selityksen miksi joku uusi voisi toimia työssä paremmin, jotta se motivoi käyttöönoton tehokkaasti. Haastateltavat

kokivat, että osa nuorista on hyvin sulkeutuneita, eivätkä halua näyttää omia ajatuksiaan, toisille päiväkirjasovellukset ovat liian henkilökohtaista ja tällainen yhteistyö perustuukin täysin nuoren vapaaehtoisuuteen.

Mielenterveystalon.fi sivuilta löytyy hoitopolut esimerkiksi unettomuuteen tai ahdistukseen, mutta havaittu että tosi harva on vienyt loppuun asti näitä hoitomuotoja, joita pystyy itsenäisesti tekemään verkossa. Nuoret tunnistavat nopeasti, ovatko ammattilaiset aidosti kiinnostuneita heidän hyvinvoinnistaan. Sovelluskehityksen tulisi siis tukea kiireettömiä kohtaamisia ja vähentää digitaalisen vuorovaikutuksen etäännyttävää vaikutusta. Nuorten verkossa kohtaamat ongelmat, kuten vainoaminen ja kiusaaminen, korostavat sovellusten turvallisuuden ja käyttöehtojen tärkeyttä. Sovellusten avulla voidaan myös lisätä tietoisuutta tunnetaitoihin liittyvistä kysymyksistä ja tarjota työkaluja niiden kehittämiseen.

5.4 Teema 4. Muut esille nousseet asiat

Muut tärkeäksi koetut asiat, jotka nousivat ammattilaisten näkökulmasta haastatteluissa esiin. Tarkastelussa vielä kolmella eri näkökulmalla Nurmisen mallin mukaisesti haastattelujen aineistoa käyttäen.

5.4.1 Systeemiteoreettinen näkökulma

Keskusteluissa ilmeni mahdollisuuksia parantaa tietojärjestelmien ja sovellusten yhteen toimivuutta eri organisaatioiden ja ammattilaisten välillä. Yhtenä suurena haasteena koettiin kaikissa haastatteluissa ammattilaisten vaihtuvuus, jolloin tiedonkulku katkeaa ja palveluketjujen toiminta kärsii. Myös nuorten siirtymät ammattilaisten välillä aiheuttavat katkoksen palvelussa ja luottamuksen rakentamisessa. Systeemiteorian mukaan palveluketjujen toimivuus vaatii selkeät, integroidut prosessit, jotka varmistavat tiedon saumattoman siirtymisen ja jatkuvuuden tukihenkilöiden kautta. Nuorten tarvitsemien palveluiden pirstaleisuus ja järjestelmien epäsuhtaisuus osoittavat, kuinka tärkeää on kehittää yhtenäisiä toimintapolkuja ja resursseja, jotka helpottavat navigointia palveluiden välillä. Tiedon siirron parantaminen esimerkiksi Opo-hankkeen lomakkeiden käytöllä tehosti välttämättömien tietojen siirtämistä tehokkaasti uuteen ympäristöön nivelvaiheessa, josta puuttuu toimiva systeemi ajantasaiselle tiedonhallinnalle.

Tietämättömyydestä johtuva opiskelijoiden yksilöllisten tarpeiden ohittaminen yksilöntietosuojan ja terveystietojen yksityisyyden nimissä aiheuttaa jopa työturvallisuusriskejä. Jos opettaja ei tiedä nuoren terveydellisistä rajoitteista, seurauksena voi olla vaaratilanteita kuten tajunnan menetys

puutyö tai metalliverstaassa suurten työkoneiden äärellä. Keskittymisvaikeudet ja motivaatiohaasteet korostavat systeemisen lähestymistavan merkitystä, jossa opiskelijoiden tukitoimia räätälöidään heidän yksilöllisen tilanteensa mukaan. Opinnoista syrjäytymisen riski vaativat toimivia polkuja, joissa tuki on jatkuvaa ja välttää katkoilta. Huoli-ilmoitusten ja erityistukitietojen järjestelmällinen käsittely koettiin tiedonkulun kannalta tärkeiksi. Yhdenmukaiset prosessit ja selkeä viestintä voisivat parantaa oppilaan hyvinvoinnin seurantaan siirryttäessä palvelusta toiseen.

5.4.2 Sosiotekninen näkökulma

Teknologisten esteiden ylittämässä haastateltavat kokivat, että järjestelmien käyttäjäystävällisyys tuki työtä, jossa nuorten ja ammattilaisten tarpeita kuunneltiin. Nuorten maailmaan jalkautuminen ja heidän tilanteidensa huomioiminen teknologian välityksellä, kuten chat-sovelluksissa ja digiklinikoilla, korostaa välineiden mukauttamisen tärkeyttä yksilökohtaisiin tarpeisiin.

Teknologian rooli luokan kommunikaatiossa nousi esille, kun toivottiin sovellusta, jonka avulla oppilaat voisivat raportoida asioita anonyymisti koulun henkilökunnalle. Mahdollistaisi ujojen, kiusaamiseen puuttumisen sekä muiden näkymättömien ongelmien ja oppilaiden tarpeiden tunnistamista, etenkin isojen ryhmien yksilöllisempänä huomioimisena nuorten osalta.

Sosiotekninen vuorovaikutus korostaa itseohjautuvuuden hallinnan harjoittelua ja opettamista nuorille, kun suurena ongelmana koettiin yhteiskunnan vuorokausirytmien haasteet. Yöaikainen teknologian käyttö lyhentää unta ja sen laatua sekä heikentää päivittäistä keskittymiskykyä. Ilmiö, jossa sosiaaliset tavat ja teknologian käyttö vaikuttavat haitallisesti yksilön hyvinvointiin ja opintomenestykseen.

5.4.3 Humanistinen näkökulma

Luottamuksen rakentaminen ja tukihenkilön pysyvyys on keskeinen tekijä nuorten kokemuksessa, ja humanistinen lähestymistapa korostaa luottamuksen merkitystä. Erityisesti pitkäkestoiset asiakkuudet mahdollistavat syvemmän yhteyden ammattilaisten ja nuorten välillä. Nuorten emotionaaliset tarpeet humanistisesta näkökulmasta painottaa kiireettömien ja ymmärtäväisten kohtaamisten merkitystä. Nuoret aistivat nopeasti, ovatko ammattilaiset aidosti läsnä ja kiinnostuneita heidän tarpeistaan.

Ristiriita yksilöllisyyden huomioimisessa, kun rakenteita selkeytetään ja yhdenmukaistetaan, mutta samalla on tärkeää kuunnella jokaisen nuoren tarpeita yksilöllisesti ja rakentaa tuki heidän

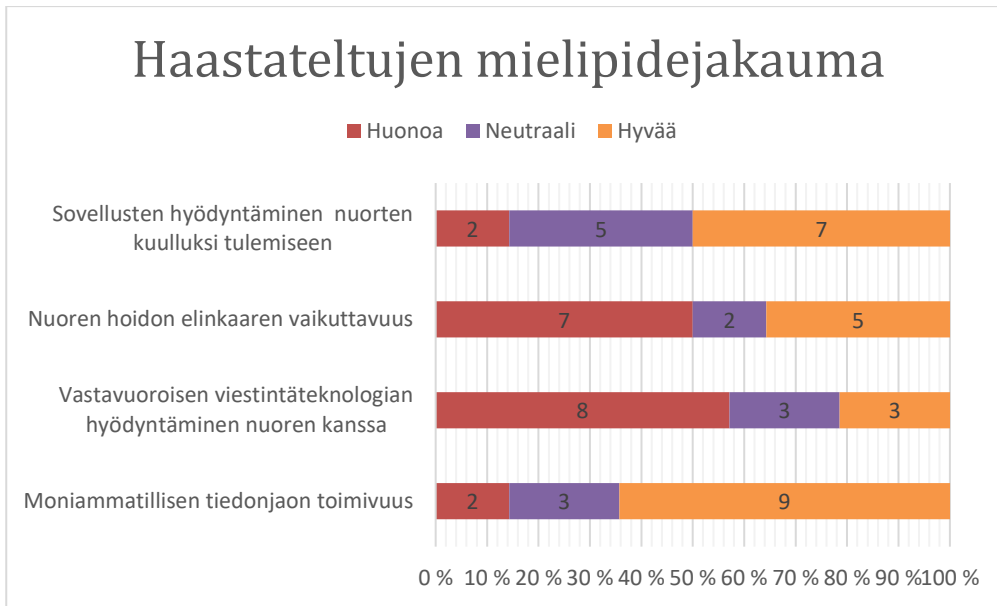
näkökulmastaan. Tämä edellyttää inhimillistä joustavuutta ja empatiaa sekä riittäviä resursseja nuorten tarpeiden tunnistaminen. Huomioitava tilannetaju, nuorelle tosi tärkeää miltä näyttäytyy ryhmässä. Hienovarainen ja ymmärtävä huomiointi, ettei korosta nuoren asioita tai ongelmia vaan juttelee kahden kesken. Kiusaamisen rajat pitää oppia näkemään yksilötasolla, milloin keskinäistä leikkiä nuorten kesken ja milloin nuori kokee kiusaamista. Kiireettömät kohtaamiset ja yksilöllinen huomio korostuvat nuorten kokemuksissa. Humanistinen lähestymistapa edellyttää ammattilaisilta läsnäoloa ja empaattisuutta, jotta nuoret kokevat, että heidän tarpeitaan kuullaan. Elämänhallinnan ja työelämään siirtymisen tukeminen on keskeistä tunnesäätelyn kehittämisessä. Yksilöllinen tuki ja motivaation rakentaminen koettiin auttavan nuoria navigoimaan haasteiden läpi ja saavuttamaan tavoitteitaan.

6 Tutkimustulokset ammatillisista lähtökohdista

Sovellusten mahdollisuuksia tukea moniammatillista yhteistyötä nuorten kanssa tarkasteltiin analysoimalla neljän teeman kautta nuorten kuulluksi tulemista: Työjärjestelmät moniammatillisessa tiedonjaossa, nuoren kuunteleminen ammattilaisena, sovellukset tunnetaitojen kehittämisessä ja ammattilaisten huomioid.

Haastateltujen vastauksista muodostuvat tulokset on havainnollistettu kuviona. Haastateltujen vastauksista muodostuvat tulokset on havainnollistettu kuviossa 1. Tähän poimittiin vaikuttaviksi tekijöiksi tulosten hahmottamisen kannalta olennaiset aihealueet, jotka jakoivat haastateltavien mielipiteitä. Näitä olivat sovellusten hyödyntäminen työssä nuorten kuulluksi tulemiseen, nuoren hoidon elinkaaren vaikuttavuus, vastavuoroisen viestintäteknologian hyödyntäminen nuoren kanssa, moniammatillisen tiedonjaon toimivuus.

Tuloksissa on otettava huomioon ammattilaisten erityyppiset työtehtävät nuorten parissa. Sovellusten osalta vain harva koki ne negatiivisena, suurin osa oli ottanut jo jossain määrin niitä käyttöön työssään tai oli ainakin avoimin mielin niiden suhteen. Nuoren elinkaaren pystyivät parhaiten hyödyntämään ammattilaiset, jotka pääsivät Kantaan tai pitkien asiakassuhteiden kanssa työskentelevät ammattilaiset. Kouluissa tässä ilmeni eniten tiedonkulku esteitä nuoren auttamiseksi ammattilaisten tai koulujen vaihtuessa. Keskeisenä vuorovaikutusmuotona korostuivat edelleen lähitapaamiset nuorten asiakkaiden kanssa. Tämä näyttäytyi osin haasteena vastavuoroisten viestintäteknologioiden hyödyntämiselle. Viestintäteknologioista yleisemmin käytössä olivat sähköposti ja Wilma, joita hyödynnettiin pääasiassa tiedottavaan viestintään. Sen sijaan nuorten suosimien viestintäteknologioiden, kuten WhatsAppin, käyttö jäi vähäiseksi. Moniammatillista tiedonjakoa pidettiin yksimielisesti tehokkaana auttamiskeinona, mutta viisi haastatelluista toivoi sitä enemmän toimivuuden kannalta. Koulujen organisoimana moniammatillinen yhteydenpito ja tiedonjako myös nuorelle koettiin parhaiten toimivana.

Kuvio 1. Haastateltujen mielipidejakauma Piia Lehmus

Teemahaastattelujen analyysien perusteella keskeiset huomiot lasten kuulluksi tulemisessa ovat seuraavat:

Nuorten tiedot eivät aina ole kaikkien tarvittavien ammattilaisten saatavilla, mikä voi estää nuorten äänen kuulumista ja heidän tarpeidensa huomioimista. Moniammatillinen tiedonsiirto on haasteellista, koska tietojärjestelmät eivät puhu keskenään. Tämä vaikeuttaa tiedon jakamista ja yhteistyötä eri ammattilaisten välillä. Moniammatillinen yhteistyö on kuitenkin keskeistä nuorten kuulemisen ja tukemisen kannalta. Tarpeelliset ammattilaiset, kuten koulukuraattorit, psykiatriset hoitajat ja sosiaalityöntekijät, kootaan moniammatillisiin palavereihin nuoren parhaaksi. Haastateltavat korostavat sosiaalisen vuorovaikutuksen ja luottamuksen merkitystä nuorten ja ammattilaisten välillä. Tiedon puutteet voivat heikentää tätä luottamusta ja yhteistyötä. Vanhempien suostumukset ja heidän osallisuutensa tiedonjakamisessa ovat tärkeitä. Tämä luo pohjaa luottamukselliselle suhteelle nuorten ja ammattilaisten välillä. Nuorten kokemukset ja palautteet ovat arvokkaita sovellusten kehittämisessä ja parantamisessa. Nuorten on tärkeää tuntee olonsa kuulluksi ja ymmärretyksi, ja sovellusten tulisi tukea heidän tarpeitaan ja toiveitaan. Haastateltavat esittävät toiveita ja ehdotuksia sovellusten ja järjestelmien kehittämiseksi, jotta ne tukisivat paremmin nuorten tarpeita ja arkea. Käytännön kokemukset järjestelmien käytettävyydestä ja niiden tarjoamasta hyödystä nousevat esiin. Ammattilaisten mukaan järjestelmien toimivuutta tulisi parantaa, jotta nuorten kuuleminen ja tukeminen olisi tehokkaampaa.

Analyysien perusteella voidaan todeta, että lasten kuulluksi tuleminen vaatii tehokasta ja yhteensopivaa tiedonkulkua, moniammatillista yhteistyötä ja vuorovaikutusta sekä sovellusten käytettävyyttä, jotka vastaavat nuorten tarpeisiin. Luottamuksen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu, ja vanhempien rooli tiedonjakamisessa on keskeinen. Nuorten palautteet ja käytännön kokemukset ovat arvokkaita sovellusten ja järjestelmien kehittämisessä. Näiden huomioiden pohjalta voidaan tehdä konkreettisia parannuksia nuorten kuulemisen ja tukemisen edistämiseksi.

Sovellusten hyödyn kokemukset työssä nuorten kanssa korostivat Chatteja, Wilmaa ja WhatsApp viestintään. Lisäksi sovelluksia hyödynnettiin ajanvarauksiin, terveydenhoitoon, hoitosuunnitelmiin ja opetukseen. Haastateltavien vastauksista voidaan päätellä, että puhelinsovellukset ja chat-työkalut ovat yleistymässä ja niitä pidetään hyödyllisinä viestintävälineinä nuorten kanssa. Erityisesti matalankynnyksen avunhakukanavat, kuten chat-sovellukset, ovat suosittuja. Wilma-sovellus on laajalti käytössä opetuksessa, mutta viestintä puhelimen kautta koetaan monesti henkilökohtaisemmaksi ja tehokkaammaksi. Terveydenhoidossa uusia digitaalisia ratkaisuja, kuten digiklinikkaa, käytetään ja kehitetään jatkuvasti paremman palvelun ja tiedonkulun varmistamiseksi.

Kaiken kaikkiaan näiden analyysien perusteella voidaan todeta, että tietojärjestelmien ja sovellusten tekninen toimivuus, sosiaalinen vuorovaikutus ja käyttäjäkokemukset ovat keskeisiä tekijöitä moniammatillisessa nuorisotyössä. Tehokas tiedonkulku, yhteistyö ja nuorten tarpeiden huomioiminen ovat avainasemassa palveluiden parantamisessa ja nuorten hyvinvoinnin tukemisessa. Haastattelut toivat esiin näkökulmia nuorten kuulemisesta ja moniammatillisesta yhteistyöstä. Tietojärjestelmien ja tiedonkulun haasteet, moniammatillisen yhteistyön merkitys, käytännön haasteet ja nuorten osallistamisen tärkeys ovat keskeisiä teemoja, jotka vaativat huomiota ja kehittämistä. Näiden havaintojen pohjalta voidaan tehdä konkreettisia parannuksia nuorten kuulemisen ja tukemisen edistämiseksi.

1. Tietojärjestelmien ja tiedonkulun haasteet

Monet haastateltavat toivat esiin eri tietojärjestelmien yhteensopimattomuuden ongelmat. Tämä aiheuttaa haasteita tiedon jakamisessa ja koordinaatiossa eri ammattilaisten välillä. Varhan (Varsinaissuomen hyvinvointi alue) muutokset ovat vaikuttaneet monien asiakastietojärjestelmien ja muiden organisaatiomuutosten yhteydessä myös tietojärjestelmiin, joita edelleen toteutetaan ja siirtymävaiheet ovat kesken. Tietoturvaan ja yksityisyyteen liittyvät huolenaiheet korostuivat, mikä rajoittaa tietojen jakamista ja estää nuorten tietojen turvallisen ja tehokkaan siirtämisen.

2. Moniammatillisen yhteistyön merkitys

Moniammatillinen yhteistyö mahdollistaa paremman tiedonkulun ja kokonaisvaltaisemman tuen nuorille. Moniammatilliset palaverit, joissa eri alojen ammattilaiset kokoontuvat, parantavat nuorten hyvinvointia ja tukevat heidän tarpeidensa huomioimista. Eri alojen asiantuntemus täydentää toisiaan ja tarjoaa nuorelle kokonaisvaltaista tukea, mikä auttaa tunnistamaan ja huomioimaan nuorten tarpeet paremmin.

3. Käytännön haasteet ja tarpeet

Moniammatillisen yhteistyön organisointi ja koordinointi voi olla haastavaa, mikä voi johtaa tiedonkulun katkoksiin ja nuorten äänen jäämiseen kuulematta. Haastateltavat korostivat tarvetta kehittää yhteistyön rakenteita ja toimintamalleja. Ammattilaisten koulutuksen ja resurssien riittämättömyys voi vaikeuttaa moniammatillista yhteistyötä ja nuorten kuulemista. Haastateltavat toivat esiin tarpeen lisätä koulutusta ja resursseja.

4. Nuorten osallistaminen ja kuuleminen

Nuorten äänen kuulemisessa korostui nuorten aktiivinen osallistaminen päätöksentekoon ja heidän mielipiteidensä huomioiminen. Haastateltavat painottivat nuorten kuulemisen tärkeyttä ja nuorten tarpeiden huomioimista palveluiden kehittämisessä. Nuorten ja ammattilaisten väliset kommunikaatiokanavat, kuten puhelinsovellukset ja chat-palvelut, voivat olla hyödyllisiä, mutta niiden käytössä voi olla teknisiä ongelmia ja tietoturvaan liittyviä huolia.

Yhteenveto

Haastatellut sosiaalialan ammattilaiset korostivat nuoren kohtaamisessa erityisesti läsnäoloa, keskusteluyhteyttä, soittoyhteyttä sekä ohjauksen tarjoamista. Onnistuneen työskentelyn keskeiseksi edellytykseksi nousivat vahvan luottamussuhteen rakentaminen ja nuoren kuuntelemisen taito. Luottamusta vahvistivat turvallisuuden tunteen tukeminen sekä yksityisyyden suojaaminen. Väkivallan uhan poistaminen nähtiin tärkeänä, mutta sen seurauksena nuoren sosiaalinen elämä saattoi rajoittua verkkoympäristössä.

Käytännön yhteistyön merkitys tiedonkulun parantamiseksi korostui enemmän kuin tietojärjestelmien toimivuus tai sovellukset. Moniammatillinen tiedonsiirto koetaan ongelmalliseksi tietosuojan ja jokaisen oman alan käytänteiden, muistiinpanojen ja erilaisten työasiakasjärjestelmien käytön vuoksi. Mukanaolo nuoren tukena koettiin tärkeäksi seuraavaa hoitokontaktia luodessa, toimivan hoidon jatkuvuuden takaamiseksi. Kehittämistyön arviointi riippuu tavoitteista ja

tarkoituksesta. Esimerkiksi yhdennetyssä sosiaalityössä se voi tarjota hyötyä menetelmille ja sisällölliseen syventämiseen ja ohjata kehittämisen toimintatapaa. (Seppänen-Järvelä 1999, 104, 105).

Opetusalan ammattilaiset ja oppilashuolto näkivät Wilman oikea aikaisena ja toimivana kanavana tiedonkulkuun. Sen lisäksi yhteydenpitoon soittamista pidettiin parhaana tapana kommunikoida ilman väärinkäsityksiä. Koulujen välistä yhteydenpitoa pidettiin jokseenkin epäorganisoiduna ja jäi usein vain opinto-ohjaajien työksi. Moniammatillinen yhteistyö oppilashuollon kanssa on parantunut huomattavasti, kun oppilashuollon ihmiset ovat konkreettisesti koulurakennuksissa ja silloin toimii myös paremmin nuorten yhteys terveydenhuoltoon.

Terveydenhuollon tietojärjestelmien toimivuus vaihtelee. Erikoissairaanhoidon ja koulumaailman yhteydenpidossa on tietojen jakamisen haasteita. Sote-uudistus ja järjestelmämuutokset. Uusien sovellusten käyttö nuorten hoidossa toimii hyvin. Tiedon näkyvyys asiakkaille on haasteellista.

Arviointitiedon hyödyntäminen päätöksenteon ja kehittämistyön tukena arviointitutkimuksessa korostaa inhimillisiä vuorovaikutustaitoja ja verkostojen vaikutusta (Patton 1997, 24, 46). Kaikkien kolmen alan analyysit korostavat tietojärjestelmien käytön ja yhteistyön merkitystä. Teknisiä rajoitteita ja yhteensopivuuden haasteita esiintyy kaikissa aloissa, mikä vaikeuttaa tiedon jakamista. Moniammatillinen yhteistyö ja avoin vuorovaikutus ovat avainasemassa tiedonkulun parantamisessa ja nuorten hyvinvoinnin tukemisessa. Humanistinen näkökulma korostaa sovellusten käytettävyyttä ja nuorten tarpeiden huomioimista, jotta tiedonkulku ja palveluiden laatu paranevat. Näiden analyysien perusteella voidaan todeta, että tehokkaampi tiedonkulku ja järjestelmien parempi yhteensopivuus ovat keskeisiä tavoitteita kaikilla kolmella toimialalla.

6.1 Alakohtaiset näkemykset analysoituna

Seuraavaksi tarkastellaan aineistoa työtehtävien ja neljän teeman mukaan sekä tietojärjestelmien kolmea näkökulmaa analysoinnissa. Tässä esitellään kokoavan kuvailevan analyysin tulokset kunkin ammattiryhmän haastatteluista teemoihin pohjautuen. Aineisto on ryhmitelty haastateltavien työn mukaisesti.

6.1.1 HS1-4 Haastateltavien näkemyksiä sosiaalialalta

Sosiaalialan neljä ammattilaista olivat kaikki tehneet töitä useammassa eri tehtävässä nuorten parissa sosiaalialalla, joten heillä oli näkemystä kattavasti myös tietotyön muutoksista työssään. Sosiaalityön pätevyyden lisäksi osalla oli myös ratkaisukeskeisen lyhytterapian koulutus tai muita

lisäkoulutuksia. Tutkimusta tehdessä he työskentelivät sosiaalityöntekijänä perheneuvolassa, lähisuhdeväkivallan kriisi, terapia ja esimiestehtävissä, ja ohjaajana lasten sijoitus ja perhetukikeskuksessa. Näissä haastatteluissa tuli myös esiin suurimmat epäkohdat ja huoli nuorten voinnista. Ymmärrys nuorten riippuvuuksista, kaltoinkohtelusta ja sairauksista sekä elämän epäreiluudesta korosti tässä ryhmässä teknologian toissijaisuutta ja humanismin ja inhimillisen luottamuksen tärkeyttä elämän kantavana voimana.

Moniammatillisessa sopimisessa ja yhteydenpidossa puhelut ovat edelleen ensisijainen kontakti perheisiin ja nuoriin. Sähköpostia ja keskusteluja käytetään työssä asioiden sopimiseen moniammatillisia palavereja varten. Haastateltavat kokivat, että työ on hyvin vahvasti moniammatillista arjen tasolla ja tietoa jaetaan paljon.

HS1 ”Pienen yksikön etu, kun työskennellään vierekkäin, niin voidaan keskustella usein.”

HS3 ”Ollaan lähellä samassa rakennuksessa, kun meitä on sosiaalityöntekijöitä, psykologi, psykiatrinen sairaanhoitaja.”

Nuorille WhatsApp vaikutti olevan keskustelujen perusteella tutumpi lähestymistapa ja helpommin saavutettavissa, kuin sähköpostit. Kaikki mainitsivat chatit matalimman kynnyksen avunhakupalveluna lapsille ja nuorille. Mainittuja chat palveluita olivat esimerkiksi MLL, Sekaisin-chat ja Onks Ok sivusto, jossa nuorten chatti sekä Ensi- ja turvakotienliiton sivuston chat palvelu. Työntekijät olivat hyvin motivoituneita tukemaan nuoria asioiden hoidossa. Etävastaanotto koettiin myös luontevaksi toimintatavaksi parikymppisten kanssa, jolloin voidaan myös tehdä tehtäviä verkossa ja tämä toimintatapa oli osalla työntekijöistä käytössä.

HS1 ”Jos kynnyksellä tulla vastaanotolle, niin mennään vaikka koululle tapaamaan nuorta.”

Moniammatillisia tapaamisia näytettiin sovittavan kaikkien eri osapuolien toimesta, aina asianomaisten luvalla, joten ammattilainen voi olla sekä osallistuva että kokoonpaneva taho. Jokainen taho kirjaa muistiinpanot tapaamisesta oman alansa näkemysten mukaisesti. Vanhemmalla on oikeus pyytää lasten ja nuoren kirjaukset hoidoista.

HS1 ”Mutta jos katsotaan että esimerkiksi riski väkivallalle, niin osa lapsen tiedoista voidaan antaa peitettyinä, tulosteena tai turvasähköpostissa vain, jos asiakas tunnettu ja ollut paikalla itse, ei ulkopuoliselle.”

HS3 ”Yhteistyö vaihtelee paljon sen mukaan, kuka on kutsunut koolle, jos esimerkiksi koulu mukana niin Wilman kautta tiedonjako myös perheelle. Terveystietojen kautta tiedot tulee näkyviin Kantaan. Sosiaalihuollosta ei tule vielä automaattisesti, mutta uusi

asiakastietojärjestelmä mahdollistaa myös näkymän Omakannasta. Siitä kautta saadaan lisättyä oikea-aikaista tietoa.”

Moniammatillisissa keskusteluissa näkyy myös perheiden ylisukupolviset ongelmat. Osa nuorista hakee suojaa vanhempien ongelmilta ja osa vanhemmista koittaa hakea apua nuoren ongelmiin.

HS4 ”Moniammatillisessa keskustelussa nuorten kanssa, vanhemmat usein niitä ongelmallisempia. Etsitään jokaiselle paikkaa jollei kotiolot toimi ja siirretään nuoria paikasta toiseen. Psykiatriseen hoitoon menee aika moni nuori. Tänä päivänä lähes kaikille lääkitystä ja melkein kaikilla diagnoosi.”

Varha (Varsinaissuomen hyvinvointi alue) on parhaillaan yhtenäistämässä asiakastietojärjestelmiä ja tämä näkyi lähes kaikkien keskusteluissa. Useampi kertoi, että käytössä oleva Lifecare on itseasiassa potilastietojärjestelmä, joka ei sovellu sosiaalihuollontyöhön, joten nyt tulee käyttöön Sosiaalihuollon Lifecare järjestelmä. Kunnissa on siis voinut olla eri asiakasjärjestelmät, jotka eivät siirrä tietoa keskenään ja nyt päästään yhtenäiseen tiedonjakoon sosiaalihuollossa Varsinaissuomen alueella.

HS2 ”Varhan uudistukset on sekoittanut vanhat tavat ja se on ollut suurin muutos pitkään aikaan.”

Sovellusuudistuksista mainittiin Soihtu chat ja Varha-sovellus. Soihtu on nyt uutena asiakasohjaus organisaationa Varhassa koordinoimassa asiakkaiden palvelut yhtenäisesti. Varhalla on tullut myös asiakkaille uusi Varha-sovellus, joka löytyy sekä älylaitteille että selainversiona.

Tiedon elinkaariajattelusta keskusteltiin laajasti. Jos nuorten asiakkuudet olivat olleet lyhempiä, oli vaikea saada kokonaiskuvaa verrattuna lastensuojelun puoleen, jossa usein on kerättyä tietoa myös aiemmista vaiheista. Pitkät asiakkuudet lastensuojelussa ja sijaishuollossa kuuluivat ennen Varhan muutosta yhdenmennyyn sosiaalityöhön. Käytännössä tämä elinkaariajattelu vaatisi nykyään aina tosi paljon kartoitusta ja tutustumista ennen työskentelyn aloitusta. Tämän nykyisen asiakkuuden kulun selkeytti hyvin yksi haastateltavista kertomalla.

HS1 ”Nykyään kaikki tehdään eriytettyinä ja tämä on raskasta nuorten näkökulmasta.”

HS3 ”Nyt kun lähdetään eriytettyinä selvittämään nuoren palveluntarpeen arviointia niin siinä on eri ihmiset ja kun siirryt asiakkaaksi, niin on taas eri ihmiset vastassa. Kun asiakkuustyyppejä vaihtuu, siirryt vaikka lapsiperhesosiaalityön asiakkuudesta lastensuojeluasiakkaaksi niin työntekijä vaihtuu, jos sut otetaan huostaan ja siirryt sijaishuoltoon niin työntekijä vaihtuu. Täysikäisenä siirryt jälkihuoltoon ni työntekijä vaihtuu jälleen.”

HS3 ”Ennen saattoi olla, että olin ollut jo siinä silloin kun lapsi tullut ja lapsen asiakkuuden mukana siirtynyt sitten lapsiperhesosiaalityön myötä eteenpäin yhdessä,

jos siirtynyt esimerkiksi sijoitukseen ja sijaishuoltoon. Tästä syntyy aikamoinen kaari ja luottamus, kun molemmat tuntevat toisensa ja pystyy olemaan tärkeä henkilö toiselle”.

Haastatteluissa tuli ilmi, että kokemustieto lasten kasvupolusta puuttuu, kun ei olla oltu läsnä ja nyt ollaan vain kirjoitetun tiedon varassa. Kaikki luottamuksen rakennus nuoren kanssa alkaa alusta uuden ihmisen kanssa, tämä katsottiin yleisesti yhdeksi suurimmista haasteista työssä, joka rasittaa nuoria. Lisähaasteena ilmeni myös työelämän vaihtuvuus ja lyhytaikaiset työsuhteet nuoren hoidonkulussa. Kun asiakkuus vaihtuu, pyritään aina saattaen vaihtoon, eli ollaan mukana seuraavaan kontaktiin nuoren kanssa.

HS1 ”Nuoren näkökulmasta, olisi tärkeää olla yksi pysyvämpi tukihenkilö, johon syntynyt luottamus, ettei tarvis mennä miljoonaa paikkaan. Tilanteesta riippuu mihin ohjataan, pyritään tarvittaessa ohjaamaan pitkäkestoiseen tukeen. Sama polku ei toimi kaikille vaan yksilöllisesti kuunnellaan ja mietitään jatko.”

Yhteydenpitoa jatketaan täysikäisyyteen asti lastensuojelussa ja sijaishuollossa asiakkuuden jatkuessa. Tämä tapahtuu vastavuoroisesti puhelimitse ja sovitusti tapaamisilla. Kohtaaminen havaittiin tärkeimpänä luottamuksen rakentamisessa. Nuoret kuvattiin tosi tarkoiksi lukemaan aikuisia ja näkemään miten heidät otettu vastaan.

HS2 ”Nuoret osaavat sanoittaa hyötyjä ja sitä että heitä kuultu. Osalle nuorista riittää hyvin myös lyhytterapia”

Kaikki sosiaalihuollon organisaatiot eivät kuitenkaan ole Varhan piirissä. Ristiriitaa syntyy tiedonjaon turvaamisessakin, vaikka se koitetaan aina tehdä parhaan asiakasedun nimissä.

HS1 ”Oma asiakastietojärjestelmä vain talon sisäisessä käytössä, tietojen yksityisyyden, asiakasturvallisuuden, sekä arkaluontoisuuden takia ei myönnetä muille. Samalla tiedon kulku saattaa aiheuttaa ongelmia, esimerkiksi perhesurmariskin kohdalla pahimmillaan voidaan olla pulassa, ettei tieto kulje, kun tieto on niin sirpaleista. Asiakas saattaa luulla, että tiedämme enemmän, kun auttajatahoja on useampia, mutta kaikilla erilliset tiedot.”

Tässä kohtaa myös pohdittiin ratkaisumalleja.

HS1 ”Voisi olla asiakkaan etu, että hänellä itsellään omat tiedot jossain muodossa puhelimessa selkeästi salasanan takana, mutta elämä usein raskasta siinä kohtaan pitää itsekään kirjaa asioistaan.”

HS3 ”Lapsen etu on eteenpäin ajava arvo ja lainsäädännön puolesta tärkein ja se on meillä koko ajan mielessä ja varsinkin nuoret.”

Haastateltavat korostivat vastaanotoilla vahvaa läsnäoloa niin nuoren kanssa, sekä yksilötapaamisissa, että perhe tai moniammatillisissa palavereissa.

HS2 ”Käytämme tulkkeja, jotka läsnä tarvittaessa. Nepsy asiakkaat vaatii tulkintaa ja kompensointia sanoittamiseen. Silloin sovelletaan ja hidastetaan yksilön tasoisesti asiat.”

Tapaamisilla käytetään erilaisia toiminnallisia tunnetaito materiaaleja, tunnekortteja, pelejä, keskusteluja, tosin aina ei edes puhuttu mitään. Sovelluskeskustelut haastatteluissa avasivat monia puolia aiheeseen. Puhelimen sovellusten hyödyntämistä tai muiden älylaitteiden hyödyntämisestä sain pohtivia vastauksia kuten:

HS1 ”Sovellusten käytössä ollaan vanhanaikaisia, jos nuorella on joku oma sisältö, jota haluaa näyttää, niin miksei, mielellään saa ehdottaa meille”.

HS2 ”Emme käytä ollenkaan appeja, eikä he kyllä kaipaakaan terapiassa ihme kyllä.”

HS3 ”Tietoturva-aaste ja osataanko työntekijöinä käyttää, koska pitää saada koulutusta ja perehtyä hyvin ennen käyttöönottoa.”

HS1 ”Pohjimmiltaan, nuoret aistivat nopeasti oletko aidosti kiinnostunut, pitää olla läsnä, ei voi ajatella muita hommia, esim. sovellus pitää olla hallussa, jotta omaa työtä voi tehdä, siinä kohtaa ei opetella mitään.”

HS2 ”Sovelluksen käyttöönotto on omaa kankeutta koska joutuu itse opettelemaan kaiken. Vaatii työntekijälle järjellä selityksen miksi joku uusi voisi toimia työssä paremmin, jotta se motivoi käyttöönoton.”

Vastauksissa pohdittiin yleisesti kohtuullista ruutu-aikaa, kun nuoret haluavat eristäytyä omiin huoneisiinsa ruutujen äärelle turvaan, mutta rajoituksiakin tarvitaan koska ongelmatapauksissa peliriippuvuus haittaa päivärytmissä pysymistä. Nuorten elämä hankaloituu, jos puhelinta käytetään yölläkin.

HS4 ”Moni nuori ei käy koulussa yksiköstä, tai käy vain harvoina päivinä. Osa ahdistuu koulussa, jotain tunteja pidetään osastolla. Puhelin on muuttanut kaiken. Heikentää keskittymiskykyä selkeästi ja tekee helposti nuorista, joilla ongelmia vielä ahdistuneempia”.

Toisaalta selvisi, että kokemusten mukaan haastateltavat olivat hyvin erilaisia sovellusten hyödyntämisessä ja toiset ovat paremmin kartalla nuorten sovelluksista. Puhelin katsottiin olevan osa nuorten arkea ja koettiin että apukin tulee sitä kautta lähelle. Sovelluksista mainittiin Ero, kaksikotia sovellus ja sovellus, jossa lapsi pystyi tekemään tapaamisten välissä tunnetaito tehtäviä kirjauksia. Tiktokista on esimerkiksi väkivallaton sivu, mutta sovelluksen turvallista käyttöä mietittiin maailman tilanteen takia. Nuoret ovat taitavia sanottamaan, joten Tiktokista koettiin

nuorten saavan myös paljon tietoa ja ymmärrystä omaan tilanteeseen, joka auttaa käsittelemään omia tunteita ja nuoret ovat valveutuneina asioista. Se ilahdutti ammattilaisia.

HS2 ”Nepsy on pinnalla ja mikä on normaalia, meillä pyörii traumakehys taustalla, joten niiden sanoittaminen tuntuu nuorista hyvin luontevalta, kun seuraavat somea.”

HS2 ”Nuorten kans keskustelut hymiöistä, nuoret myös osaa tarkistaa tiedetäänkö mistä he puhuvat, kun puhe puhelin apeista.”

Kiusaaminen ja väkivalta nousi myös aiheeksi sovellusten myötä. Seurusteluväkivalta ja vainoaminen vaikuttaa myös normaaliin elämään valtavasti. Haastateltavat näkivät, että kanssakäyminen ja seuraaminen on yleistä verkossa, samoin uteliaisuus ja kiusaaminen myös.

HS1 ”Sitä on paljon verkossa nuorilla, vainoaminen, kaikki kiva uusi on taas uusi keino vainota, me näemme työssä huonot puolet tästä.”

HS2 ”Jos rajaa ja sulkee seuraajat, se on iso osa nuoren omaa kanssakäymistä. Väärin myös kehottaa: Älä käytä mitään mistä toinen saa seurattua sinua, rajaa elinympäristöä ja kaveripiiriä valtavasti nuoren elämässä. Nuorelle se on iso sosiaalinen eristäytyminen.”

HS2 ”Jaetaan kuvia ja kaikki leviää isommin ja laajemmalle joukolle, kuten koulukiusaaminen ja kouluväkivalta. Näemme paljon negatiivista jaetuissa sovelluksissa.”

Tärkeitä huomioita ja syitä nuorten kuulluksi tulemiseen tuli myös yhteydenotoista.

HS3 ”Heikommassa asemassa olevat nuoret eivät varmasti tule aina kuulluksi palvelujen ulkopuolella.”

HS4 ”Myös perheväkivalta jatkuu usein, ylisukupolvisuus ja oma lapsuus heijastuu asiakkaaseen.”

HS3 ”Hyvällä tuurilla asiat sujuvat hyvin mutta valitettavan paljon väliinputoaja nuoria on tosi paljon, jotka ei tule nähdä tai kuulluksi. Toisilla aktiiviset vanhemmat taistelee lapsensa puolesta tuo sitä näkyväksi, jotkut nuoret osaavat tuoda sitä näkyväksi. Jos ei kukaan ulkopuolinen ei huomaa ja palvelujärjestelmässä on paljon rikkonaisuutta mikä aiheuttaa kokemuksia, ettei kuulu tänne ja että tietää mistä saisi minkäkin tyyppistä apua.”

HS1 ”Jotta löytää oikean avun ja rakenteiden pitää toimia niin että apua saa, eikä tarvis odottaa.”

Palveluilla tuntui olevan rakenteellisia eroja, esimerkiksi perheneuvolapalvelu on matalan kynnyksen peruspalvelu, johon otetaan yhteyttä aktiivisesti ja ollaan vielä paremmassa kunnossa, mutta lastensuojelupuolella on nuorella suuremmat ja kasaantuneemmat ongelmat pitkältä ajalta, nuoret saattavat jo olla syrjäytyneitä ja koulut jäänyt. Vapaaehtoisuuden perustuvista Sosiaalilain

alaisista palveluista koitetaan ohjata nuoria erikoissairaanhoidon ja sosiaaliavun piiriin, jotta oikeat tahot saisivat koppia ja apua nuorelle myös jatkoon.

6.1.2 HO1-6 Haastateltavien näkemyksiä opetusosalta

Tähän kategoriaan sain haastatella kuutta opettajaa, joista kaksi oli erityisopettajia ja yksi laaja-alainen erityisopettaja. He toimivat yläasteilla, lukioissa, ammattikoulussa ja sairaalakoulussa.

Haastatelluista ilmeni että, koulujen tietojärjestelmänä käytetään usein Wilmaa ja sieltä löytyy esimerkiksi pedagogiset tiedot opiskelijoista ja hojksit, eli henkilökohtainen opettamisen järjestämistä koskeva suunnitelma. Opettajilla saattaa olla myös koulukohtaisia omia toimintaohjeita, jotka voivat olla uudelle opettajalle haaste aluksi, mutta muuten niitä pidettiin hyvänä käytäntönä tasapuolisen kohtelun ja toiminnan yhtenäisyyden kannalta. Aineryhmän opettajat kokoustavat tiimeinä ja heidän edustajansa johtoryhmissä, jotka raportoidaan.

Moniammatillisessa tapaamisessa tehtyjä kokousmuistioita ei jaeta, koululla omat ja terveydenhuollon ammattilaisilla omat. Moniammatillisista palavereista kootaan MAR-muistiot (oppilashuoltokertomus). Opettajat toivoivat Wilman ja Varhan yhteistyöhön parannusta ja he pohtivat eri käytäntömahdollisuuksia.

HO1 ”Oppilashuollon henkilökunta ei näe Wilmaa - rajoitettu, Varhassa myös koulukuraattorit – jotka toimivat oppilaiden mielenterveys ja koulujutuissa ja muissa arjen asiois tukena koululla, mutta terveydenhuollon alla. Kouluterveyden hoitaja ohjaa oikealle taholle oppilaita.”

HO3 ”Kaikki, jotka toimivat oppilashuollossa Varhan puolella pystyisi muokkaamaan ja kirjaamaan myös Wilmaan tietoja, nii tiedonkulku helpottuisi.”

Haastatteluiden perusteella osalla oppilailta on kynnys laittaa Wilma viestejä, se ei ole niin tuttua kaikille, mutta opettajat katsovat pääosin sen toimivaksi viestintävälineeksi heidän kanssansa.

Tiedonkulkuun vaikuttaa paljon myös vanhemmat, jotka eivät aina halua opettajien tietävän nuorten tai perheen asioita.

HO2 ” Oppilaat saa nopeasti kiinni päivittäin Wilma sovelluksen viesteillä ja näen opettajana ketkä lukenut viestit, joten sitä suositellaan myös oppilaiden käyttöön.”

HO1 ”Lasten asioiden ja tietojen luvat ovat huoltajien käsissä, arkaluonteisia ongelmia alkoholismi, väkivalta, diagnoosit lapsilla. esim. ADHD, autismi. Nämä asiat eivät ole luokanvalvojan tiedossa jollei niitä haluta kertoa.”

Vanhempien kanssa päivittäisen Wilman käytön lisäksi suositaan henkilökohtaisempaa soittoa asioista, jolloin väärin ymmärryksiä syntyy vähemmän. Kirjattu tieto on hyvä oikean viestiketjun

varmistamiseksi ja sinne saa asiat ylös mikä helpottaa asioiden muistamista. Tiedonkulku tuntui olevan haasteellisinta nivelvaiheen siirtymissä, kun oppilaat vaihtavat kouluja niin niiden välillä suuria eroja tiedon kulussa. Aina ei koettu, että tieto kulkee nuorten edun nimissä tehokkaasti.

HO2 ”Jos tekee lastensuojeluun huoli ilmoituksen nuoresta niin ei saa aina yhteyttä takaisin, että asia etenee”

HO1 ”Tärkeintä nuorelle olisi matalan kynnyksen kouluvalmentaja, johon ottaa yhteyttä. Lapsen edun mukaisesti toimiminen, nuorelle vahingolliset asiat pitää ilmoittaa lastensuojeluun.”

Parhaiten oppilaita auttavat ne opettajat, joilla silmää ja sosiaalisia taitoja huomioida oppilasta yksilönä. Tiedonkulku moniammatillisessa yhteistyössä sujuu haastattelujen mukaan parhaiten, kun työskennellään samassa pihapiirissä, jolloin tieto kulkee kiireellisissä tapauksissa soittaen, muuten viestein ja jutellen.

HO2 ”Huomioitava tilannetaju, nuorelle tosi tärkeää miltä näyttäytyy ryhmässä. Hienovarainen ja ymmärtävä huomiointi, ettei korosta nuoren asioita tai ongelmia vaan juttelee kahden kesken. Kiusaamisen rajat, milloin keskinäistä leikkiä, milloin kiusaamista pieniä.”

HO3 ”Rooli luokanvalvojana voi olla pieni mutta yhdistävä tekijä kun pidän kontaktia kotiin ja oppilashuoltoon. Harvemmin palautetta, mutta huomaa että hyvää kun asiat nytkähtävät eteenpäin, kun järjestää moniammatillista palaveria oppilaan kanssa. Nyt on oppilailla tosi usein ongelmia tulla kouluun. Koulurakennus, tunnit, kiusaaminen, monta syytä. Koronan jälkeen yleistynyt paljon ja huomattiin että helppo jäädä kotiin. Palaverissa oppilas pystyy purkamaan tunteitaan ja palaamaan helpommin koulunkäyntiin.”

Nuorten heräämisongelmia aikaisiin koulunaloituksiin pohdittiin myös, tuntuu ettei puhelimen omat herätysäänät riitä, joten parempia sovellus ideoita kaivattiin myös tähän. Ongelman tekee näkyväksi esimerkki, kun oppilaat opiskelevat myöhään ja heille pitää soitella aamulla kotiin, kun yökirjoitukset ovat alkaneet eikä oppilaita näy. Nuoria kuunnellaan myös moniammatillisten hoitotiimien kokoamisvaiheessa entistä paremmin, heidän antamien palautteiden perusteella.

HO5 ”Kouluverkosto juttelee nuoren kanssa ja hoito tapaa viikoittain ja se tuo esiin mitä nuori on hänen kans jutellut. Saadaanko pitää virkamiespalaveri vanhempien luvalla, jos verkosto on erimielisiä ja selkiinnytetään ennen yhteistä palaveria nuoren kanssa, jotta se ei olisi epämiellyttävää nuorelle.”

HO5 ”Opettaja käy oppilaan kanssa ennakkoon läpi kokous heidän toiveestaan.”

Mikäli lapsen tukeen tarvitaan paljon terveyden ja sosiaalihuollon ihmisiä verkostot saattavat olla suuria ja nuorelle paljon vieraita ihmisiä aluksi. Elinkaariajattelu toteutuu apua saavalle nuorelle hyvin tällaisessa pitkässä hoitosuhteessa.

HO4 ”Isot verkostot hoitotiimeissä ja nuoret toivoivat, ettei siinä hoitotiimeissä olisi niin paljon ihmisiä, nuori ei toivo kaikkia verkostoon. Tehtiin korjaavia toimenpiteitä ja kuunneltiin nuoria, koska kyse heidän hyvin henkilökohtaisista ja mielenterveydellisistä asioista. Esimerkiksi yläkoulun nimettyä luokanvalvoja saattoi olla henkilö, jota nuori ei ollut koskaan edes tavannutkaan. Koitetaan osallistaa nuoria ja kuulla nuorten mielipiteitä. Lähes tulkoon, kaikki viestintä on salassa pidettävää.”

HO4 ”Konsultointi jatkuu usein pitkään oppilaan kanssa, säilyy pitkään, koko peruskoulun ja siitä tarvittaessa täysikäiseksi asti.”

Koulumaailmassa, jossa oppilashuollon ihmiset vaihtuvat tai koulu vaihtuu, tilanne on aivan toinen. Eikä salassa pidettävä tieto luonnollisestikaan kulje mihinkään. Tähän ehdotettiin ratkaisuksi oppilaan omaa tiedotetta käydessä uudella ihmisellä koulun oppilashuollossa.

HO1 ”Suullinen työyhteisön tuki katkeaa, kun työntekijät vaihtuvat, tiedot joudutaan aina kirjaamaan uudestaan vanhemmilta tai lapsilta, jonkinlaisen itsetehdyn lapsen-CV hyödyntäminen vois auttaa lasta, vaikkei sitä tallenneta mihinkään, mutta silloin hänen ei tarvitse aina kertoa kaikkea uudestaan, vaan voisi näyttää halutessaan tietonsa ja omat ajatuksensa näin, vaikka omasta puhelimesta.”

Varsinkin nivelvaiheen muutos peruskoulun jälkeisiin opintoihin katsotaan olevan tuen tarpeessa olevalle oppilaalle haastava.

HO2 ”Katkos peruskoulusta toiselle asteelle. Ennen toiminut paremmin yhteistyö peruskoulun ja lukion, ammattikoulun kanssa. Opot ovat ainoat yhteistyön jatkajat ja viestittäjät tässä kohtaa nuorelle.”

Tähän ehdotettiin myös ratkaisua, jossa tieto saataisiin oppilaan itsensä mukaan koulun vaihtuessa.

HO3 ”Kaikki saisi peruskoulusta lähtiessään vaik tulosteena tuen päätökset, todistuksen mukana, vaikka viimeisen tukipäätöksen.”

HO6 ”Ammattikouluun peruskoulun jälkeen hakevat ovat suurimmassa vaarassa tippua koulutuksen ulkopuolelle ensimmäisen vuoden aikana, yleensä motivaatio kasvaa, kun valmistuminen ammattiin lähenee ja koulua enää vähän jäljellä täysikäisyyden kynnyksellä.”

Oppilaiden yksilöllinen kuulluksi tuleminen katsottiin haastavaksi isoissa oppilaitoksissa.

HO2 ”Yksilön huomioiminen ei aina toteudu. Käsittelen ryhminä koska oppilaita paljon, yli 200. Ryhmittelyt määritellään opettajan toimesta, ettei kukaan jää ulkopuoliseksi. Oppilaille pidetään yksilölliset starttikeskustelut ja arviointikeskustelut. Opettajana ei saa jäädä pöydän taakse istumaan, vaan olla läsnä oppilaiden vieres auttamassa tai ennen ja jälkeen tunnin oppilaat jäävät keskustelemaan. Huoli osaamisesta ja mitä tukea annetaan. Oisi hyvä tehdä eri versioita kokeista esim. maahanmuuttajien kanssa, että sanasto tulee ymmärrettyä oikein. Kokeet sähköisenä, oppilaat kirjoittavat lyhyemmin ja lyhyttä viestintää, koneelle ei tehdä niin paljon esseitä.”

Sovelluksia ja verkkomateriaalia käytetään oppimateriaaleissa jo paljon. Käytössä on myös erilaisia alustoja.

HO3 ”Sanomapron materiaalit hyviä ja selkeitä ja helppokäyttöisiä koneelle. Oppilaat kokevat eri tavalla, hankalina. Esim. 9lk englantia koneilla, kirjat selkeämpiä oppilaista. Kahoot ja Quislet toimivat.”

HO2 ”Google education tunnukset ja sovellusoikeudet ja Google drive ja Classroom oppimisympäristö, sähköinen alusta tehtäville. Oppilaat osaavat käyttää hyvin, niihin harvemmin tuskastutaan. Digitehtäviä oppikirjoissa myös. Haaste digitaalisessa jutussa on, että laitteilla oppilaat tekevät muutakin, kun tehtäviä läppärillä. Puhelimet saa laittaa lokerikkoon tai pitää poissa näkyvistä koko tunnin, toimii hyvin. Lansschool alusta testauksessa, opettaja pääsee tunnin aikana näkemään mitä ja missä oppilas etenee töissä, pystyy estää vääriä sivuja, laittaa lukkoon ja missä vaiheessa tehtävien teko on.”

Puhelimien käyttöä on rajoitettu Suomen kouluissa 2025 häiriöiden vähentämiseksi. Tätä pidetään yleisesti hyvänä suuntauksena opettajien mielestä. Kaikilla opettajilla ei kuitenkaan ole tarvetta sovellusten käytölle. Puhelimien hyödyntämistä kouluilla rajoittaa myös korvausvelvollisuudet.

HO3 ”Tämän vuoden alusta puhelimet pois tuntien alussa kuudes luokkalaisilta ja yläkoulusta, yllättävän hyvin toiminut, ovat huomanneet, että ne on häirinnyt, vähentää painetta, kun kaveritkaan häiritsee.”

HO4 ”Peruskohtaaminen aluksi tärkeintä nuorelle, vasta kun pystyy itse kuntouttamaan itseään voi harkita sovelluksia.”

HO2 ”Portfoliot, liikunta ja unipäiväkirjaa. Syömishäiriöt huomioitava, ettei hyvä, digitaalisen kasvion. Planet ja Seek ja sovellukset käytös. Kun puhelin on oppilaan oma, niin se on vapaaehtoinen käytössä ja siksi harvoin, myös korvausvelvollisuus koululla, jos opettajan luvalla käytössä. Terveystiedossa mieliala päiväkirja. Mieli ry pohja, en ole löytänyt tarpeeksi helppoa sovellusta ja toimivaa sovellusta tähän.”

Puhelin sovellusten käyttö on nuorille jokapäiväistä ja esimerkiksi osa opettajista totesi, että nuoren kanssa keskustelu WhatsAppilla on heille tutumpaa. Myös oppilaskunnan kautta nuorten ideat saadaan kuuluviin ja osassa kouluista hyödynnetään myös äänestämisiin omia puhelimia.

HO2 ”Selkomateriaalien käyttö on kirjavaa, koska eri oppikirjamateriaaleis hyvin eri tarjonta ja erityisopettajien vaikea tietää mitä kenelläkin opettajalla käytössä, vuorovaikutusta ja muistuttamista niiden hyödyntämiseen tuen piirissä olevilla opiskelijoilla”.

Tukea tarvitseville on olemassa erilaisia materiaaleja mutta niiden löytäminen ja opettajien tietoisuus niiden hyödyntämiseen vaihtelee suuresti ja yksi haasteista on niiden hyödyntäminen muun opetuksen ohella. Oman työn koettu vaikuttavuus nuoren elämässä auttaa tunnistamaan onnistumiset, joita on tehty nuorten hyväksi.

HO5 ”Päiväkirja käytössä osalla ihan perinteisesti. Wilman seuraamista läksyjen tekoon. Kännykstä kuunnellaan kirjaa tai musiikkia keskittymisen tueksi. Padilla tehdään koulukirjojen materiaaleja ja apuvälineitä hyödynnetään siinä.”

HO1 ”Isoimman avun koen antavani huonosti voiville, jolloin henkinen tuki auttaa pärjäämään koulussa ja pystyy ohjaamaan nuorta eteenpäin tarvitsemisinaan asioiden hoidoissa.”

Nuorilta tulee myös palautetta siitä, ettei psykologille pääse, kuraattori koittaa auttaa.

Riittämättömät resurssit nousivat esiin osassa oppilashuolto järjestelmää. Muutos perusopetuslakiin elokuussa 2025 nousi myös keskusteluissa esiin, mutta siitä ei juurikaan vielä tiedetty muuta, kun että sellainen on tulossa oppimisen tukeen liittyen.

6.1.3 HT1-4 Haastateltavien näkemyksiä terveydenhoitoalalta

Pääsin keskustelemaan neljän terveydenalan ammattilaisen kanssa, joiden työtehtäviä olivat lääkärin ja psykologin työ, sairaanhoitajan työ ja päällikkö- ja esimiestyö. Heillä oli työkokemusta nuorten kanssa koulun oppilashuollosta, opiskelijaterveydenhuollosta, työterveydestä, sairaalasta, organisointi ja suunnittelutehtävistä nuorison terveyden edistämiseksi sekä digivastaanotosta.

Tietojärjestelmät toimivat kohtalaisen hyvin kaikkien mielestä. Tämä tarkoitti kuitenkin, että Kanta järjestelmä tai vaikka esimerkiksi Akute-järjestelmä saattoivat olla joskus päivän alhaalla, mutta tähän oli selkeästi totuttu, vaikka työtä se teettikin lisää. Uusien ja vanhojen järjestelmien päällekkäin käyttö koettiin raskaaksi siirtymävaiheeksi, mutta positiivisena havaittiin uuden järjestelmän kehitys, joka poistaa työn välivaiheita ja helpottaa esimerkiksi tekstin siirtoa raporteihin. Kannan kautta hoitoketjut näkyvät hyvin lääkäreille asiakkaiden luvalla, mutta Wilman käyttö hyvin rajattua terveydenhoitoalalle ja sosiaalihuolto ei näy kunnolla. Psykiatrisella puolella käytössä omat sisäiset tieto- ja potilasjärjestelmät. Sisäiseen viestintään käytettiin esimerkiksi Teams ja Slag sovelluksia. Haasteena koettiin myös järjestelmien yhteensopimattomuus. Potilas näkee Kannan kautta käyntitekstinsä kyllä, tarvittaessa ne voidaan myös tulostaa, paitsi sitten esimerkiksi magneettitutkimukset pitää anoa erillisesti kuvat ja tällaiset työvaiheet hidastavat tiedonkulkua. Hiljainen tieto nuorten parissa toimimisesta on auttanut hahmottamaan tärkeitä asioita kuten suunnitelmien läpikäyntiä ja varmistamista, että osataan ohjeistaa ja käydä nuorten kanssa läpi vielä suunnitelmat mitä seuraavaksi. Tarvitaanko paperi ohjeet tai sovellus, jossa ohjeet.

Suurimmaksi osaksi koettiin, että työyhteisössä pyritään tekemään kattavaa verkostoyhteistyötä ja hyödyntämään moniammatillisia työryhmiä. Lääkäreillä koettiin olevan tiimityötä vähemmän kuin muilla haastateltavilla. Tehokkainta yhteistyön koettiin olevan silloin kun moniammatillinen

työryhmä on koottu koulun puolesta, jolla on parhaat kontaktit nuoreen päivittäin ja myös nuorelle kiintopiste asioiden käsittelyyn eri tahojen kanssa.

HT2 ”Toivon että pystyttäisi laajentamaan oppilashuollon resursseja, että olisi konkreettisesti paikalla auttajat koululla. Osa nuorista osaa hakea apua, suurin osa tuli ohjattuina. Nuoren yksin jääminen pahinta.”

Yleisesti oltiin sitä mieltä, että hiljainen tieto on todella tärkeää ja kaikki eivät ymmärrä sitä edes omaavansa, joten sitä saisi olla enemmän työyhteisössä. Esimerkkinä mainittiin, että perheneuvolassa oli omia työntekijöiden tapaamisia ja koulutuksia kerran kuussa, jossa vaihdettiin työkuulumisia tapoja ja osaamista. Mutta tässä työyhteisössä kuten useimmissa koettiin, että koska tahansa voi kolkuttaa ja kysyä työkaverin mielipidettä. Osa koki ammattitaidon kehityskaaren olevan pitkälti omaa puurtamista ja yksin tekemistä. Esimerkiksi ei oltu tietoisia, että olisi ollut tarjolla sovelluskoulutusta asiakassovelluksiin vaan näihin olisi pitänyt itse ehtiä perehtyä koska työyhteisössä ajateltiin, että ne eivät suoraa koske omaa työnkuvaa vaan ovat osa asiakkaan palveluja. Liioiteltu tietoturvallisuuteen vetoaminen nostaa osan mielestä kynnystä puhua ja vaihtaa tietoja ammattilaisten välillä, kun ei uskalleta varmuuden vuoksi sanoa mitään, ettei vaan vain sanota liikaa ja tämä hankaloittaa yhteistyötä. Haastateltavat pohtivatkin jonkinlaisia yhteistä asiakastietojärjestelmää tai jopa puhelin sovellusta moniammatilliseen työhön, johon olisi pääsy nuorille ja nuorten kanssa työskenteleville tahoille. Ne nuoret, joilla on heikoimmat voimavarat, eivät jaksa kertoa jokaiselle ja hakea apua jollei heitä tulla vastaa. Asiantuntijan pitäisi pystyä näkemään mistä jo on keskusteltu ja miten nuorta autettu, sekä kenen kanssa mistäkin asioista.

HT3 ”Näkymä siihen missä nuori jo käynyt, loisi luottamusta myös nuorelle, että tämä auttava taho tietää edes vähän missä mennään.”

HT2 ”Hoito painottuu lyhyihin interventioihin tai terapiat pitkäkestoiseen. Koulumaailmassa ollaan mukana arjessa ja näkee miten asiat etenevät, silloin pystyy auttamaan lisää. Tapaan pääsääntöisesti vain nuorta käynneillä, jolloin saan hänen luottamuksensa ja hän saa jakamattoman huomion.”

Vaikutti että ammattilaisen oli pelkän nuoren kertoman perusteella vaikea päästä tautidiagnosiin kokonaisvaltaisesti kiinni, mutta onneksi muiden lääkäreiden kirjaukset näkyivät yleisesti hyvin, joten ne koettiin todella tärkeäksi täydentämään hoitoketjun tapahtumia moniammatillisesti. Ajateltiin että se miten nuori kokee ja suhtautuu, näkyy yleensä hyvin kirjauksissa ja myös nuorella hyvä pääsy siihen, miten asioita hoidettu. Pohdittiin että pitäisi tehdä selkeät yhteydenotto ja seuranta profiilit nuorille. Navigointi tuntuu haastavalta ja oikean avun löytäminen haastateltavien kokemuksella nuorille. Nuorista pitää ottaa koppia eikä vaan koittaa jättää heitä pärjäämään yksin. Resursseja tarvittaisiin lisää epämääräiseen pahoinvoinnin selvitykseen. Jos huoli herännyt,

neuvotteluihin voi ottaa osaa esimerkiksi nuoren kanssa työpaikan esihenkilön, työkykykoorninaattori ja lääkäri sekä työterveyshoitajat. Palaverimuistioon ei saa merkata sairauksia. Esimerkiksi työterveyslääkäri saa tehdä ADHD diagnoosia nykyään vain, jos työnantaja pyytää työkykyarviota. Hankaloittaa merkittävästi lääkärin työtä, kun ei voi enää päättää tarvittavia tutkimuksia, tällaiset määräykset tuntuivat hölmöiltä haastateltavista. Joskus syntyy myös moniammatillisesti väärinymmärryksiä tiedon pimittämisestä, kun ei ole oikeuksia kertoa potilaan tietoja.

Nettiterapia, hoitokontakti ja harjoitteet netin välityksellä, Hussin kautta. Mielenterveystalon.fi hoitopolut. Unettomuus, ahdistus ym. tosi harva on vienyt loppuun asti. Paljon tunnuttiin tekevän neuvontatyötä sovelluksen käytössä, että osaavat hakea sieltä tarvittavat tiedot ja hoitopolut, vaikka sitten nuorten kanssa paljon sujuvampaa, kun oppivat hyödyntämään sovellusta. Mielenterveystalon sivustoja käytettiin yhdessä asiakkaan kanssa. Kun ensin kohdataan asiat kasvotusten ja tehdään harjoitteita niin sitten ne onnistuvat myös itsenäisesti sovellusten tukemana. Tapaamisissa voidaan hyödyntää mielialapäiväkirjaa. Toisilla haastateltavilla on tapana kysyä, onko jotain mitä kirjoittaa ylös ja osa haluaa näyttää omia ajatuksiaan, toisille liian henkilökohtaista. Usein avoimemmat nuoret kertovat enemmän kaikilla tavoilla. Ohjeistetaan aina ensin nuori ja sitten käydään läpi vanhempien kanssa asiat. Päällekkäisyys kuormittaa lasta, joten moniammatillisesti sovitaan, että yksi henkilö usein psykiatri tapaa lasta. Myös havaitsin ristiriitaisia lausuntoja nuorten jakamista kokemuksista haastateltaville, kun osalle samojen asioiden uudelleen kysyminen tuotti merkitystä, että heistä ollaan kiinnostuneita ja toiselle nuorelle se voi olla vahva ärsyke siitä, ettei jaksaisi taas kertoa uudestaan ja turhautuu. Tällaisessa tilanteessa korostettiin läsnäolon merkitystä ja ammattitaitoa lukea sosiaalista vuorovaikutusta oikein.

HT1”Apua selkeästi tarvitaan, järkyttävää kuinka moni voi todella huonosti opiskelijaterveydenhuollossa. ”

Koettiin että nuorten hyvinvointiin kuitenkin vielä tässä elämän vaiheessa paljon enemmän vaikutusmahdollisuuksia verrattuna vanhoihin ihmisiin. Hoitohenkilöstö vaihtuu paljon ja se on hirveän vaikeaa luottamuksen rakentamisessa.

Puhelin sovellukset toimivat hyvin haastateltavien mielestä yleisesti ajanvarauksessa, etäyhteydessä, chatissa ja sähköisessä-asioinnissa nuorten parissa. Nuoret ovat osaavia käyttäjiä chatpalvelussa ja osaavat löytää hoitosuunnitelmansa itsenäisesti sovelluksen avulla ja ne ovatkin tosi selkeästi suunniteltu. Haastateltavat kokivat, että etäyhteydet eivät kuitenkaan sovi psyykkisten ongelmien hoitoon.

HT4 ”Digiklinikalla on useita chattipalveluita omissa jonoissa kuten, tukijaliikunta fyssari, lääkärijono, asiakaspalvelujono, huolikulma chati, esim. unettomuus, masennus. Terveyskylä ja Mielenterveystalon sivustoilla neuvoja tai toimintaohjeita.”

HT2 ”Monesti etäyhteydet jättävät paljon pois kommunikoinnista, nuoren vaikea keskittyä tapaamiseen ja vastavuoroisuus kärsii.”

Erityisesti kuvattiin, että maanantai aamuisin räjähtää terveydenhuollot asiakaista samoin myös digiklinikka. Nuoret osaavat hyödyntää hienosti verkon 24 h chatteja. Lääkäriajan varaus onnistuu siellä hyvin jo viikonloppuna, koska maanantaisin aikoja on enää vaikea saada suuren kysynnän vuoksi. Digiklinikat toimivat viikonloppuisinkin nuorten tukena, vaikka lääkäreille pääsisinkin vain viikolla. Toivotaan että päästäisiin samalle lääkärille hoitopolun jatkumiseksi ja siksi osa organisaatioista onkin eriyttänyt esimerkiksi työterveyden sairaanhoitolääkärit lisätäkseen tarjontaa, koska työterveyslääkärit keskittyvät usein laajemmin hoitamaan työkykyasioihin, jotta hoitoketjut säilyisivät. On tosi vaikeaa säilyttää sama hoitoketju koska käytetään paljon keikka lääkäreitä. Pidempiaikaiset asiakkaat ohjataan omalle tiimille, joka tuntee työpaikan olosuhteet

Opiskelijaterveydenhuollossa hyvin yleisenä ongelmana pidettiin aamuvastaanotoille saapumista, saattoi olla aamuja, että vain yksi viidestä opiskelijasta saapui paikalle. Tätä ei koettu missään muualla haastateltujen kokemusten mukaan. Ehdotettiin että asiakkaat saisivat monta muistutusta tai jopa herätystä sovelluksen tarjoamana ajanvarauksesta. Nuoret ovat aktiivisia varaamaan aikoja, mutta jättävät myös hoitoja eniten kesken keskustelujen perusteella. Erikoissairaanhoidon harvemmin jätetään tulematta, mutta kuraattorin aika tai tavallinen lääkäriaika saattavat nuorilta unohtua. Asioiden itsenäinen hoitaminen ei suju kaikilta ja nuorisopsykiatrin puolelle jätetään herkemmin saapumatta tästä syystä.

HT1”Vaihtelevasti nuoret sanoittaa asiansa, voimakas ahdistuneisuus yleistynyt, joka vaikuttaa työkykyyn ilman mitään näkyvää syytä. Ajatus osalla nuorista, että kaiken pitäisi olla kivaa, vaikka työ on myös tylsää. Ohjataan työpsykologille, aikoja ei vaan meinaa saada. Akuuttiaika menee liian pitkälle, peruutusaikoja ei osata hyödyntää, vaikka ehdotan, mutta nuoret eivät pysty olemaan aktiivisia osapuolia varaamisessa.”

Nuoren puhelimen hyödyistä eniten korostui toive hyödyllisestä sovelluksesta, johon saisi konkreettisia harjoituksia, samoja, joita hoito- ja tuki -käynneillä hyödynnetään. Silloin nuoren olisi helppo palata niihin. Osa haastateltavista koki haasteena esimerkiksi hyvien rentoutusharjoitusten löytämisen. Työterveyshuollossa esimerkiksi fysioterapeutit hyödyntävät kuntoutus ohjeita ja harjoitteita asiakkaan omaan puhelimeen ladattavalla työterveys sovelluksella, jonka kautta voivat jakaa hoito-ohjelman. Esille nousi esimerkiksi BrainTwin sovellus, joka on migreeni kalenteripäiväkirja.

HT2 ”nimenomaan hyvien harjoitteiden löytäminen on todella vaikeaa jopa ammattilaiselle, saati nuorelle.”

HT1 ”Vastaanotolla katson mielelläni potilaan materiaaleja lisänä tutkimukseen. Päänsärkypäiväkirjasta, menkkapäiväkirjasta tai kuukausirytmistä on hyviä ja käyttökelpoisia sovelluksia.”

Nuorten ajatukset otetaan nykyisin paremmin huomioon, mutta vieläkin koettiin olevan liikaa nuorille järjestettyjä palveluita ammattilaisten lähtökohdista suunniteltuna. Eroja ilmeni myös sukupuolten välillä kommunikointivalmiuksissa.

HT3 ”Ei kyllä riittävästi kuulla nuorten näkökulmia. Usein mielipiteitä kertoo nuoret, joilla vahvuuksia ja osaamista ja heikomman nuoren ääni jää alle. Ei osata hyödyntää maahanmuuttajayhteisöjä. Siellä ei pelkästään vanhempi, vaan koko yhteisö määrittelee sitä, mikä on sallittua, mikä heidän mielestensä on ok kulttuurilähtökohdista.”

HT4 ”Paljon eroja miesten ja naisten välillä, nuoret miehet ovat usein hyvin lyhyt sanaisia, eivät osaa avata asioita vaan heiltä pitää kysellä tietoa. Heiltä pitää kysyä yksi kysymys kerrallaan, jos kysyy monta, niin vastataan vain viimeiseen. Yleisesti nuoret osaavat myös kysyä. Nuoret ovat tyytyväisiä asiakkaita, mutta ottavat usein yhteyttä esim. väsymyksen ja ahdistuksen takia. Nuoret lopettavat lääkityksen helposti kesken, kun kokevat parantuneensa. Vaikka ottavat hoidon vastaan, kun kokevat tarvitsevansa sitä, mutta haluavat myös niistä eroon heti kun olo helpottaa koska masennusta ym. hävetään.”

Osa haastateltavista koki, ettei tiennyt saiko nuori tarvitsemansa avun, kun ensitapaamisella nuorella saattoi olla hirveä tarve avulle ja seuraavalla kerralla asiakas ei kokenutkaan enää samanlaista tarvetta ja tarve saattaa muuttua kerrasta toiseen. Mainittiin että nuorten kanssa törmää siihen että, lähdetään miettimään hoitopolkua ja heillä on kiinnostusta kuntoutukseen esimerkiksi psykoterapiaan ja sitten he eivät kuitenkaan hakeudu siihen hoitoon, vaikka saavat lähetteen. Vuoden päästä ollaan usein taas samassa pisteessä ja oravanpyörä on valmis, haastattelijat kuvailivat. Kaikki olivat samaa mieltä, siitä että on ymmärrettävää, että hoitoprosessi on raskasta aloittaa yksin, terapeutin löytäminen on iso ponnistus, johon nuori tarvitsisi tuen myös täysi-ikäisenä, joku, joka ohjaisi asiakasta, eikä hän jää yksin hoitoprosessin kanssa. Koettiin että kun tulee parempi kausi niin asiat lykkääntyvät nuorilla ja ahdistus kertyy. Tämä tuntui vaikeuttavan ammattilaisten työtä, kun tarjottu apua otetaan innolla vastaan, mutta kahden viikon päästä halukkuus on ohi ja nuorella on parantunut olo. Samat ongelmat toistuvat ja havaittiin, että tämä selittyy nuorten kokemattomuudella asioiden hoitamisessa.

Tekoälyssä paljon hyvää, mutta sen kykyyn reagoida inhimillisesti ei uskottu. Ammattilaiset pystyvät havaitsemaan paljon muuta kuin vaan puheen, jonka kone tulkitsee. Palautteen saaminen ihmiseltä ei ole sama kuin tekoälyn tuoma kokemusta. Ihminen saa ihmisen tuntemaan, ettei ole

yksin, mikä on monelle nuorelle todella tärkeää. Chat keskustelun koettiin myös jättävän tietyn etäisyyden. Ihminen kuuntelee ja jakaa tilan, jolloin on mahdollista päästä yksinäisyydestä pois. Tekoälyn lisäksi nuorille tarkoitetuissa palveluissa ja sovelluksissa pitää olla takana ihminen vastaamassa. Haastateltavien kanssa puhuttiin myös mobiilisovelluksista, josta luovuttu, kun tilalle koitetaan kehitellä toimivampia. Mutta useimmat epäilivät, ettei nuoria ollut huomioitu kovin hyvin epäonnistuneiden sovellusten kehittämisessä.

Ei koettu, että välttämättä nuoret tulee kuulluksi niin hyvin kun pitäisi yhteistyössä tuli kuulla molempien toiveet sekä nuoren että vanhemman jos mukana ja kohdata nuoret omina persooninaan. Tällä hetkellä kuitenkin monessa asiassa on parempi tilanne kuin ennen, esimerkiksi koulujen oppilashuollot ja koulupsykologit kouluissa enemmän paikalla.

Teknologian kehitykseltä odotetaan, ettei työntekijällä menisi aikaa niin paljon suunnitteluun koneella ja aikataulujen jakamisiin. Arkiset kohtaamiset koulussa ja juttelut välitunneilla olisivat arvokasta aikaa nuorille. Osa myös pelkäsi oman työn hallinnan tunteen menettämistä, jolloin saattaisi jäädä joku tärkeä osa huomiotta, tekemättä tai unohtuisi mikäli esimerkiksi tekoäly kirjaisi raportit puolestani kuullun perusteella.

Yleisesti ajateltiin, että nuoret jotka, käyttävät aktiivisesti erilaisia hyvinvointipalveluita, heitä kuullaan hyvin, mutta se on vain marginaalinen osuus. Esimerkiksi nuorisotoimi kirjaa nuorten ajatuksia ylös, häiriökäyttäytymistä ja huumeiden esiintymistä seurataan alueellisesti, jolloin nuorisotyöntekijät pystyvät puuttumaan paremmin nuorten ongelmiin. Haastatteluissa tuli ilmi näkemys, ettei aikuisten tarvitsekaan olla holhoamassa nuoria, he kun ovat aina tulleet kuitenkin askeleen jäljessä nuorten omassa maailmassa, mutta uskottiin nuorten pariin menemiseen ja jalkautumiseen, näin osoitetaan välittämistä myös niitä kohtaan, jotka eivät muuten tule kuulluksi ja osoitetaan kiinnostusta heidän asioihinsa. Silloin kohdataan kasvokkain ja halutaan ymmärtää nuoria. Harrastus tarjontaa nuorille havaittiin olevan paljon jopa runsaasti, mutta kuinka hyvin se on kohdennettu. Ongelmana ilmeni, ettei nuorilla aina ole tietämystä hyvinvointia edistävästä harrastuksista, joista he saattaisivat innostua, jos heille on tarjottu aina pelkästään kilpailulajeja kuten hyvää liikuntaa jalkapallon muodossa, mutta ei voi haluta sellaista muuta mitä ei tiedä. Tämän takia palautelomakkeiden täytössä ilmeni tämä nurja puoli, vaikka kaikki haastateltavat kertoivatkin, että palautteita kerätään vähintään kerran vuodessa. Nuoren mainittiin laittavan helposti lomakkeeseen juuri sen mitä kaikki muutkin, siksi vaihtoehtoinen kokeileva toiminta ja keskustelut nuorisotoimen kanssa onkin huippu tärkeää työtä. Sovelluksista mainittiin Boostis, jossa laaja valikoima harraste mahdollisuuksia nuorille.

6.2 Moniammatilliset näkemykset teemoittain koottuna

Moniammatillisuuden Tavoitteena moniammatillisuudessakin on tietojen ja työkäytäntöjen yhdistämisellä havaita jaettu ymmärrys ja asiakaslähtöisyys sen sijaan että korostettaisiin eroja (Pocket, 2010). Myös haastatteluissa tuli ilmi, että jos asiantuntijat ovat erimieltä asioista, ne sovitaan ammattilaisten kesken ennen kuin nuorta ja mahdollisesti hänen perhettään kutsutaan mukaan moniammatilliseen tapaamiseen. Teemojen mukaiset tulokset korostivat tätä yhteisymmärryksen hakemisen tärkeyttä tiedonkulun sujuvoittamiseksi kaikilla, osa-alueilla niin kuuntelemisessa kuin sovellusten kehitystyössä.

Teema 1. Työjärjestelmät moniammatillisessa nuorisotyön tiedonjaossa. Tietojärjestelmissä on rajoituksia, kuten rajallinen yhteensopivuus eri organisaatioiden välillä. Tämä aiheuttaa haasteita tiedonkulussa ja voi vaikuttaa yhteistyön tehokkuuteen. Tarve yhtenäisille asiakastietojärjestelmille, jotka yhdistävät tiedot eri tahojen välillä, korostuu. Humanistisesta näkökulmasta tarkasteltuna moniammatillinen yhteistyö on välttämätöntä nuorten asioiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseksi, mutta tiedonkulun puutteet voivat heikentää tätä yhteistyötä. Sosiaalinen vuorovaikutus ja luottamus nuoren ja ammattilaisten välillä ovat avainasemassa tiedonkulun parantamisessa. Käytännön kokemukset järjestelmien käytettävyydestä, ja niiden tarjoamasta hyödystä nousevat esiin alakohtaisesti. Haastateltavat tuovat esiin tarvetta koulutukselle ja selkeille ohjeistuksille. Vuorovaikutteisella sovelluskehityksellä voidaan parantaa ja tukea nuorten ja ammattilaisten välistä kommunikointia ja luottamusta.

Teema 2. Nuorten kuunteleminen ammattilaisten näkökulmasta. Moniammatillinen yhteistyö on olennainen osa nuorten kuulemista ja tukemista. Esimerkiksi oppilashuollon henkilökunnan rajattu pääsy Wilmaan voi vaikeuttaa nuorten kuulemista ja tiedon jakamista. Tarvitaan käyttöoikeuksien järkevöittämistä ja teknisiä ratkaisuja, jotka mahdollistavat paremman tiedonkulun ja tietojen yhdistämisen eri asiakasjärjestelmien välillä. Tarve avoimelle vuorovaikutukselle ja yhteistyölle korostuu. Vanhempien rooli ja suostumukset tietojen jakamisessa ovat tärkeitä tekijöitä, jotka vaikuttavat tiedonkulkuun ja luottamukseen. Haastateltavat mainitsevat käytännön haasteita tiedon puutteiden ja koordinaation ongelmien kanssa. Nuorten kokemukset ja palautteet ovat tärkeitä nuorten kuulemisen ja tukemisen parantamisessa.

Teema 3. Sovelluskehitys ja tunnetaidot. Puhelinsovellusten, kalenterien ja päiväkirjojen, käytettävyys on keskeistä niiden hyödyntämiselle. Yhteen toimivuus ja integraatio muiden järjestelmien kanssa parantaisivat tiedonkulkua ja yhteistyötä. Nuorten ja ammattilaisten välistä vuorovaikutusta voidaan lisätä tarjoamalla helppoja ja turvallisia viestintäkanavia.

Moniammatillinen yhteistyö sovellusten avulla tehostaa tiedonkulkua ja auttaa koordinoimaan palveluita paremmin. Helppokäyttöisiä sovelluksia, jotka vastaavat nuorten tarpeisiin ja toiveisiin kaivataan tunnetaitojen kehittämisen seurantaan nuorelle itselleen työkaluksi. Nuorten näkemykset ovat keskeisiä sovellusten kehittämisessä, myös nuorten ja ammattilaisten palautteet ovat arvokkaita sovellusten kehittämisessä ja parantamisessa.

Teema4. Muut esille nousseet asiat. Yhteistyö ja tietoturvan parantaminen ovat tärkeitä kehityskohteita. Eri alojen haastateltujen asiantuntijoiden näkökulmasta katsottuna sekä nuorten omat että organisaatioiden asiakassovellukset lisänä työjärjestelmien käytössä voivat tukea nuorten ja moniammatillisen välistä vuorovaikutusta ja luottamusta. Moniammatillinen yhteistyö ja avoin keskustelu ovat tärkeitä tiedonkulussa ja niiden katsottiin toimivan yleisesti hyvin. Nuoret toivovat konkreettista hyötyä moniammatillisesta yhteistyöstä itselleen.

6.3 Tärkeinä pidettyjen tekijöiden ja sovellusten yhteys

Haastateltavat korostivat moniammatillisen yhteistyön ja tiedonkulun merkitystä.

Puhelinsovellukset, kuten chat-sovellukset ja Wilma, helpottavat ammattilaisten välistä viestintää ja tiedon jakamista. Esimerkiksi sosiaalialalla ja terveydenhoidossa sovellukset mahdollistavat paremman yhteistyön eri tahojen välillä ja auttavat tiedon jakamisessa. Nuorten kuulemisessa tärkeäksi koettiin, että ammattilaisilla on ajantasainen tieto nuoren tilanteesta ja että tiedonkulku sujuu helposti eri osapuolten välillä.

Haasteet puhelinsovellusten käytölle ovat tietoturva ja yksityisyys. Haastateltavat mainitsivat tietoturvaan ja yksityisyyteen liittyviä huolia. Nuorten tietojen säilyttäminen turvallisesti ja heidän yksityisyytensä suojaaminen on keskeinen haaste, joka liittyy käyttäjäkokemukseen. Haastateltavat toivat esiin tarpeen ammattilaisten koulutukselle ja ohjeistukselle sovellusten käytössä. Esimerkiksi terveydenhoidossa uusiin digipalveluiden, chattien ja sovellus järjestelmien käyttöön tarvitaan jatkuvaa kehitystä ja koulutusta, jotta ammattilaiset osaavat käyttää niitä tehokkaasti. Nuorille tuntui olevan luontaista näihin digipalveluihin siirtyminen ja heiltä tuli vanhempia vähemmän kysymyksiä käyttöön liittyvistä ongelmista. Yhteenvetona voidaan todeta, että puhelinsovellukset tarjoavat merkittäviä mahdollisuuksia moniammatillisen yhteistyön lisäämiseen nuorten kanssa. Haasteiden voittaminen ja käytön lisääntyminen vaatii vielä kehitystä, koulutusta ja yhteistyötä eri tahojen välillä.

Vertailen haastateltavien tietoja annettuihin vastauksiin ja kokoan keskeisimmät huomiot ammattilaisilta ensin aloittain tietojärjestelmien käytöstä humanistiselta näkökulmalta.

Viiden haastateltavan sosiaalialan ammattilaisen huomioita:

- HS1: Hän korostaa henkilökohtaisia kontakteja ja verkostoyhteistyötä. Hoitoonohjaus puhelimitse ja tapaamiset paikan päällä. Luottamuksen säilyminen koitetaan varmistaa olemalla mukana, kun nuori asiakas siirtyy seuraavalle asiantuntijalle. Tärkeimmäksi hän kokee käytännön yhteistyön merkityksen tiedonkulun parantamiseksi.
- HS2: Asiakastietojärjestelmän rajoitukset ja tietoturvariskit tuodaan esiin. Moniammatillinen tiedonsiirto koetaan ongelmalliseksi yhtälöksi, kun tietoja ei jaeta talon ulkopuolelle luottamuksen ja asiakasturvallisuuden säilymiseksi.
- HS3: Vanha kauan käytössä ollut asiakastietojärjestelmän vaihtuminen uuteen edessä kevään aikana, kun vanha järjestelmää ei yleisesti pidetty soveltuvana sosiaalihuollon työhön. Uuden asiakastietojärjestelmän tulon vaikutukset työskentelyyn koettiin positiivisesti. Sisäinen työyhteisön välinen tiedon jakaminen sujui sähköpostitse ja Wilman kautta tieto jaettiin nuorille asiakkaille ja heidän perheillensä.
- HS4: Tiedonkulun haasteet ja tarve moniammatilliselle yhteistyölle korostuvat, kun yhteystahoja on monta ja asiakkaalle tarvitaan laaja tukiverkosto, johon liittyy vahva salassapito vaatimus.

Viiden haastateltavan opetusalan ammattilaisen huomioita:

- HO1: Wilman rooli pedagogisessa tiedonjaossa korostuu, mutta terveyteen liittyvät tiedot rajattu ja kaikki tiedonjako aina huoltajan luvalla. Moniammatilliset palaverit ja yhteistyö oppilashuollon kanssa työn perustana nuoren hyväksi.
- HO2: Kiitetään Wilman kautta toimivaa viestintää nopeaksi ja vastavuoroiseksi viestintäkanavaksi. Puhelimella soittamalla tavoitetaan parhaiten oikea-aikainen asioista sopiminen. Ongelmallisimpana yhteystahona tärkeyden korostumisen vuoksi koettiin lastensuojeluun kirjatun huoli-ilmoituksen etenemisen seuraaminen.
- HO3: Tiedonkulussa paljon eroja koulujen välillä nivelvaiheissa, joka tarkoittaa oppilaan siirtymistä toiseen asteen koulutukseen. Moniammatillinen yhteistyö on tärkeä edellytys sujuvalle oppilashuollolle. Vanhempien ja oppilaiden kanssa henkilökohtainen viestintä puheluilla ja suullisesti paras tapa välttää väärinymmärryksiä mutta kirjalliset sopimukset Wilmassa välttämättömiä asioiden muistamisen kannalta molemminpuolisesti.

- HO4: Moniammatillinen yhteistyö ja tietojen jakaminen oppilashuollon ja terveydenhuollon välillä koettiin tärkeimmäksi ja toimivimmaksi tavaksi edistää nuorten asioita.
- HO5: Nuorta kuullaan moniammatillisen ryhmän kokoamisessa, ketkä sinne halutaan mukaan ja hänelle kerrotaan ennakoivasti mitä tapahtuu.
- HO6: Hiljaisten nuorten ääni kuuluviin paremmin, kun ei uskalleta kertoa asioita, niin pitäisi saada anonyymi kontakti opettajiin ja aikuisiin. Huoli ilmoitukset koettiin hyvin toimiviksi. Haastavinta aikaa keskeytysten kannalta on ensimmäinen vuosi nivelvaiheen siirtymästä.

Viiden haastateltavan terveydenalan ammattilaisen huomioita:

- HT1: Omien asiakastietojärjestelmien käyttö tärkeä työväline. Kanta-järjestelmän toimintahäiriöt eivät ole harvinaisia. Huomiota pitäisi kiinnittää potilaiden ajanvarauksen ja ajansaamisen ja hoidon odotuksen hallintaan.
- HT2: Erikoissairaanhoidon ja koulumaailman yhteydenpito korostuu työssäni ja siinä on omat tietojen jakamisen haasteet. Tietojärjestelmien toimivuus vaihtelee ja koulumaailman ja sote-yhteistyön tiedonkatkoksia valitettavasti on. Tähän vaikuttaa Sote-uudistus ja järjestelmämuutokset.
- HT3: Järjestelmien yhteensopimattomuus ja tietoturvakysymykset vaikeuttavat tiedon vaihtoa. Ammattilaisten välinen aktiivinen yhteistyö sen takia hyvin tärkeässä roolissa onnistuneen asiakaskokemuksen luomisessa.
- HT4: Digiklinikan ja uusien sovellusten käyttö nuorten hoidossa toimivaa, koska he ovat näppärää käyttäjäryhmää. Keskustelut ja yhteistyö eri tahojen kanssa välttämätöntä tiedon välittymiseksi oikein. Omien tietojen näkyvyyttä ja saatavuutta asiakkaille pitäisi helpottaa.

Kaikkien kolmen alan ammattilaiset korostavat tietojärjestelmien käytön ja yhteistyön merkitystä. Teknisiä rajoitteita ja yhteensopivuuden haasteita esiintyy kaikissa aloissa, mikä vaikeuttaa tiedon jakamista ja koordinoitua. Moniammatillinen yhteistyö ja avoin vuorovaikutus ovat avainasemassa tiedonkulun parantamisessa ja nuorten hyvinvoinnin tukemisessa. Käyttäjäkeskeinen näkökulma korostaa sovellusten käytettävyyttä ja nuorten tarpeiden huomioimista, jotta tiedonkulku ja palveluiden laatu paranevat. Viestintäteknologia painottuu tiedottamiseen, nuorten kuuntelun sijaan, joten vastavuoroisuutta tulisi kehittää lisää. Ensiavusta tuttu käsite, onnettomuus paikan hiljaisiin saattaa olla suurimmassa hädässä, sopii myös nuorten koettuun hätään. Vaietut asiat eivät huuda huomiota. Nuoren on vaikea puhua, jos on kokenut, ettei saa tai kannata puhua. Tarvitaan matalan kynnyksen yhteydenpito kanava, auttava ammattilainen sen takana luomassa luottamussuhteen,

jonka kanssa yhdessä voidaan lähteä rakentamaan moniammatillista hoitosuunnitelmaa. Tämän perusteella voidaan todeta, että vastavuoroinen tiedonkulku ja järjestelmien sekä sovellusten hyödyntäminen ja kehitys ovat keskeisiä tavoitteita kaikissa kolmessa alassa.

7 Johtopäätökset

Tietojärjestelmät nuorisotyön ytimessä osuivat hyvin kriittiseen kohtaan moniammatillisen yhteistyön kehittämisen kannalta uudistusten murroksessa ja näyttää vahvasti siltä, että keinoja järjestelmän hallintaan tarvitaan yhä enenevässä määrin. Nimenomaan nuorten parissa ihmiskeskeisyys ja humanististen teknologioiden hyödyntäminen digitaalisin keinoin on mahdollista moniammatillisesti, siksi että nuorilla on taito olla sosiaalisessa mediassa ja tarve aidolle vuorovaikutukselle esimerkiksi opintojen aiheuttaman stressin laskemiseksi, vaikka he vielä opettelevat vuorovaikutteisen tuen hakemista itseohjautuvasti. (Meriläinen ym. 2008, 166–167).

Haastatteluissa ilmeni hyvin avun tarve nuorten heikkoon koettuun hyvinvointiin, johon ammattilaiset mieltivät ohjaavia keinoja edistää hoitosuunnitelmien jatkuvuuden onnistumista digitaalisilla keinoilla. Oikeiden mittasuhteiden näkemisen opettelu auttaa nuoren identiteetin muodostumisessa, johon moniammatillisesti pystytään tarjoamaan vuorovaikutusta. Epäselvä identiteetti liittyi motivaatio-ongelmiin opiskeluun ja työuraan liittyvissä tavoitteissa. (Marttinen 2000.)

Tulokset osoittavat, että sopivia mobiilisovelluksia nuorten ajatusten jakamiseen on mahdollista hyödyntää moniammatillisessa hoitotyössä. Ennusteita on esitetty jo pitkään, että ihmiset kommunikoivat tehokkaammin koneen välityksellä kuin kasvotusten (Licklider 1968, 24). Tämä on osittain toteutunut paikasta ja ajasta riippumattomilla yhteyksillä, joka on ajallisesti ja globaalisti kustannustehokasta työtä, mutta haastattelujen perusteella moniammatillisessa työssä lasten ja nuorten kanssa pyritään edelleen toteuttamaan tapaamiset pääosin kasvotusten paikan päällä lähitapaamisilla, jotka antavat paremman mahdollisuuden luottamuksellisen suhteen syntymiselle ja nonverbaalisen havaintojen tekemiselle ammattilaisille. Myös nuorelle lähitapaaminen tarjoaa rauhallisen ja turvallisen paikan tavata vastaanotolla, jota ei aina ole muissa ympäristöissä saatavilla.

Lähitapaamisten lisäksi tarvitaan enenevässä määrin kustannustehokkaita etäyhteyksiä ja laajempia kommunikaation mahdollisuuksia, joita varsinkin jo yli kaksikymmentävuotiaiden kanssa pystyttiin onnistuneesti toteuttamaan osana ratkaisuja. Osa haastatelluista oli havainnut, että matalan kynnyksen chatit ovat saaneet jo nuorten vahvan suosion neuvonta ja yhteydenotto kanavana. Sosiaalinen media ja sovellukset avaavat lisäksi nuorelle vahvan sosiaalisen elämän. 71 % 7–18-vuotiaista kokee tietojen, taitojen oppimista ja puolet kokee myös kaverisuhteiden parantuneen

digilaitteiden ja sovellusten ansiosta (Pelastakaa lapset, 2022). Keskittymällä hyvään voidaan löytää tapoja tukea digitaalisten laitteiden hyödyntämistä.

Digitaalisuus lisää resursseja viestintään ja kommunikointiin. Perheillä ja ammattikasvattajilla on iso vastuu ohjata niiden turvalliseen ja hyödylliseen käyttöön. Kun halutaan vahvistaa lasten ja nuorten asioiden ja päätöksenteon tietopohjaa, niin heillä pitää olla mahdollisuus tuoda mielipiteitään esiin ja mukaan yhteiskunnalliseen ilman että niitä hoksataan kysyä (Lastensuojelun Keskusliitto, 2025).

Suuri vaikuttava tekijä hyvään dialogisuuteen ja hoidon tuloksiin on elinkaaren jatkuvuus. Hoidon jatkuvuuden haasteisiin voidaan löytää ratkaisuja digistä. Esimerkkinä viikoittainen kirjeenvaihto nuoren tai perheen kanssa suljetussa chatissa, jossa mukana hoitoketjun osapuolet, tällöin keskustelua voidaan jatkaa keskeytyksettä ajasta ja paikasta riippumatta työntekijöiden vaihtuvuudesta huolimatta ja uusi hoitotaho pääsee hyppäämään mukaan vuoropuheluun, joka saa näin tilaa jatkua ja kasvaa. Toimiva moniammatillinen yhteistyö tarvitsee jaettua aikaa tiedon prosessointiin. Ratkaisut vaativat näkökulmia eri konteksteista, joissa ristiriitaisetkin haasteet asettuvat limittäin ja tämä synnyttää uudenlaisia ratkaisuja. (Isoherranen, 2008.)

Lisäksi yksi ristiriita digitaalisuudesta on koettu kuormitus. Kokemus etäopetuksen nopeasta käyttöönotosta työllisti varsinkin perheitä, jossa tarvittiin tehostettua tukea koronan alkaessa (JYU, 2020). Tällaiset kuormittavat kokemukset onkin syytä hyödyntää digitaalisten palveluiden kehitystyössä esimerkiksi ohjaavalla toiminnallisuudella käyttöönotossa. Sillä kun 20 % lapsista on psyykkisen tuen tarpeessa, käytös- ja tarkkaavaisuushäiriöt sekä mieliala ja ahdistuneisuushäiriöt, niin tämä lisää kysyntää, johon haetaan ratkaisuja hyödyntämällä juuri digitaalisia palveluita, joka mahdollistaa resurssien tehokkaamman jaon. Esimerkiksi Taysin lasten- ja nuorisopsykiatrian vastualueiden kanssa yhteistyössä kehitellään pelillisyyttä hyödyntävää sovellusta lasten toiminnanohjaukseen. (TAY, 2021.)

Haastatteluissa kävi ilmi, että ammattilaisille tärkeä tietojenvaihto moniammatillisissa palavereissa näyttää nuorille helposti turhautavalta mihinkään johtamattomalta ajanhukalta, joten tämä tulisi huomioida nuoren kanssa tapaamisista sovittaessa, että päästäisiin silloin pureutumaan nuoren kannalta olennaisten päätösten edistämiseen. Tässäkin on syytä miettiä dialogisuuden vuorottelua läpinäkyvästi esimerkiksi hyödyntämällä sovellusten muodossa tietojenvaihtoa, jolloin nuori kokee, että kaikki osapuolet pystyvät paremmin reagoimaan itse päätöstentekoon tapaamisissa.

Digiosallisuuden vahvistaminen on osa työkuulttuurin muutosta, mutta sitä vahvistetaan myös esimerkiksi perheille suunnatulla Mummun ja vaarin virtuaalitulvalla. Sen ideana on yhdessä

askartelu ja jutustelu verkon välityksellä perheiden ja ikäihmisten kanssa (Innokyla, 2022). Digiosallisuuden tutkimus ja seuranta on tärkeää, jotta digitaalisuuden kehittämistä osataan suunnata oikein ja vältettäisiin eriarvoistumista saavutettavuudessa (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2023).

7.1 Tutkimuskysymysten tarkastelu

Ensimmäinen tutkimuskysymys: Millainen mobiilisovellus hyödyttäisi eniten ammattilaisia, jolle nuori haluaa jakaa omia ajatuksiaan?

- Helppokäyttöisyys ja saavutettavuus:
  - Sovelluksen tulee olla intuitiivinen ja helposti navigoitava. Nuorten tulee pystyä käyttämään sovellusta ilman laajaa ammattilaisten opastusta. Sekä rajaamaan tiedot, jotka haluavat näyttää tai jakaa.
  - Sovellus tulisi olla saatavilla sekä mobiililaitteilla että tietokoneilla, jotta se olisi mahdollisimman helposti käytettävissä eri tilanteissa. Tällaisia ammattilasten ja asiakkaan yhteistyön mahdollistavia omia sovelluksia on jo esimerkiksi useammalla terveysalan yrityksellä tai organisaatiolla.
  - Pelillisuus tarjoaa motivoivaa saavutettavuutta ja pitää mielenkiintoa yllä vaikeissakin hetkissä arvostaa omaa edistymistä ja ylläpitää hoitopolun seuraamista, jolloin ammattilainen kokee sovelluksen hyödylliseksi.
- Tietoturva ja yksityisyys:
  - Nuorten tietojen suojelu on ensisijaisen tärkeää. Sovelluksen on tarjottava vahva tietoturva ja mahdollisuus suojata tiedot salasanoilla tai kaksivaiheisella tunnistautumisella silloin kuin halutaan käyttää sovellusta nuoren hoitopolun osana lait ja tietotyön viranomais- standardit huomioiden.
  - Sovellus voi sisältää mahdollisuuden anonyymiin viestintään, jos nuori haluaa jakaa ajatuksiaan ja kysyä apua ilman identiteetin paljastamista varsinkin kouluissa opettajalle tai oppilashuollolle, jolloin ammattilaiset saisivat paremmin yhteyden myös hiljaisiin oppilaisiin.
- Yhteensopivuus ja integraatio:

- Sovelluksen ei kuitenkaan tarvitse olla yhteensopiva eri tietojärjestelmien, kuten Wilman ja Kannan, kanssa. Tämä mahdollistaa tiedon yksityisyyden säilymisen ja parantaa luottamusta moniammatillisessa yhteistyössä, jolloin nuorella itsellään säilyy kontrolli tietojen jaosta.
- Viesti- ja kommunikaatio-ominaisuudet:
  - Sovellus voi sisältää chat-ominaisuuden, jonka avulla nuoret voivat helposti viestiä ammattilaisten kanssa. Tämä mahdollistaa matalan kynnyksen viestinnän ja avunhaun ja saannin nopeasti ja oikea aikaisesti.
  - Sovelluksessa tulisi olla myös mahdollisuus jakaa dokumentteja, kuvia, kalentereita ja videoita, mikä voi auttaa nuorta ilmaisemaan itseään monipuolisemmin myös nonverbaalisesti ja ammattilainen saa lisäarvoa materiaalista työn tueksi.

Mobiilisovellus, joka hyödyntää nuorten teknologista osaamista, voi olla erittäin hyödyllinen nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten näkökulmasta. Sovelluksen tulisi olla sellainen, jonne nuoret voivat helposti tallentaa hoitopolun ja hoito-ohjelman, ajatuksiaan ja tunteitaan sekä moniammatillisenverkoston yhteystiedot. sen tulisi tarjota tilaa, jossa nuoret voivat turvallisesti ilmaista itseään ja jakaa kokemuksiaan. Chat-ominaisuudet, ajanvaraukset, päiväkirjatoiminnot ja mielialakyselyt voivat tukea tätä. sovelluksen tulisi tarjota kannustimia ja palkintoja, jotka motivoivat nuoria käyttämään sovellusta säännöllisesti. Esimerkiksi personoidut muistutukset ja tavoitteiden asettaminen voivat auttaa nuoria pysymään sitoutuneina.

Toinen tutkimuskysymys: Miten moniammatillisessa työjärjestelmässä pystyttäisiin huomioimaan paremmin nuoren kasvu, kehityskaari ja ajatukset hoitoketjun eri vaiheissa?

- Moniammatillisen yhteistyön vahvistaminen:
  - Sovellusten ja tietojärjestelmien kehittäminen, jotka tukevat moniammatillista yhteistyötä. Esimerkiksi yhteiset tiedonjakokanavat ja palaverit, joissa nuoren ajatukset voidaan ottaa huomioon eri ammattilaisten kesken ja nuori saa oikea aikaista tietoa ennakkoon tulevista tapaamisista ja ihmisistä, joita hän tulee kohtaamaan.
  - Koulutus ja ohjeistus ammattilaisille moniammatillisen yhteistyön parhaista käytännöistä, jotta he osaavat hyödyntää sovelluksia ja järjestelmiä tehokkaasti tukien nuoren kehityskaarta ja etenemistä.

- Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys:
  - Varmistaa, että nuoren tiedot ovat kaikkien tarvittavien ammattilaisten saatavilla nuoren niin halutessa. Keskeistä on luottamus ja vapaaehtoisuus hyödyntää omia tietojaan aina uusien kontaktien luomisessa, joka vähentäisi nuoren kokemaa kuormaa asiantuntijoiden jatkuvasti vaihtuessa ja säilyttäisi eheyden tunteen hoidon jatkumisessa.
  - Nuoren ja hänen vanhempiensa tulee olla tietoisia siitä, mistä nuoret tiedot löytyvät ammattilaisilta ja kenellä on pääsy tietoihin ja miten tiedot jaetaan. Tämä luo luottamusta ja avoimuutta.

- Aktiivinen kuunteleminen ja osallistaminen:
  - Ammattilaisten työn keskiössä on aktiivisesti kuunnella nuoren ajatuksia ja ottaa niitä huomioon päätöksenteossa. Sovellukset voivat tarjota alustoja, joissa nuori voi jakaa ajatuksiaan ja palautettaan.
  - Osallistavien menetelmien käyttö, kuten kyselyt ja arvioinnit, joissa nuori voi kertoa omia kokemuksiaan ja tarpeitaan. Sovellusten tulisi tarjota mahdollisuus nuorille ilmaista tunteitaan ja jakaa palautettaan. Tämä auttaisi ammattilaisia ymmärtämään nuorten tarpeita ja reaktioita paremmin.
  - Itseohjautuvuuden opettelu tuettuna ammattilaisten kanssa auttaa osallistumaan päätöstentekoon ja lisää keskinäistä arvostusta ymmärtämään vaihtoehdot ja yhdessä ratkaista niitä.

Moniammatillisessa työjärjestelmässä tulisi ottaa huomioon nuorten kyky sopeutua ja tukea heitä muutosprosesseissa. Sovellukset ja järjestelmät, jotka auttavat nuoria käsittelemään muutoksia ja haasteita, voivat parantaa heidän hyvinvointiaan ja tukea hoitoketjun eri vaiheissa. Vuorovaikutus aikuisten kanssa on keskeistä. Sovellukset, jotka mahdollistavat helpon ja avoimen kommunikaation nuorten ja ammattilaisten välillä, voivat parantaa tiedonkulkua ja yhteistyötä. Yhteisöllisyyden ja empaattisuuden tukeminen voi vahvistaa nuorten osallisuutta ja hyvinvointia. Sovellukset, jotka tarjoavat yhteisöllisiä toimintoja, kuten tukiryhmiä ja vertaistukea, voivat auttaa nuoria tuntemaan olonsa kuulluiksi ja ymmärretyiksi.

Kokonaisuutena mobiilisovellusten ja tietojärjestelmien kehittäminen, jotka tukevat moniammatillista yhteistyötä ja nuorten kuulemista, ovat keskeisiä tavoitteiden saavuttamiseksi. Tietoturva, helppokäyttöisyys ja yhteensopivuus ovat avainasemassa sovellusten kehittämisessä. Ammattilaisten koulutus ja parhaiden käytäntöjen jakaminen vahvistavat moniammatillista yhteistyötä ja varmistavat, että nuorten ajatukset huomioidaan hoitoketjun kaikissa vaiheissa.

Johtopäätökset tutkimuksen pohjalta kahteen tutkimuskysymykseen näyttäisivät tarjoavan useita mahdollisuuksia kehittää tietojärjestelmiä nuorisotyön ytimessä kohti humanistisempaa digitaalista moniammatillisuutta. Nämä kysymykset antoivat vastaukset huomioida nuorten kyvyt teknologian osajina ja monien sovellusten käyttäjinä moniammatillisten työjärjestelmien rinnalla.

Humanistisesta näkökulmasta tarkasteltuna sovellusten tulisi huomioida ammattilaisten ja nuorten erilaiset tarpeet vuorovaikutteiseen kommunikointiin konkreettisten hyvinvointia edistävien toimien edistäjänä.

Tärkeimmät kehityskohteet nuorten kuulemisen kannalta liittyen näihin kysymyksiin oli aktiivisten ja motivoivien jopa pelillisten tapojen lisääminen keskustelun rinnalle. Moniammatillinen yhteistyö nuoren kanssa ei voi jäädä vain ajatustenvaihtoon tilanteesta, vaan sen pitää voida tarjota nuorelle vaihtoehtoisia toimintatapoja parantaa omaa hyvinvointiaan aktiivisena osapuolena ammattilaisten tukemana. Näyttäisi siltä että, luottamussuhde, josta saadaan hoitosuunnitelmalle parantumista, edistä jatkumo voisi tuoda moniammatillisen yhteistyön ja elinkaariajattelun kautta nuorelle konkreettista apua. Nuori tarvitsee tukea itseohjautuvuuden kehittymiseen, jotta hoitosuunnitelman toteuttaminen onnistuu halutulla tavalla ja juuri tähän tulisi pyrkiä tarjoamalla resursseja säästävää apua vuorovaikutteisten sovellusten kautta useille nuorille.

Johdannossa esitetyt lisäkysymykset siitä miten saadaan nuorten tuntemukset ja ajatukset vaikuttavimmin osaksi näiden ammattilaisten työtä tuntui herättävän paljon ajatuksia juuri hiljaisten ja vetäytyneiden nuorten mahdollisuudesta ottaa kontaktia anonyymisti, jolloin heitä olisi mahdollista neuvoa avun piiriin ja tarjota apua. Millä tietoteknisillä ratkaisulla voisi olla työtä ja yhteistyötä tukevaa vaikutusta nuorisotyössä? Tähän kysymykseen kaivattiin juuri ohjaavia hoitosuunnitelman seurantasovelluksia, jolloin saataisiin vuorovaikutteinen dialogia ja jatkuvuus yhteydenpitoon. Miten koetaan tiedonkulun toimivan ja ajatusten siirtyvän osapuolien välillä, sekä moniammatillisessa työyhteisössä että nuorten kanssa? Yleisesti luotettiin eniten keskusteluihin asianomaisten kanssa, mutta tiedonkulku oli helposti ammattilaiselta nuorelle tiedottavaa enemmän kuin vuorovaikutteista. Millaiset työkalut on havaittu toimiviksi ja millaisia sovelluksia pystyisi hyödyntämään? Puheluita pidettiin toimivimpana yhteydenpito välineenä ammattilaisten

tavoitellessa asiakasta, mutta nuorten oli havaittu ottavan yhteyttä eniten chattien avulla. Mitä puuttuu tai voisi olla toisin? Haastateltavat pohtivat erilaisia digipalveluita, neuvonnan ja ajanvarausten tukimuotoja nuorille, asioinnin helpottamiseksi. Mitä lapset ja nuoret toivovat? Nuoret olivat kokeneet etäyhteydet toimiviksi lyhyissä vastaanotoissa, mutta he olivat korostaneet turvallisen ja luottamuksellisen vastaanottoapaikan merkitystä keskusteluissa. Löytyisikö malleja, jotka toimisivat helpottavana elementtinä nuoren ajatusten ymmärtämisessä ja auttamisessa? Asioiden sanallistaminen ei ole kaikille nuorille yhtä helppoa, joten myös muut pelilliset menetelmät ja sovellukset tilanteen kartoittamisen auttoivat moniammatillista työryhmää yhdessä nuoren kanssa näkemään tilanteet päiväkirjamaisesti. Mahdollistaisiko tällainen tiedonkulun sujuvoittaminen nuorten hyvinvoinnin parantamista ja koettaisiinko tämä hyödylliseksi tai mahdolliseksi toteuttaa? Yleisesti ajateltiin ajantasaisen tiedonkulun tärkeyttä parantamaan tilannekuvaa ja sovellusten tuomiin mahdollisuuksiin tukea ammattilaisten havaintoja. Toiset haastateltavat eivät kokeneet itse tapaamisiin tarvetta sovelluksille, mutta osalle organisaatioista kehiteltiin juuri toimivampia asiakassovelluksia, joten kyllä sovelluskehityksellä voi nähdä olevan hyötyä, kunhan muistetaan kuunnella myös nuoria.

7.2 Pohdintaa sovellusten mahdollisuuksista

Digialustat tavoittavat päivittäin likipitään kaikki nuoret (Saarenmaa & Pitkänen, 2021). He ovat dialogin toisena osapuolena digiosaavia tässä kehitystyössä, kunhan heitä muistetaan kuunnella, niin hoitopolutkin on mahdollista saada paremmin toimiviksi kaikille käyttäjäosapuolille. Helppokäyttöinen ja saavutettava käyttöliittymä puhelimella tarjoaa työkalun, joka on aina lähellä. On huomioitava käyttöliittymän ajattelun erot nuorilla. Esimerkiksi Snapchat ja WhatsApp ovat nuorille yleisimmät viestikanavat ja tutummat kuin sähköposti tai perinteinen viesti tai puhelimen soitto toiminto. Sovellus tulisi olla saatavilla mobiililaitteilla ja tietokoneilla, jotta se olisi aina nuorten saatavilla. Sovelluksen tulee tarjota vahva tietoturva, kuten salasana ja kaksivaiheinen tunnistautuminen, näin varmistetaan, että nuorten tiedot ovat suojassa. Mahdollisuus anonyymiin viestintään, jos nuori haluaa jakaa ajatuksiaan ilman identiteetin paljastamista. Viestintä- ja tiedonjakokanavat, kuten chat-ominaisuudet ja dokumenttien jakaminen, helpottavat ammattilaisten yhteistyötä ja nuorten tukemista. Sovelluksen tulee tarjota nuorille mahdollisuus ilmaista tunteitaan ja jakaa palautettaan. Esimerkiksi päivittäiset mielialakyselyt, joissa nuori voi kertoa tunteistaan ja ajatuksistaan. Palautteiden ja tunteiden analysointi auttaa ammattilaisia ymmärtämään nuorten tarpeita ja kehittämään tukitoimia.

Näiden ominaisuuksien avulla voidaan tarjota nuorille konkreettista tukea ja parantaa heidän hyvinvointiaan. Sovellusten tulee olla käyttäjäystävällisiä ja tarjota selkeitä viestintäkanavia, jotka tukevat nuorten ja ammattilaisten välistä vuorovaikutusta. Teemahaastattelussa tuli esiin muutamia suomenkielisiä sovelluksia, chatteja ja verkkosivuja, jotka auttavat nuoria mielialan seurannassa ja tukemisessa:

Nuorten Turvasatama on digialustoilla toimiva vertaistuellinen yhteisö, joka on Pesäpuu ry:n, Auta Lasta ry:n Veturoinnin ja Osallisuuden aika ry:n yhteistä toimintaa. Tarkoituksena on vahvistaa lasten ja nuorten osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia, kun taustalla on lastensuojelun kokemuksia. Toiminta tapahtuu pitkälti digiympäristöissä kuten Discordissa, TikTokissa ja Instagramissa. Esimerkiksi ”Turvasatama-Discord-yhteisö mahdollistaa nimettömän, matalan kynnyksen ja vertaistuellisen osallistumismahdollisuuden kohderyhmän 13–29-vuotiaille nuorille verkkovälitteisesti. Yhteisö on auki ympäri vuorokauden. Toimintaa kehitetään yhdessä yhteisön nuorten kanssa.” (Pesäpuu, 2024) Vaikuttava esimerkki digitaalisesta toimintatavasta, josta on hyötyä nuorille. Juuri sitä mitä ammattilaiset ovat kaivanneet nuorille tässäkin tekemässäni tutkimuksessa oppilashuollon kanavoimana yläasteikäisille ja toisen asteen opiskelijoille, jolloin kohde nuoret saisivat toisistaan tukea omaan hyvinvointiin ja jaksamiseen, sekä tietoa moniammatillisen yhteistyön ja koulunkäynnin sujuvoittamiseksi eri auttavien tahojen kanssa. Lisäksi pesäpuu ry sivustoilta löytyy valtavasti tietoa nuorten parissa toimiville ja nuorille vertaistukea. Hankkeita kuten Sisukas, Hatkassa.

Daylio on helppokäyttöinen mielialapäiväkirjasovellus, jossa käyttäjä voi arvioida omaa mielialaansa hymynaamakuvakkeiden avulla. Sovelluksessa voi myös asettaa tavoitteita ja seurata päivän aikaisia aktiviteetteja. Analyysityökalujen avulla omaa vointia voi tarkastella pidemmällä ajanjaksolla. Daylio on ilmainen sovellus, mutta se sisältää mainoksia ja tarjoaa sovelluksen sisäisiä ostoja lisäominaisuuksien avaamiseksi. play.google.com

Mielialapäiväkirja sovellus mahdollistaa mielialan lisäksi esimerkiksi väsymyksen, ahdistuksen ja toimintakyvyn arvioinnin. Sovelluksessa on analyysityökalut, joiden avulla omaa vointia voi tarkastella pidemmällä ajanjaksolla. Sovellus on ilmainen ja saatavilla Google Play -kaupasta. www.aspa.fi

Omaolo on verkkopohjainen palvelu, joka tarjoaa erilaisia omahoito-ohjeita ja testejä mielenterveyden tukemiseksi. Sovellus auttaa tunnistamaan ja hallitsemaan mielialaan vaikuttavia tekijöitä. Omaolo on ilmainen kansallinen digipalvelu, joka auttaa arvioimaan hoidon tai palvelun tarvetta ja ohjaa tarkoituksenmukaisen avun tai tuen piiriin. www.omaolo.fi

Mielenterveystalo tarjoaa nettiterapiaa ja muita digitaalisia palveluja mielenterveyden tukemiseksi. Sovellus on suunnattu erityisesti nuorille ja tarjoaa tukea mielenterveyden haasteisiin.

Mielenterveystalo tarjoaa ilmaisia omahoito-ohjelmia ja nettiterapiaa. Chillaa-appi on ilmainen sovellus, joka on suunnattu nuorille yläkouluikäisistä alkaen. www.mielenterveystalo.fi

Mieli ry tarjoaa erilaisia harjoituksia ja tehtäviä mielenterveyden vahvistamiseksi. Harjoitukset voivat auttaa tunnistamaan ja hallitsemaan haitallisia ajatus- tai toimintamalleja. Mieli ry tarjoaa ilmaisia harjoituksia ja tehtäviä mielenterveyden vahvistamiseksi. Mun Mieli -sovellus on maksuton mobiilisovellus, joka esittää yksinkertaisia kysymyksiä arjen hyvinvoinnista ja antaa palautetta.

Mieli.fi

Nuorten mielenterveysseura Yeesi ry sivuilta on esimerkiksi linkki kuormitusmittari.fi toisen asteen opiskelijoille.

Muita nuorille apua tarjoavia tahoja on muun muassa: Nuorisola ry esimerkiksi, Parasta lapsille, ADHD liitto, Ensi ja turvakoti, Nuortennetti, Nuorten sulattamo ja Setan nuoret. Lisäksi on laajasti kaupunkien ja paikallisten omia nuorisotyön sivustoja nuorten tueksi. Turusta esimerkiksi: SPR Nuorten turvatalo, Nuorten neuvontatalo Hjelt, A-klinikka ja nuorten palvelut, Turun tyttöjen talo, Vimma nuorten taide- toimintatalo. Unohtamatta tietenkään, että liike on lääke, urheiluseurojen ja harrastusyhdistysten tarjoamaa valtavaa apua nuorille kuten partio ja 4-H yhdistys toiminta. Tarjontaa on paljon ja usein nuoret itse ovat parhaita linkittäjiä ja suosittelijoita toisilleen sopivan toiminnan löytämisessä.

Muutamia esimerkkejä suomenkielisistä chat-palveluista, joita nuoret käyttävät mielenterveyden tukemiseen:

- mml.fi/nuorisoneuvolan verkkosivusto, josta löytyy myös chat keskustelupalvelu. Lasten ja nuorten puhelimen ja chatin raportti vuodelta 2024 paljastaa että palveluilla on tarvetta ja vuoden aikana on otettu yhteyttä yli 20 000 puhelulla, nettikirjeellä ja chatin välityksellä.
- Sekasin-chat on MIELI ry:n ja Suomen Punaisen Ristin tarjoama palvelu, jossa nuoret voivat keskustella anonymisti koulutettujen vapaaehtoisten ja ammattilaisten kanssa. Chat on auki joka päivä ja tarjoaa tukea erilaisiin mielenterveyden haasteisiin.
- Nuorten Exit tarjoaa chat-palvelua, jossa nuoret voivat keskustella anonymisti seksuaaliterveyteen ja -väkivaltaan liittyvistä asioista. Palvelu on suunnattu erityisesti nuorille, jotka tarvitsevat tukea ja apua vaikeissa tilanteissa.

- Netari on digitaalinen nuorisotalo, joka tarjoaa erilaisia chat-palveluita nuorille. Netari-chatissa nuoret voivat keskustella anonyymisti nuorisotyöntekijöiden kanssa ja saada tukea arjen haasteisiin.
- Kirkon keskusteluapu tarjoaa chat-palvelua, jossa nuoret voivat keskustella anonyymisti koulutettujen vapaaehtoisten ja ammattilaisten kanssa. Palvelu tarjoaa tukea ja kuuntelua erilaisiin elämäntilanteisiin ja kriiseihin.
- Nuortenlinkki tarjoaa chat-palvelua, jossa nuoret voivat keskustella anonyymisti mielenterveyteen, päihteisiin ja muihin elämän haasteisiin liittyvistä asioista. Chatissa voi keskustella koulutettujen vapaaehtoisten ja ammattilaisten kanssa.

Lisäksi teemahaastatteluissa keskusteltiin peleistä, oppimiseleistä ja tekoälyn käytöstä. Epäiltiin, pysyykö hallinta ammattilaisella, jos hyödynnetään tekoälyä. Pelkona ilmeni, että joku tärkeä asia jää helposti huomaamatta kokonaisuudesta, jos annetaan koneen tunnistaa, vaikka mieliala-analyysiä, jossa tekoäly voisi analysoida nuorten viestejä ja keskusteluja tunnistakseen mielialan muutoksia ja mahdollisia mielenterveysongelmia. Ennakoivan analytiikan käyttö ja tekoäly, joka voisi analysoida suuria määriä tietoa, kuten oireita ja käyttäytymismalleja, ja ennustaa mahdollisia terveysongelmia tuntui myös itseään toteuttavalta ennusteelta haastateltavien mielestä eikä näin ollen puretuisi hyvin yksilöllisiin nuorten ongelmiin. Tämän ei koettu mahdollistavan ennakoivaa hoitoa, joka hyödyttäisi tai auttaisi ennaltaehkäisevien toimenpiteiden suunnitteluun, koska nuoren mieli on hyvin herkkä suunnanmuutoksille identiteetin vielä kehittyessä.

Sen sijaan tekoälyn käyttömahdollisuuksia ja selkeää tarvetta koettiin liian usein kesken päättyvien hoitosuunnitelman onnistuneessa läpiviennissä. Tekoäly voi auttaa ajanvarausten hallinnassa, muistuttamalla nuoria tulevista tapaamisista, hoidoista ja tehtävistä. Tämä vähentäisi unohdettuja tapaamisia, tarjoaisi oikeanaikaisia tukitoimia ja harjoitteita sekä parantaisi hoidon jatkuvuutta. Tekoäly voisi lähettää personoituja muistutuksia nuorille heidän mielialansa tai terveydentilansa perusteella. Esimerkiksi muistutus rentoutusharjoituksesta silloin, kun nuori on raportoinut ahdistusta. Epäilyä herätti kuitenkin tekoälyn mahdollisuus tietojen anonymisointiin, jos tekoäly voi anonymisoida nuorten tiedot, säilyykö yksityisyys ja tietojen jako turvallisesti?

Onnistunut sovellus tarjoaa tilaa nuoren tunteille ja ajatuksille päiväkirjan kalenterin kuvien tai taulun muodossa, myös kysely ominaisuudet voivat toimia ajatusten selkeyttäjänä. Päivittäinen, viikoittainen ja kuukausitasolle yltävä oman palautteen kerääminen auttaa tunnistamaan omaa oloa, sen vaihteluita, oireita ja luomaan elinkaarta, jonka avulla ymmärretään myös omia tarpeita ja

auttava taho pystyy kehittämään personoituja tukitoimia. Sekasin-chat ja Omaolo ovat hyviä esimerkkejä olemassa olevista palveluista, jotka tukevat nuorten mielenterveyttä ja viestintää ammattilaisten kanssa. Näiden sovellusten ominaisuuksia voidaan laajentaa ja kehittää edelleen vastaamaan nuorten tarpeita ja suosituksia.

Suositteltu puhelinsovellus nuorten mielenterveyden tukemiseen ja heidän ajatustensa jakamiseen ammattilaisten kanssa tulisi olla helppokäyttöinen, tietoturvallinen, moniammatillista yhteistyötä tukeva, tunnetaidot huomioiva ja ennakoivaa tukea tarjoava. Tällainen sovellus voi parantaa nuorten hyvinvointia ja mahdollistaa heidän äänensä kuulumisen tehokkaammin moniammatillisessa yhteistyössä.

Ammattilaiset ovat usein pakotettuja käyttämään tiettyjä sovittuja työsovelluksia, mutta myös omat tottumukset muista hyödynnettävistä sovelluksista vaihtelevat. Useampi haastateltavista mainitsi Mielenterveystalon verkkosivun palvelut apuvälineenä nuoren kanssa.

Työvälineenä auttava alusta kuten sovellus, kirja, lautapeli, taulu, muistio mikä tahansa, johon voi koota ajatuksia avuksi itselle mutta nyt tutkimme myös mitä hyötyä ammattilaiset näkevät niistä yhteistyön vahvistamiseksi.

Keskusteluyhteys ja luottamus kasvattavat mahdollisuuksia hyviin tuloksiin. Kemioiden kohtaaminen moniammatillisessa työssä on aina haastavaa ja pohdimme millaisilla päiväkirja tyyppisillä ratkaisuilla päästäisiin parempiin vastauksiin, jotka johtaisivat eteenpäin tukitoimia. Hyödyn kokeminen on yksi vahvimmista kuulluksi tulemisen reaktiivisista vasteista mitata hyvinvoinnin tuloksia. Tuleeko nuoren asiakkaan tarina kuulluksi, kun esimerkiksi hoitajat vaihtuvat, on tärkeä kysymys. Kuulluksi tuleminen on olennainen osa nuoren mielen tasapainoa. Kuulluksi tuleminen on oikeus, joka edistää heidän hyvinvointiaan. Aikuisilla on tärkeä rooli siinä, että nuoret tuntevat olevansa arvostettuja ja että heidän äänensä kuuluu. Moniammatillista arviointityötä käytetään usein alaikäisten oikeuksien varmistamiseksi. Tutkimusjakso saattaa muodostua nuoren yksilötapaamisista, vanhempien tai huoltajien tapaamisista, perhetapaamisista, lääkärien ja psykologin tutkimuksesta ja niin edelleen. Ei siis ihme, jos nuoresta saattaa tuntua, ettei kukaan kuule, kun aina saa olla kertomassa eri ihmisille ajatuksiaan. Voisiko nuori hyödyntää tässä kohtaa jotakin päiväkirjan omaista sovellusta, keskustelujen tukena?

Puhelimeen ladattavia päiväkirja sovelluksia on myös jonkin verran ja esimerkiksi niitä hyödynnetään oirepäiväkirjoina lääkäreille, kun kerätään tietoa, vaikka päänsäryn toistuvuudesta. Haastatteluissa ilmeni, että useampi haastatelluista käyttää edelleen printattavia paperiversioita

asiakkaiden kanssa oirepäiväkirjoista, ajatuskartoista tai palautekyselyistä. Löysin kuitenkin muutamia hyödynnettäviä sovelluksia, joista esittelen esimerkkejä. Käyttäjäystävällinen päiväkirja sovellus Journey tarjoaa kuvien, videoiden liittämisen omiin merkintöihin mielialasta. My Diary on vastaava visuaalisempi versio sovelluksen tarjoamien teemojen muodossa. Diarium sovellus sisältää monipuolisesti liitetiedostoja, kalenterinäkymän ja muistutukset. Day One on kalenterimainen sovellus, jossa saa muistutusten lisäksi myös sijaintitiedot merkintöihin. Reflecty päiväkirja sovellus hyödyntää tekoälyn antamaa positiivista palautetta käyttäjälle tämän tunteiden käsittelyn tueksi mielialan seurantaan. Kaikki sovellukset, joista mainitsen ovat olleet ladattavissa puhelimeen AppStoresta tutkielman tekohetkellä 2025 keväällä.

Haastatteluissa tuli ilmi vaikuttavia tekijöitä sovellusten hyödyntämiseen. Niin omassa elämässä kuin työssä niitä ilmoitettiin olevan osaaminen ja kokemukset mutta myös aikapaineet, resurssit ja asiakkaan tahtotila ja voimavarat. Nuorilla onkin usein käytössään puhelimen tarjoamat mediat ja sovellukset, kun ohjaavalla taholla taas työkoneet. Eron ymmärtäminen vaikuttaa myös yhteydenpitoon nuorten kanssa. Puhelin on nuorten tärkein väline sosiaalisten medioiden käytössä ja yleisesti käytettyjä ovat WhatsApp, Snapchat ja Instagramia, sekä näihin saatavat lisäsovellukset. (Ebrand 2022). Nuori voi pitää pääsääntöisesti yhteyttä tukitahoihin Wilma viestien kautta ja paikallisten digipalvelujen kautta, kuten yhteys nuoristyöntekijöihin, lastensuojelun tukipalveluihin, soittamisen ja sähköpostin lisäksi. Sosiaalipalvelut kuten Etsivä nuorisotyö tarjoaa myös WhatsApp ja chat yhteyksiä. Muita nuorille suunnattuja tukilinjoja ja chat palveluita ovat esim. MIELI ry:n ja nuorisopsykiatrian palvelut tarjoavat keskusteluapua, sekä sekaisin chat ja MLL:n lasten ja nuorten puhelin. Joillakin hyvinvointialueilla on käytössä myös digipalvelut kuten Maisa Apotti järjestelmässä, Omaolo ja Lifecare, joiden kautta voi myös lähettää viestejä.

7.3 Tutkimuksen merkityksestä

Oli hieno huomata haastateltujen puheista kuinka paljon tutkimuksia ja kehitystyötä tehdään jatkuvasti nuorten hyväksi. Esimerkiksi toimintakyvyn ICF-arviointi on juuri tällainen sote ammattilaisten palvelupolku työkalu, jonka tarkoitus on nimenomaan, ettei neurokirjon lapsen ja nuoren tarvitse kertoa samaa tarinaa yhä uudelleen, kun tiedot tulevat kaikille osapuolille näkyviin OmaKantaan tämän rakenteisen toimintakykytiedon ansiosta. (Taitoalmennus, 2025) Uudistus rakenteisesta kirjaamisesta sosiaalihuoltoon tulee vuoden 2026 aikana asiakastietolakiin §17 (Valtiovarainministeri, 2024).

Haastateltujen vastauksista nousi esiin useita ehdotuksia, joilla he uskovat olevan vaikutusta parantaa nuorten kuulemistä ja moniammatillista yhteistyötä. He ehdottivat, että nykyisiä

tietojärjestelmiä jaettaisiin eri tavalla käyttöoikeuksien suhteen, jolloin niitä pääsisivät työstämään paremmin esimerkiksi oppilashuolto. Tämä parantaisi tiedon jakamista eri ammattilaisten välillä ja vähentäisi tiedonkulun katkoja. Tiedonjakoa nivelvaiheen siirtymässä myös nuorelle, jotta häneltä löytyisi itseltään jo ennestään tehdyt päätökset tuista ja muusta hänelle tärkeästä kohdata uudet aikuiset, joilta nuoren yksilölliset tiedot saattavat puuttua. Moniammatillisten palaverien lisääminen ja niiden rakenteen parantaminen voisivat edistää tiedonkulkua ja nuorten äänen kuulumista. Palavereihin tulisi kutsua vain tarpeelliset ammattilaiset ja varmistaa, että nuorten näkökulmat otetaan huomioon myös paikalle kutsuttavissa, sillä usein nuoret tiedot ovat hyvin yksityisiä. Itseohjautuvuuden kehitykselle tärkeänä pidettiin luottamusta, johon tarvitaan eniten tukea ja rohkaisua haasteiden edessä.

Haastateltavat ehdottivat yhteistyömallien kehittämistä, joissa eri alojen ammattilaiset työskentelevät tiiviimmin yhdessä. Tämä voisi sisältää yhteisten toimintatapojen luomista, jolloin nuorelle olisi selvempää, miten edetään, kun samat rutiinit toistuvat eri yhteishenkilöiden kanssa. Haastateltavat korostivat ammattilaisten koulutuksen tärkeyttä moniammatillisessa yhteistyössä ja tietojärjestelmien käytössä. Jatkuva koulutus ja parhaiden käytäntöjen jakaminen voivat parantaa yhteistyötä ja tiedonkulkua. Nuorten äänen kuulemisessa korostui nuorten aktiivinen osallistaminen päätöksentekoon ja heidän mielipiteidensä huomioiminen. Haastateltavat ehdottivat nuorten osallistumista suunnitteluun ja arviointiin. Sovellukset ja järjestelmät, jotka mahdollistavat nuorten palautteen antamisen, voivat parantaa palveluiden laatua ja nuorten kokemusta.

Teemahaastatteluissa ilmeni, että nuoret osoittavat usein huomattavaa sopeutumiskykyä ja resilienssiä erilaisissa elämäntilanteissa. He pystyvät mukautumaan nopeasti muuttuviin olosuhteisiin ja kohtaamaan haasteita rohkeasti. Nuoret tuovat mukanaan uusia ideoita ja näkökulmia, jotka voivat olla arvokkaita kehittämistyössä ja ongelmanratkaisussa. He ovat usein taitavia teknologian käyttäjiä ja omaksuvat uusia digitaalisia ratkaisuja nopeasti. Nuoret käyttävät aktiivisesti sosiaalista mediaa ja erilaisia digitaalisia viestintäkanavia, mikä tekee heistä helposti lähestyttäviä ja viestinnän osalta saavutettavia. Luottamuksen myötä nuoret on avoimia ilmaisemaan vaikeitakin tunteitaan ja jakamaan kokemuksiaan. Tämä mahdollistaa heille helpottaa heidän tuen tarpeidensa tunnistamista. Lisäksi havaittiin, että heille pystytään tarjoamaan suuremmat mahdollisuudet muuttaa tilanteita parempaan, kuin vanhemmille ihmisille on enää mahdollista. Nuoret ovat halukkaita kommunikoimaan ja luomaan suhteita, mikä vahvistaa heidän sosiaalisia taitojaan ja kykyään toimia osana ryhmää tai yhteisöä. Motivoituminen ja sitoutuminen omiin tavoitteisiinsa ja haaveisiinsa antaa toivoa oppia uutta ja kehittää itseään, mikä näkyy heidän tekemisissään parantumisprosessissakin. He pyrkivät rakentamaan positiivista ja turvallista tilaa

ympärilleen ammattilaisten avustuksella. Nuorista löytyy paljon empatiaa ja ymmärrystä toisten tunteita kohtaan. Tämä tekee heistä hyviä tukijoita ja kuuntelijoita, ja he pystyvät saamaan näin vertaistuesta voimaa.

Kriittinen suhtautuminen lasten digikäyttöön on perusteltua silloin kun se häiritsee lasten kasvua ja kehitystä. Tutkielman merkitys myös tässä kontekstissa on merkittävä ja ajatuksia herättelevä. Aihe on ollut paljon esillä maailmanlaajuisesti ja myös Suomessa lakiuudistuksia on tehty koulujen käytäntöihin. Teema haastatteluissa myös negatiiviset vaikutukset oli otettu huomioon ja niistä keskusteltiin kaikkien sotkeko-alan asiantuntijoiden kanssa. Digilaitteiden käytön rajoitukset ovat kuitenkin vain osa ohjaavaa ajanhallinnan ja järkevän digilaitteiden käytön opettelua, joka auttaa nuoria suhtautumaan myös itse kriittisemmin aiheeseen. Huoli lapsista ja nuorista on suuri ja on tärkeää, että ammattilaisilla on vaihtoehtoja huomioida myös teknologian käytön mahdollisuuksia yksilöllisesti moniammatillisessa yhteistyössä nuorten kanssa. Nuoren identiteetin muodostuminen on monimutkainen prosessi, ja tutkimukset auttavat ymmärtämään paremmin nuorten tarpeita ja haasteita (Kirvesniemi & Poikolainen 2017, 101–112).

Haastateltavat nostivat esiin nuorten vahvuudet, kuten sopeutumiskyvyn, teknologisen osaamisen, tunnetaitojen kehittyneisyyden, motivaation, yhteisöllisyyden ja empaattisuuden. Nämä piirteet tekevät nuorista arvokkaita yhteiskunnan jäseniä ja tukevat heidän hyvinvointiaan ja kehitystään. Näiden positiivisten piirteiden tunnistaminen ja vahvistaminen auttaa nuoria menestymään ja voimaan hyvin.

7.4 Tutkimuksen rajoitteet ja ajatuksia jatkotutkimukselle

Tutkielman luotettavuutta tarkasteltaessa on huomioitava sekä reliabiliteetti että validiteetti. Aineiston systemaattinen keruu ja analyysi, joka perustui selkeästi rajattuihin teemoihin, vahvistaa sen reliabiliteettia. Haastattelurunko on yhtenevä kaikille osallistujille, mikä lisää vastausten vertailtavuutta. toisaalta aineiston subjektiivinen luonne ja melko pieni otos voivat vaikuttaa toistettavuuteen eli mittaustulosten pysyvyyteen. Tutkielman validiteettia tukee se, että aineisto kerättiin suoraan ammattilaisilta, joilla käytännön kokemusta moniammatillisesta työstä nuorten kanssa. Tämä korostaa aineiston konkretiaa ja käytännönläheisyyttä.

Tutkielman uutuusarvo tulee esiin ajankohtaisten lakimuutosten ja rakenneuudistusten keskellä työskentelevien moniammatillisten tahojen muovatessa toimintaansa sen hetkiseen tilanteeseen peilaten. Tutkimuskysymykset tarkastelevat viestintäteknologioiden ja moniammatillisen yhteistyön yhteyttä nuorten auttamisessa, mitä on tutkittu vain vähän suomalaisessa soteko kontekstissa. Se tuo

esiin arjen haasteita ja ristiriitoja erityisesti nuorten suosimien teknologioiden vähäisestä hyödyntämisestä viranomaisviestinnässä, sekä tietosuojaan liittyviä rakenteellisia esteitä moniammatillisen tiedonkulun kannalta luotettavana ajankuvana.

Rajoitteina on tutkielman perustuminen ammattilais- näkemyksiin, jolloin nuorten oma ääni jää tämän tutkielman ulkopuolelle. Lisäksi koulukontekstin painottuminen voi rajoittaa yleistettävyyttä muihin toimintaympäristöihin. Tästä huolimatta löydöt tarjoavat merkittävää tietoa nykykäytännöistä sekä kehittämistarpeista ja ovat hyödynnettävissä sekä käytännön työssä että jatkotutkimuksen kannalta nuorten olojen aktiivisen parantamisen edistämiseksi.

Vaihtoehtoina oli haastatella nuoria, ammattilaisia tai molempia. Tässä kuitenkin päädyttiin keskittymään ammattilaisiin, jotta ymmärrämme tietojärjestelmätieteen valossa työjärjestelmien yhteyden tiedon kulussa paremmin. Jatkotutkimusta ajatellen nuorten näkökulma on tärkeä osa prosessia, jolla mobiilisovellus kokemuksia voisi tarkastella. Lisäksi haastattelujen tuloksena kiinnostus opinto-ohjaajien asemaan nuorten elämänkaaren tiedon tukijana nivelvaiheissa ja tiedonvälittäjänä saattaisi tuoda arvokasta lisätietoa.

8 Yhteenveto

Tietojärjestelmiä moniammatillisessa yhteistyössä nuorten hyväksi ja ammattilaisten näkemyksiä aiheesta tutkittiin avoimella teemahaastattelulla. Aineisto koostuu 14 ammattilaisen kanssa tehdyistä keskusteluista neljän viitekehyksestä nousseen tutkimustuloksiin perustuvan teeman mukaisesti. Aineisto on analysoitu metodien mukaisesti kuvailevana ja Nurmisen kolmeen näkökulmaan pohjautuen kuitenkin humanistisiin lähtökohtiin nojautuen.

Tulokset hahmottavat nuorten näkökulmasta hoitoketjujen tilannetta kentällä eri ammattilaisten kertomana ja tuovat esiin myös ristiriitoja kehityksessä ja muutoksissa. Tuloksista ilmeni muutama merkittävä teemaa sovellusten kannalta, jotka vaikuttavat nuoren tuen keinoihin hyödyntää niitä itse tukiprosessiin pääsemiseen ja ajanvaraukseen, ajantasaiseen kommunikointiin moniammatilliseen verkostoon nuoren ympärillä, hoitopolun hahmottamiseen ja nuoren hyvinvointiin vaihtuvien hoitajien ja eriytettyjen tukimuotojen siirtymissä.

Tulokset ovat kokonaisuudessaan linjassa nykyiseen tietojärjestelmä uudistukseen ja sovelluskehitystyön kanssa, jossa organisaatiot ovat ottaneet käyttöön mobiilisovelluksia ja chatteja verkkosivustojen rinnalle, mutta muutamia relevantteja huomiota ammattilaisten pohdinnoista nuoren kuulluksi tuleminen nosti esiin. Tärkeimpänä järjestelmien heikkoutena korostui yhteydenpitokanavat, jossa matalankynnyksen vastavuoroista yhteydenpitoa voitaisiin hyödyntää paremmin sovellusten keinoin ja nuoria kuunnellen moniammatillisesti.

Nykyiset työjärjestelmien viestintäkanavat nojaavat edelleen yksipuoliseen yhteydenottoon, tiedottamiseen ja palautteensaamiseen. Haasteena on yhdistää nämä chattien ja sovellusten kanssa toimivaksi elinkaariajatteluksi, jossa nuori pystyy juttelemaan halutessaan anonyymisti omalla tavallaan ja kokoamaan tuettuna itselleen omannäköisen toimivan hoitopolun, jota hän pystyy seuraamaan ja jakamaan haluamilleen ammattilaisille. Kalenterit ja päiväkirjatyyppiset sovellukset antaisivat ammattilaisten työjärjestelmien rinnalle asiakkaan näköisen tarttumapinnan hoidon seurantaan. Jatkotutkimuksen ja tuen edistämisen kannalta nuorten mukaan ottaminen tähän kehitystyöhön aktiivisena osana moniammatillista tiedonjakoketjua vahvistaa edellytyksiä onnistua rakentamaan moniulotteista yhteistyötä nuorten hyväksi.

Johtopäätökset tutkimuksen pohjalta kahteen tutkimuskysymykseen näyttäisivät tarjoavan useita mahdollisuuksia kehittää tietojärjestelmiä nuorisotyön ytimessä kohti humanistisempaa digitaalista moniammatillisuutta. Tutkimuskysymykset olivat:

Millainen mobiilisovellus hyödyttäisi eniten ammattilaisia, jolle nuori haluaa jakaa omia ajatuksiaan?

Miten moniammatillisessa työjärjestelmässä pystyttäisiin huomioimaan paremmin nuoren kasvu, kehityskaari ja ajatukset hoitoketjun eri vaiheissa?

Nämä kysymykset antoivat vastaukset huomioida nuorten kyvyt teknologian osaajina ja monien sovellusten käyttäjinä moniammatillisten työjärjestelmien rinnalla. Humanistisesta näkökulmasta tarkasteltuna sovellusten tulisi huomioida ammattilaisten ja nuorten erilaiset tarpeet vuorovaikutteiseen kommunikointiin konkreettisten hyvinvointia edistävien toimien edistäjänä.

Tärkeimmät kehityskohteet nuorten kuulemisen kannalta liittyen näihin kysymyksiin oli aktiivisten ja motivoivien jopa pelillisten tapojen lisääminen keskustelun rinnalle. Moniammatillinen yhteistyö nuoren kanssa ei voi jäädä vain ajatustenvaihtoon tilanteesta, vaan sen pitää voida tarjota nuorelle vaihtoehtoisia toimintatapoja parantaa omaa hyvinvointiaan aktiivisena osapuolena ammattilaisten tukemana. Näyttäisi siltä että, luottamussuhde, josta saadaan hoitosuunnitelmalle parantumista, edistä jatkumo voisi tuoda moniammatillisen yhteistyön ja elinkaariajattelun kautta nuorelle konkreettista apua.

Lähteet

- Aalto, T. – Uusisaari, MY. (2009) *Nettielämää. Sosiaalisen median maailmat*. BTJ Finland Oy, Jyväskylä.
- Airaksinen, T. (2006) *Ihmiskoneen tulevaisuus*. WSOY Juva.
- Allemang, D. – Hendler, J. (2008) *Semantic Web For the Working Ontologist: Effective Modelling in RDFS and OWL*. Elsevier Morgan Kaufmann Publishers, Amsterdam.
- Alter, S. (2001) Which Life Cycle-Work System, Information System, or Software? *Communications of the Association for Information Systems*, Vol. 7 (17), 2–54.
- .
- Alter, S. (2011) The Work System Method: Systems Thinking for Business Professionals. Business Analytics and Information Systems. Teoksessa: *Proceedings of the 2012 Industrial and Systems Engineering Research Conference*, toim. G. Lim – J. W. Herrmann. Orlando, Florida.
- Aro, J. (2000) Tietoteknologinen kehitys ja yhteiskunnallinen muutos. Teoksessa: *Tieto ja tietoyhteiskunta*, toim. Vuorensyrjä, M. & Savolainen, R. 139–157. Gaudeamus, Helsinki.
- Awati, R. (2022) Empiricism. TeachTarget
<<https://www.techtargget.com/whatis/definition/empiricism>>, haettu 12.4.2025.
- Brauer, S. – Siklander P. – Ruhalahti, S. (2017) *Motivaation ilmeneminen digitaalisinosaamismerkein ohjautuvassa oppimisessa ammatillisessa opettajakoulutuksessa*. Ammattikasvatuksen aikakauskirja, 19(3), 7–23.
<<https://journal.fi/akakk/article/view/84746>>, haettu 12.3.2025.
- Boland, D. (2008) 10 Rajaobjektien käsite ja tutkimuksen uudelleenmuotoilu johtamis- ja organisaatiotutkimuksessa. Teoksessa: *Rajaobjektit ja sen ulkopuolella: Työskentely Leigh Starin kanssa*. Press M. IT.
- Checkland, P. (1981) *Systems thinking, systems practice*. John Wiley & Sons, Chichester, England.

- Checkland, P. – Scholes, J (1990) *Soft systems methodology in action*. John Wiley & Sons, Chichester, England.
- Coeckelbergh, M. (2024) *What is digital humanism? A conceptual analysis and an argument for a more critical and political digital (post)humanism*. ScienceDirect. Journal of Responsible Technology: Vol. 17 100073 SD <<https://doi.org/10.1016/j.jrt.2023.100073> What is digital humanism? A conceptual analysis and an argument for a more critical and political digital (post)humanism – ScienceDirect>, haettu 17.3.2025.
- DC (2024) *DublinCore-standard* <<http://dublincore.org/documents/dces/>>, haettu 12.3.2025.
- Dijk, J. van (1999) *The Network Society. Social Aspects of New Media*. Sage, London.
- Ebrand (2022) *Some ja nuoret -tutkimus* <<https://www.ebrand.fi/some-ja-nuoret/>>, haettu 5.5.2025
- Eskola, J. – Lähti, J. – Vastamäki, J. (2018) Teemahaastattelu: Lyhyt selviytymisopas. Teoksessa: *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: Metodivalinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittavalle tutkijalle*, toim. Valli, R. 27–51. PS-Kustannus.
- Finlex (1999) *Sopimussarja 63/1999 Artikla 8*
<<https://finlex.fi/fi/valtiosopimukset/sopimussarja/1999/63>>, haettu 21.3.2025
- Gumpert, G. – Drucker, S.J. (2003) From Logomotion to Telecommunication, or Paths of Safety, Streets of Gore. Teoksessa: *Communication and Cyberspace*, toim. Strate, L. Jacobson, R.L. & Gibson, S. 29–46. Hampton Press, New Jersey.
- Gretschel, A. – Hästbacka, N. (2016) - *Onnistunut monialainen nuorten kohtaamisen malli – Arviointi Kaikki käy koulua -toiminnan vaikutuksista* - Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 109.
- Harju, M. – Hietanen, P. (2013) *Ottakaa meidät tosissaan – nuoret haluavat tulla kuulluiksi asioissaan. Kuulluksi tuleminen auttaa mielen hyvinvoinnissa - Nuoren kohtaaminen lastensuojelun sijaishuollossa*. <<https://ensijaturvakotienliitto.fi/blogi/kuuleeks-meita->

- Huuskonen, S. (2014) *Recording and use of information in a client information system in child protection work*. Suomen Yliopistopaino Oy. Tampere.
- Hyppönen, H. – Ilvesmäki, M. – Doupi, P. – Vehko, T. (2021) *Tietojärjestelmien avulla kerätyn tiedon hyödyntämisen esteet tiedolla johtamisessa*. *Finish Journal of eHealth and eWelfare*, 13 (4), 351-366. <<https://doi.org/10.23996/fjhw.109930>>, haettu 12.3.2005.
- Hyvönen, E. (2018) *Semanttinen web. Linkitetyn avoimen datan käsikirja*. Gaudeamus Oy, Tallinna.
- Innokyla (2022) *Kohtaamispaikka lapsiperheille ja ikäihmisille - Toimintamalli*. <<https://innokyla.fi/fi/toimintamalli/kohtaamispaikka-lapsiperheille-ja-ikaihmisille>>, haettu 21.4.2025
- Isoherranen, K. (2012) *Uhka vai mahdollisuus– moniammatillista yhteistyötä kehittämässä*. Helsingin Yliopisto, Helsinki.
- Juvonen, A. (2008) *Pedagoginen hyvinvointi*, toim. K. Lappalainen – M. Kuittinen – M. Meriläinen, Painosalama Oy Turku.
- Juvonen, S. (2019) *Moniammatillisuus rikastaa asiantuntijan työtä: Aikuiskasvatus*. Teoksessa: *Moniammatillinen yhteistyö – Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla*, toim. Mönkkönen, Kaarina, Kekoni, & Pehkonen. 2019–10, Vol.39 (3), Gaudeamus. <<https://doi.org/10.33336/aik.85715>>, haettu 20.4.2025.
- JYU (2020) *Etäopetus kuormitti erityistä tai tehostettua tukea saavien lasten perheitä huomattavasti – Tutkimus*, Neurospectrum Oy yhteistyössä Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitoksen kanssa <<https://www.jyu.fi/fi/uutinen/etaopetus-kuormitti-erityista-tai-tehostettua-tukea-saavien-lasten-perheita-huomattavasti>>, haettu 18.4.2025.
- Kaakinen J. (2025) Eurooppalainen EYE-TEACH-hanke luo opettajille uusia työkaluja oppimisen tukemiseen [mediatiedote] 24.1.2025 <<https://invest.utu.fi/fi/news/eurooppalainen-eye-teach-hanke-luo-opettajille-uusia-tyokaluja-oppimisen-tukemiseen/>>, haettu 8.4.2005.

- Kaitila A. (2025) Neurokirjon lapsilla on huomattavia esteitä tuen saannissa [mediatiedote] 6.2 2025 Turun yliopisto < <https://www.utu.fi/fi/ajankohtaista/mediatiedote/neurokirjon-lapsilla-on-huomattavia-esteita-tuen-saannissa> >, haettu 8.4.2025.
- Kettunen, J. (2021) *Fenomenografia. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*, Journal Article.
- Kinnunen, M. – Maukola-Juuso, – S.Veijalainen, R. (2017) *Yhteinen ymmärrys työelämän muutoksissa. Dialogista keskustelua 100 vuoden työkokemuksella*. Ketterät kirjat Oy, Vantaa.
- Kirvesniemi, T. – Poikolainen, J. (2017) *Hyppy Uudelle Levelille: Pelillisuus Ja Palvelumuotoilu Nuorten Osallisuuden Tukemisessa*. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja 18: 101–112. Web.
- Kiwanuka, A. (2015) *Acceptance process: The missing link between UTAUT and diffusion of innovation theory*. American Journal of Information Systems, 3(2), 40–44.
- Koivisto, J. – Liukko, E. – Tiirinki, H. – Lyytikäinen, M. (2020) *Palvelukokonaisuuksien ja -ketjujen määrittely, ohjauksen ja seurannan käsikirja*. THL Helsinki. <<https://www.julkari.fi/handle/10024/140708> >, haettu 20.4.2025.
- Kroeze, J.H. (2009) *Information Systems and the Humanities: A Symbiotic Relationship Vaal Triangle Occasional Papers: Inaugural lecture 5/2009*. ISBN 978-1-86822-583-5. (Scientific Contribution Series H.) Etelä-Afrikan yliopisto.
- Latour, B. (2005) *Reassembling the Social: An Introduction to Actor-Network-Theory*. Oxford University Press, Oxford.
- Lappalainen, K. – Kuittinen, M. – Meriläinen, M. toim. (2008) *Pedagoginen hyvinvointi*. Suomen kasvatustieteellinen seura. Turku.
- Lastensuojelun Keskusliitto (2024) *Lapsen oikeudet lasten silmin 2024-raportti*. <<https://www.lskl.fi/artikkelit/lapsen-oikeudet-lasten-silmin-2024/>>, haettu 12.3.2025.

- Lastensuojelun Keskusliitto (2019) *Lapsi verkossa – Näkökulmia lasten oikeuksiin tietosuojaan digitaalisessa ympäristössä*, Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 1/2019
<<https://www.lskl.fi/julkaisut/lapsi-verkossa-nakokulmia-lasten-oikeuksiin-ja-tietosuojaan-digitaalisessa-ymparistossa/>>, haettu 12.3.2025.
- Lastensuojelun Keskusliitto (2025) *Vaikuttamistyö, lasten ja nuorten ääni*. Lastensuojelun keskusliitto, <<https://www.lskl.fi/vaikuttamistyö/lasten-ja-nuorten-aani/>>, haettu 12.4.2025.
- Launis, K. – Engeström, Y. (1999) Asiantuntijuus muuttuvassa työtoiminnassa. Teoksessa: *Muuttuva asiantuntijuus*, toim. A. Eteläpelto & P. Tynjälä, 122–133. Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Licklider, J. C. R. – Taylor, R.W. (1968) *The Computer as a Communication Device*. Science & Technology. Science & Technology, 21-31.
- Lytje I. (1988) *A humanistic approach to systems development, Office Technology and People* ISSN: 0167-5710. Vol. 4 No. 2, pp. 147-155. <<https://doi.org/10.1108/eb022659>>, haettu 17.3.2025.
- Marttinen, E (2000) *Nuoren identiteetin muodostuminen - Lapsen Maailma, Luovuus ja kertomukset minussa: taidelähtöiset ja narratiiviset menetelmät nuorten turvapaikanhakijoiden identiteetin rakentumisen tukena* – Theseus, Helsinki.
- Marton, F. – Pong, W. Y. (2005) *On the unit of description in phenomenography. Higher education research & development*, Vol. 24(4), 335–348.
- Meriläinen, M. (2008) *Pedagoginen hyvinvointi*. toim. K. Lappalainen – M. Kuittinen – M. Meriläinen 166–167. Suomen kasvatustieteellinen seura. Turku.
- Muukkonen, T. (2016) Luottamus lastensuojelussa – monitoimijaisen yhteistyön rakentuminen. Teoksessa: *Käytäntötutkimuksen taito*, toim. M. Satka – I. Julkunen – A. Kääriäinen – R. Poikela – L. Yliruka – H. Muurinen 227–262. Heikki Waris -instituutti ja Mathilda Wrede -institutet.

- Myllymäki, R. – Hinkka, T. – Dahlberg, T. – Uimonen, B. (2010) *Miksi tietojärjestelmäprojekti epäonnistuu? Tositarinoita tuhon tieltä ja onnistumisen siemeniä*. CxO Mentor Oy, Helsinki.
- Mäenpää O. (2008) *Julkisuusperiaate*. WSOY, Helsinki.
- Mönkkönen, K. – Kekoni, T. – Pehkonen, A. (2019) *Moniammatillinen yhteistyö – Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla*. Gaudeamus, Helsinki.
- Mönkkönen, K. – Roos, S. (2023) *Työyhteisötaidot digiajassa*, Gaudeamus Helsinki.
- Nummenmaa, A.R. (2004) Moniammatillisen ohjaukulttuurin kehittäminen. Teoksessa: *Ohjausta opintoihin ja elämään – opintojen ohjaus oppilaitoksessa*, toim. H. Kasurinen Opetushallitus, 113–122.
- Nurminen, M. (1988) *People or Computers: Three Ways of Looking at Information Systems*. Suomenkielinen alkuperäisteos Kolme näkökulmaa tietotekniikkaan. (1986) Lund, Sweden.
- Nurminen M. I. – Berleur T. Impagliazzo, J. (2006) Teoksessa: IFIP International Federation for Information Processing, Volume 223, *Social Informatics: An Information Society for All?* Rob Klingin muistoksi, toim. J. Berleur – M.I. Numinen, – J. Impagliazzo (Boston: Springer), s. 1-16 *Social Informatics: An Information Society for All? In Remembrance of Rob Kling Proceedings of the Seventh International Conference 'Human Choice and Computers' (HCC7)*, IFIP TC 9, Maribor, Slovenia, September 21-23, 2006.
- Nykänen, S. – Karjalainen, M. – Vuorinen R. – Pöyliö, S. (2007) *Ohjauksen alueellisen verkoston kehittäminen – poikkihallinnollinen ja moniammatillinen yhteistyö voimavarana*. Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylä.
- Ojala, T. (2017) *Kun perusopetuksen oppilaat oireilevat psyykkisesti: opettajien kokemuksia*. University Printing House, Jyväskylä.
- Pacey, A. (1999) *The Meaning of technology*. MIT Press, Cambridge, (MA).

- Parton, N. (2009) *Challenges to practice and knowledge in child welfare social work: From the 'social' to the 'informational'?* *Children and youth services review*. 2009;31(7):715–721. <<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2009.01.008>>, haettu 9.4.2025.
- Patton, M. Q. (1997) *Utilization Focused Evaluation. The new century text*. Kolmas painos. Thousand Oaks. Sage, London and New Delhi.
- Pelastakaa lapset (2022) *Lapset laitteilla*, toim. L. Sundberg – A. Järventaus <https://www.pelastakaalapset.fi/wp-content/uploads/2023/08/lapset_laitteilla_2022.pdf>, haettu 18.4.2025.
- Pesonen, A. (2005) *Asiantuntijuus ja osaaminen sosiaali- ja terveysalan mielenterveystyössä – pari-, tiimi- ja verkostotyö sekä muutos ja työssä jaksaminen*. Diakonia-ammattikorkeakoulun työpapereita 28. Helsinki.
- Pesäpuu.fi (2024) *Turvasataman vuosikatsaus*, <<https://pesapuu.fi/materiaalit/nuorten-turvasataman-vuosikatsaus-2024/>>, haettu 8.4.2025.
- Petri, L. (2010) *Concept analysis of interdisciplinary collaboration*. *Nursing forum* 45 (2).
- Pocket, R. (2010) *Interprofessional education for practice: some implications for Australian social work*. *Australian social work*, 63 (2), 207–222. <<https://doi.org/10.1080/0312407090360059>>, haettu 12.3.2025.
- Pohjola, P. – Korhonen, S. (2014) *Social work as knowledge work: knowledge practices and multi professional collaboration*. *Nord Soc Work Res*. 2014;4(sup1):26–43. <<https://doi.org/10.1080/2156857X.2014.926285>>, haettu 20.4.2025.
- Pohjonen, R. (2002) *Tietojärjestelmien kehittäminen*. Docendo Finland Oy, Jyväskylä.
- Punna, M. – Raitio, K. (2018) *Mobiilimenetelmät Ja Pelillisuus Työmenetelminä Sosiaali- Ja Terveysalan Asiakastyössä*. *Finnish Journal of eHealth and eWelfare* 8.4 Web.

- Purhonen, K. – Toiviainen, H. (2024) *Toiminta ja oppiminen ammattien rajapinnoilla ja välitiloissa: toimintateoreettinen kirjallisuuskatsaus” kolmannen työn” tutkimusviitekehyyksen hahmottamiseksi*. Ammattikasvatuksen aikakauskirja, Vol. 26 (2), 12-30. <<https://doi.org/10.54329/akakk.146281>>, haettu 12.3.2025.
- Rajavaara, M. (1999) *Arviointi ja asiantuntijuus*, toim. R. Eräsaari – T. Lindqvist – M. Mäntysaari Rajavaara M. Oy Yliopistonkustannus University Press Finland Ltd. Tampere.
- Rautiola, T. – Ala-Nikkola E. (2018) *Kohtaa nuori, Kompassi suuntaa hakevan nuoren kohtaamiseen*. Metropolia Ammattikorkeakoulu, Helsinki
<<https://kohtaanuori.metropolia.fi/>>, haettu 6.5.2025
- Rimpelä, M. (2018) *Valtio lasten kehityksen tukijana. Eriytymisestä kansalliseen lapsistrategiaan*. Teoksessa: *Lapsiasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018*. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2018:1. Sivut 57–127. << https://www.aka.fi/globalassets/3-stn/1-strateginen-tutkimus/strateginen-tutkimus-pahkinankuoressa/tilannekuvaraportit/stn2016-hankkeet/apex_tilannekuvaraportti.pdf>, haettu 7.4.2025.
- Rogers, E. M. (2010) *Diffusion of innovations*. Detailed review of Rogers’ diffusion of innovations theory and educational technology-related studies based on Rogers’ theory. Sahin, I. (2006). Simon and Schuster. New York.
- Saarenmaa, K. – Pitkänen E. (2021) *Mobiiliteknologia mullisti lasten arjen – nettiin ei mennä, vaan siellä ollaan*. Tilastokeskus. <<https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2021/mobiiliteknologia-mullisti-lasten-arjen-nettiin-ei-menna-vaan-siella-ollaan>>, haettu 21.4.2025
- Salminen, A. (2011) *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Vaasan yliopiston julkaisuja 62:4 Opetusjulkaisuja. <https://www.uwasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf>, haettu 1.4.2025.
- Scuotto et al. (2023) *The digital humanism era triggered by individual creativity*, Journal of Business Research, Volume 158, March 2023, 113709, <<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S014829632300067X?via%3Dihub>> haettu 17.3.2025.

- Seppänen-Järvelä R. (1999) *Arviointi ja asiantuntijuus*, toim. R. Eräsaari – T. Lindqvist – M. Mäntysaari – M. Rajavaara, Oy Yliopistonkustannus University Press Finland Ltd. Tampere.
- Sosiaali- ja terveysministeri (2017) *Lapsi ja perhepalveluiden muutosohjelma-kärkihanke* <<https://stm.fi/hanke?tunnus=STM026:00/2017>>, haettu 5.5.2025.
- Sourander, A. – Kankaanranta, M. – Kankaanpää, E. – McGrath, P. – Kutcher, S. – Kurki, M. – Rousi, R. – Rissanen, E. (2016) *Tilannekuvaraportti: Tietoisuus, ennaltaehkäisy ja varhaiset interventiot lasten ja nuorten mielenterveyden edistämässä* (APEX-konsortio). Suomen Akatemia <https://www.aka.fi/globalassets/3-stn/1-strateginen-tutkimus/strateginen-tutkimus-pahkinankuoressa/tilannekuvaraportit/stn2016-hankkeet/apex_tilannekuvaraportti.pdf>, haettu 7.4.2025.
- Suorsa, M. (2009) *Tulevaisuuden verkosto-ohjaus. Tietojärjestelmien yhteentoimivuuden toteuttaminen yritysverkostossa*. Vaasan Yliopisto.
- Star, S. L. – Griesemer, J. R. (1989). *Boundary object theory*. Theory. <https://is.theorizeit.org/wiki/Boundary_object_theory>, haettu 12.3.2025.
- Stephen J. (2021) *Objectivity in Science*. Cambridge University Suomessa: *Objektiivisuus tieteesä*. (2023) Kilpelä T. Eurooppalaisen filosofian seura, Tampere.
- Tahkokallio, K. – Uski A. (2024) *Kuka kasvattaisi lapsesi?* Minervan äänikirja, Bookbeat. haettu 28.2.2025.
- Taitoalumnus (2025) *Oppimaa* <<https://www.taitoalumnus.fi/?s=ICF-arviointi+>>, haettu 11.4.2025.
- TAY (2021). *Digitaalinen teknologia apuna lasten terapiassa. Verkkopohjaiset hoidot ja virtuaaliodellisuutta hyödyntävät sovellukset parantavat palvelujen saatavuutta hoidettaessa lasten ja nuorten psyykkisiä häiriöitä*. <<https://www.potilaanlaakarilehti.fi/uutiset/digitaalinen-teknologia-apuna-lasten-terapiassa/>>, haettu 20.4.2025

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2019) *Luo luottamusta suojele lasta, opas yhteistyöstä lapsia ja perheitä työssään kohtaaville* _2019_1010 s prf.pdf (966.9Kt) Terveyden ja hyvinvoinnin laitos < <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-642-1> https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136183/Luo%20luottamusta%20suojele%20lasta_2019_1010%20s%20prf.pdf?sequence=7&isAllowed=y >, haettu 12.4.2025.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2023) *Hyvinvoinnin ja Terveyden edistämisen johtaminen – Digiosallisuuden edistäminen*. < <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-edistamisen-mallit/digiosallisuuden-edistaminen>>, haettu 20.4.2025
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2024) *Lapsuuskokemuksia-kyselylomakkeen kehittäminen*. <<https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsuuskokemuksia-kyselylomakkeen-kehittaminen>> haettu 14.4.2025.
- TerveSuomi.fi (2024) *Terve Suomi -tutkimus* <<https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/terve-suomi-tutkimus>>, haettu 2.4.2025.
- Terveyskylä (2022) *Minäkuva ja sairauden aiheuttamat muutokset* < <https://www.terveyskyla.fi/nuortentalo/nuori-ja-pitkaaikaissairauden-hoito/oman-sairauden-hoito/minakuva-ja-sairauden-aiheuttamat-muutokset>>, haettu 28.4.2025
- Tervo J. (2016) *Lapsen yksityisyyden suoja digitaalisessa mediassa*. Lastensuojelun Keskusliitto [Artikkeli] <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Lapsen_yksityisyyden_suoja_digitaalisessa_mediassa.pdf>, haettu 8.4.2025.
- Toikkanen, J. – Salovaara, S. – Lindh, J. (2023). *Tietojärjestelmät suunnitelmallisen sosiaalityön tukena* Finnish Journal of eHealth and eWelfare Vol. 15 (4).
- Toiviainen, H. (2005) *Pienyritysverkoston oppimista tutkimassa, kohti monitasoista lähestymistapaa*. Kasvatus, Vol. 36 (3), 214–223.

Tuomi, J. – Sarajärvi, A. (2018) Toinen painos. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi, Helsinki.

Valtiovarainministerin julkaisuja (2024) 4.5 *Yhteisesti järjestettyjen palveluiden esittäminen tiedonhallintamallissa. Suositus tiedonhallintamallista*. Tiedonhallintalautakunta
Valtiovarainministerin julkaisuja 2024:22

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165497/VM_2024_22.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, haettu 8.4.2025.

Wenger, E. (1998) *Communities of Practice (2008): Learning as a Social System by Etienne Wenger* [Published in the "Systems Thinker," June 1998]< COPLSS.pdf >(2023), haettu 18.3.2025.

Ylönen, K. – Salovaara, S. – Kaipio, J. – Tyllinen, M. – Tynkkynen, E. – Hautala, S. – Lääveri, T. (2019) *Sosiaalialan asiakastietojärjestelmissä paljon parannettavaa: käyttäjäkokemukset 2019*. FinJeHeW. 2020, Vol. 12(1), 30 – 34. < <https://doi.org/10.23996/fjhw.88583>>, haettu 9.4.2025

Liitteet

Liite 1. Opiskelijan aineistohallintadokumentti

Piia Lehmus

1. Tutkimusaineisto

Aineistotyyppi	Sisältää henkilötietoja*	Tuotan aineiston itse	Joku muu on tuottanut aineiston	Muuta huomioitavaa
Aineistotyyppi 1: <i>Teemahaastattelu muistio</i>		x		
Aineistotyyppi 2: <i>Nauhoitetut keskustelut</i>		x		
Aineistotyyppi3: <i>Litterointi</i>		x		

* Henkilötietoja ovat sellaiset tiedot, joiden perusteella henkilö voidaan tunnistaa suoraan tai välillisesti esimerkiksi yhdistämällä yksittäinen tieto johonkin toiseen tietoon, joka mahdollistaa tunnistamisen. Esimerkkejä henkilötiedoiksi katsotuista tiedoista löydät [Tietosuojavaltuutetun toimiston sivuilta](#)

Henkilötietojen käsittely tutkimuksessa

Laadin tutkittavilleni tietosuojailmoituksen** ja toimitan sen heille ennen aineiston keruuta

Henkilötietojen osalta rekisterinpitäjänä** toimii opiskelija yliopisto

Aineistoni ei sisällä henkilötietoja

**Lisätietoja yliopiston intranetin [Tietosujoaohjeita opinnäytetyöhön -sivulta](#)

Aineiston käyttöön liittyvät luvat ja oikeudet

Itse tuotettu aineisto

Tarvittavat luvat ja niiden hankkiminen. Haastateltaville on ilmoitettu ennen osallistumista seuraavat tiedot:

- Haastattelu on vapaaehtoinen
- Teemamuistio käydään läpi ennen haastattelua
- Haastattelun nauhoitus ja litterointi suoritetaan haastattelijan toimesta
- Tallenteet säilytetään yliopiston verkkokansiossa ja poistetaan, kun tutkielma on hyväksytty
- Henkilötietoja ei sisällytetä litterointiin eikä tutkielmaan

Aineistotyyppi 1: Teemahaastattelu muistio

Aineistotyyppi 2: Nauhoitetut keskustelut

Aineistotyyppi 3: Litterointi

Jonkun muun tuottama aineisto

Aineistoon ei liity tekijänoikeuksia tai käyttölisenssejä. Tutkielmassa ei hyödynnetä ulkopuolista aineistomateriaalia.

Aineiston säilyttäminen tutkimuksen aikana

Yliopiston verkkokansiossa

Yliopiston tarjoamassa Seafile-pilvipalvelussa Jossakin muualla, missä?

Yliopiston tallennuspalvelut huolehtivat automaattisesti tietoturvasta ja varmuuskopioinnista. Puhelimella nauhoitetut haastattelut siirretään henkilökohtaiselle koneelle litterointia varten ja tiedot hävitetään puhelimen muistista.

Aineiston dokumentointi ja metadata

Aineiston dokumentointi

Käytän aineiston dokumentointiin

tutkimuspäiväkirjaa

erillistä dokumenttia, johon kirjaan aineiston pääasiat, kuten tehdyt muutokset, analyysin vaiheet sekä esim. muuttujien merkitykset aineiston mukana kulkevaa readme-tiedostoa, jossa kuvataan aineiston pääasiat jotain muuta, mitä?

Aineiston järjestys ja eheys

Säilytän alkuperäisen aineiston erillään tutkimuksenteon aikana käyttämästäni aineistosta, jotta voin palata alkuperäiseen, jos tarvetta ilmenee.

Versionhallinta: mietin jo ennen tutkimuksenteon alkua, miten tulen nimeämään eri aineistoversiot ja noudan sitä systemaattisesti

Tiedostan jo tutkimuksen alussa aineistoni elinkaaren, ja varaudun tilanteisiin, joissa data saattaa huomaamatta muuttua, kuten esim. nauhoitus, litterointi, konversio toiseen tiedostomuotoon, tallentaminen jne.

Metadata

Metadata on kuvaus aineistostasi. Metadatan perusteella henkilö, joka ei tunne aineistoasi, ymmärtää, millaista aineistosi on.

Tallennan aineistoni arkistoon tai tietopankkiin, joka huolehtii metadatatista puolestani.

Minun pitää luoda metadata, koska arkisto, johon tallennan aineiston edellyttää sitä.

En tallenna aineistoani julkiseen arkistoon, enkä tarvitse metadataa.

Aineisto tutkimuksen valmistuttua

Varmistan, että käsittelen aineistoa huolellisesti. Yliopiston suosittelema säilytysaika on viisi vuotta, poikkeuksena kuitenkin lääketieteen alan aineistot, joiden säilytysaika on 15 vuotta. Henkilötietoja voi säilyttää vain sen aikaa, kun tarve on. Myös yliopiston tallennusratkaisuja käytettäessä aineiston tuhoaminen on vastuullani. Tutkimuksen aineiston säilyttämisen tarvetta ei ole enää valmistumisen jälkeen, joten kaikki haastattelumateriaali tuhoetaan hyväksytyin valmistumisen jälkeen.

Aineistoa ei säilytetä, kun tutkimus valmistuu

Säilytän kaiken datan vain tutkimuksen teon ajan

Tuhoan koko datan heti valmistumisen jälkeen, koska sitä ei tarvita sen jälkeen

Aineistohallintasuunnitelma pidetään ajan tasalla läpi tutkimuksen.

Lisätietoja Turun yliopiston kirjaston laatimasta [Opiskelijan aineistohallintaoppaasta](#)

Liite 2. Suomen säädöskokoelma

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000 § 14–20.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417 3–5.

Nuorisolaki 21.12.2016/1285 1:2 § 3 mom.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 30.12.2013/1287 1–17 §.

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301 1:1 § 5 mom.

Terveydenhuoltolaki 30.12.2010/1326 1:2 § 5 mom.